

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА

**Б Е Л А К Њ И Г А
„ПРОГРАМОМ ДО
ПРОМЕНА“**

Октобар, 2011.

ПРОГРАМСКА ПЛАТФОРМА СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ

Српска напредна странка доноси ПРОГРАМСКУ ПЛАТФОРМУ свог деловања у условима дубоке економске, социјалне и политичке кризе, у жељи да створи услове за излазак из кризе и развој Србије.

Српска напредна странка овом платформом дефинише основна начела свог деловања проистекла из раније изнетих општих политичких ставова.

Српска напредна странка је политичка организација јасног демократског опредељења, чији је циљ спровођење државотворне политике, заштита виталних националних интереса, унапређење људских права, реалан и убрзан економски развој.

Српска напредна странка се залаже за улазак Србије у Европску унију, али и за блиску сарадњу са Руском Федерацијом, Сједињеним Америчким Државама, Кином, Јапаном и земљама трећег света које постају све значајнији носилац светског развоја.

Српска напредна странка верује у свој народ и његово историјско искуство, верује у, још увек непробуђену снагу Србије и њен људски и материјални потенцијал. Верујемо да само заједно можемо да зауставимо даље пропадање Србије, извучемо земљу из кризе и пружимо прилику сваком грађанину Србије да живи боље и срећније.

Српска напредна странка ће предано радити на омогућавању стабилног, предвидивог, богатијег и безбеднијег живота у Србији.

Поштујући демократска начела, људска права, владавину права, општа и појединачна начела Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП), уважавајући начела тржишне привреде, спремна за пуну сарадњу са Међународним економско-финансијским институцијама, Српска напредна странка објављује

ПРОГРАМСКУ ПЛАТФОРМУ као основу за будући економски развој и просперитет свих грађана Србије.

Српска напредна странка позива све грађане Србије да се придруже и својим деловањем допринесу реализацији програмске платформе, како бисмо заједно изградили модерно, демократско и просперитетно друштво.

Српска напредна странка ће се залагати за остваривање следећих општих начела:

1. Јака економија – услов за модерну и снажну Србију
2. Привлачење инвестиција – услов привредног раста
3. Косово и Метохија – део Србије
4. Србија у Европи и сарадња са светом
5. Начела политике заштите права националних мањина
6. Целовита и децентрализована Србија
7. Пољопривреда као шанса Србије
8. Развој енергетике и рударства је перспектива Србије
9. Саобраћај, инфраструктура и туризам – услов развоја осталих привредних и индустријских грана
10. Борба против корупције и криминала
11. Здравствена политика
12. Социјална политика и социјална правда
13. Реституција – модерна Србија
14. Стратегија за младе – снага за будућност
15. Стратегија за пензионере – брига о нашој садашњности
16. Култура, наука и образовање – залог за будућност
17. Заштита животне средине и очување природних ресурса и баштине – пут ка одрживом развоју
18. Отаџбина и дијаспора – нераздвојне целине
19. Слобода медија – основ и услов демократије
20. Развој спорта

1. ЈАКА ЕКОНОМИЈА - УСЛОВ ЗА МОДЕРНУ И СНАЖНУ СРБИЈУ

ОД ЧЕГА ПОЛАЗИМО – ШТА ЈЕ ВЛАСТ ОБЕЋАЛА А НИЈЕ ИСПУНИЛА

Основни економски циљеви актуелне владе били су: динамичан раст привредне активности, раст запослености, повећање стандарда грађана и равномернији регионални развој. Судаћи на основу чињеница, данас, четири године касније, можемо рећи да су резултати њеног рада катастрофални, при том уважавајући објективне тешкоће који су у међувремену настале ескалацијом светске економске кризе.

Први циљ Владе је био просечан реалан раст привредне активност од 7% годишње, што би значило да је данас реални ниво активности за око 30% већи него 2008. Насупрот томе, у протекле четири године реализован је десет пута слабији резултат. Привредна активност ће, полазећи од најоптимистичкијих оцена, забележити кумулативни раст од само 3%, уз настављен тренд погоршања привредне структуре у корист услужног сектора. Због одржавања високе текуће потрошње државе жртвоване су инвестиције чиме је поткопана најбитнија материјална претпоставка стабилног развоја. Индустијска производња је смањена за 7%, а реална грађевинска активност чак за 25%. Данашњи ниво индустријске производње се налази тек на 2/5 производње из предтранзиционог периода и по томе смо неславни рекордери у Европи.

За разлику од реалног сектора привреде који је на издисају, банкарима, финансијским посредницима и мешетарима погрешна економска политика је ишла на руку. Инертност и неефикасност Влада је надокнађивала масивним задуживањем, под изузетно неповољним условима. Влада нас је увела у циклус драматичног раста задужености, који је неодржив на дужи рок. Јавни дуг државе је за последње три и по године увећан за преко 6 милијарди евра чиме је достигнута и

законска граница задужености од 45% бруто домаћег производа. При том, Србији прети озбиљна криза због висине спољног дуга.

Други економски приоритет и уједно највећи промашај Владе, било је обећање о значајном порасту запослености. Чак је постављен и нумерички циљ од најмање 200 хиљада нових радних места, што би за четири године довело до смањења стопе незапослености на испод 12%.

У стварности су се на тржишту рада десиле драматичне промене на штету радника, а тиме и стандарда грађана. Наиме, према Анкети о радној снази у априлу 2011. у Србији је евидентирано 2,28 милиона запослених што је у односу на април 2008. смањење од 556 хиљада. Дакле, за само три године више од пола милиона људи је изгубило посао, или сваки пети запослени. Стопа незапослености је близу 23%. Број формално запослених се изједначио са бројем пензионера чиме је угрожена исплата пензија јер из њихових зарада више не може да се издвоји довољно за попуњавање пензионог фонда.

Преостала два циља Владе била су усмерена на повећање стандарда становништва, односно смањење регионалних разлика у нивоу развијености.

Одговор на питање какав нам је данас стандард најпре ћемо наћи у свом новчанику. Наравно да је пад производње пратило драматично погоршање животног стандарда. Судаћи према подацима званичне статистике о кретању исплаћене реалне масе нето зарада, у просеку реално живимо најмање за 10% лошије него пре три године. С друге стране, кретање реалног промета у трговини на мало упућује на закључак да се стварни пад животног стандарда креће око 30%, што је вероватно бољи одраз стварног стања.

Из података о исплаћеној маси зарада по окрузима види се да су се регионалне разлике у нивоу развијености додатно повећале за око 10% и то у корист градова Београда и Новог Сада, а на штету остатка Србије.

Да ли се очајни економски резултати Владе могу приписати светској економској кризи? Не, јер не постоје докази да је садашњи релативан економски положај Србије у односу на околне земље тј. ЕУ непромењен или још боље поправљен у нашу корист у односу на предкризни период. У том случају бисмо могли рећи да смо принуђени да делимо исту лошу судбину. Међутим, чињенице указују управо

на супротну тенденцију. Криза јесте утицала на слабију динамику, привредне активности и код једних и код других, али су наши резултати ипак лошили. Ниво доготка по становнику мерен паритетом куповне снаге је 2008. године у Србији био виши него 2010. године када је износио само 35% европског просека. Већи проблем је што губимо трку и са суседним земљама. Престигла нас је Македонија, а уколико се ствари битно не промене на боље сустићи ће нас и БиХ и Албанија. С друге стране, подсећамо и на оцену релевантне стручне јавности по којој би се Србија суочила са кризом независно од негативних изазова у међународном окружењу јер је модел развоја скројен после петоктобарских промена а који је и ова Влада преузела одавно исцрпљен и превазиђен, те да се морамо окренути новом моделу развоја који је проинвестиционо и извозно оријентисан. Криза је стога само оголила неспособност ионако неспособне и склепане Владе.

Треба истаћи да Влада премијера Цветковића не заслужује прелазну оцену ни за реализацију предуслова које је поставила за остварење претходно наведених циљева. Подсећамо Вас, реч је о учвршћењу макроекономске стабилности, убрзању економских реформи, наставку економских интеграција као и значајном повећању инвестиција.

Влада је обећала да ће годишњу инфлацију смањити на око 4%, а да ће већ од 2010. прећи из фискалног дефицита у фискални суфицит. Све и овде оста на лепим речима. Као стих у једној песми: "све је лако обећати, а сутра се не сећати..."

Инфлација је, за међународне стандарде, остала релативно висока. И по томе смо европски лидери. Шири се фискални дефицит и неликвидност у привреди, а да ли смо учврстили макроекономску стабилност судите сами и из податка да имамо и најнестабилнију валуту у Европи. Динар је у односу на евро у мандату ове Владе номинално ослабио за преко 27%. Поменуте слабости економије су управо последица неререформисане привреде и спорости у спровођењу структурних реформи усмерених ка расту.

Подсећамо само на неке крупне инфраструктурне пројекте које је Влада обећала да ће започети, а које још нико није видео: изградња аутопута према јужном Јадрану, модернизација железнице и мреже регионалних путева, модернизација Коридора 7,

почетак изградње гасовода "Јужни ток" и слично.

Уз то, Влада је обећала укидање непотребних прописа којима се отежава привредни живот и повећање ефикасности судских органа при решавању привредних спорова и ефикасније спровођење стечајних процедура. Свеобухватна реформа прописа која је амбициозно започета заустављена је из непознатих разлога, упркос знању да су административне баријере битна препрека унапређењу привредног амбијента у земљи. Како се држава бори против криминала у привреди најбоље осликава готово бизаран податак да је осуђених за кривично дело против привреде у 2010. години било само 589. Још горе, од тог броја чак њих 400 добило је условну казну.

Најпоразнијим се чини, ипак, обмана младих. Људи пред којима је будућност и који ће бити носиоци новог развоја. Њима је обећано запошљавање и решавање стамбених питања што би представљало најбољу брану њиховом одласку у иностранство. Како су они то схватили опет закључите сами из података да су Срби четврта нација у свету по броју азиланата у ЕУ (испред нас су само Авганистан, Русија и Ирак).

ЕКОНОМСКИ ПРОГРАМ СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Полазећи од политичке платформе Српске Напредне Странке и поштујући демократска начела, људска права, владавину права, општа и појединачна начела Споразума о Стабилизацији и Придруживању (ССП), као и уважавајући начела тржишне привреде, а укључујући пуну сарадњу са Међународним економско-финансијским институцијама, Српска Напредна Странка објављује начелни економски програм на основу којег ће се залагати за просперитет свих грађана Србије и иностраних резидената.

Истовремено, уважавајући начела вишестраначке парламентарне демократије и

тржишне привреде, овај програм својим садржајем, циљевима и политикама, Србији и њеним грађанима нуди реалан и убрзани економски развој.

ОСНОВНА НАЧЕЛА ЕКОНОМСКОГ ПРОГРАМА

а) Успостављање владавине права, ефикасног јавног сектора и изградња модерне привредне структуре.

Економско и социјално стање у Србији указује да се економија налази у стању растућег сиромаштва како државе, тако и грађана. Успостављени политички систем као и државне институције партијског типа, спроведена приватизација по моделу „шок терапије“ и дистрибутивне прерасподеле свеукупног друштвеног богатства државе, формирале су економски систем партијског капитализма. Интеграција политичке и економске моћи створила је неприродне друштвене групе капитала које су реформе привреде усмериле ка редистрибуцији и прерасподели друштвеног богатства пре свега сходно својим интересима.

Успостављена је неправедна и неефикасна, бирократизована и корумпирана државна и парадржавна структура, као и привредна структура која је условила гашење многих предузећа, повећање незапослености и смањење укупне ефикасности српске привреде.

Изградња модерне и динамичне привредне структуре и стварање услова да одговорни за злоупотребе у приватизацији буду санкционисани уз обимну реформу партијско- државне бирократије је битан и важан задатак СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ у реформи економског система.

Владавина права и поштовање уговора је основна претпоставка за функционисање правне и уређене државе. Политичка моћ партија и појединаца у институцијама правног система, која је у овом тренутку огромна, обезвређује читав систем правне сигурности и подстиче криминал и корупцију.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће обезбедити потпуну независност правног система и омогућити да се грађани и капитал осећају правно сигурним.

Хармонизација законске регулативе са регулативом Европске уније је једно од начела која ће СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА спроводити. Законитост, ефикасност, сигурност и међусобно разумевање су услови за интеграцију Србије у регионалне и светску економију. У поступку хармонизације домаћег законодавства са регулативом ЕУ водићемо рачуна о специфичностима и интересима домаћег привредног система и грађана у Србији.

Реформом државне администрације повећати њену ефикасност, смањити трошкове привреди и пореским обвезницима и обезбедити професионализам у сервисирању потреба грађана и привреде.

Изградићемо државу одговорну грађанима, ефикасну и јефтину.

Структурне реформе јавног сектора, јавних предузећа, пораст ефикасности уз вођење рачуна о стандарду грађана, промене управљачке структуре и развој професионалног менаџмента, политичка дефеудализација и борба против политичке употребе и злоупотребе јавних предузећа, једно је од примарних начела укупних привредних реформи које намерава да спроведе СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА.

Дугорочном изградњом нове привредне структуре пре свега развојем и подстицањем малих и средњих предузећа, повећаће се запосленост, привредни раст, извоз и стандард грађана.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће припремити посебан програм целовитих мера које ће применити у остваривању нове привредне структуре и убрзаног привредног развоја.

Мешовита привреда у којој постоје приватна, државна и задружна својина су основни облици својине у привредном систему Србије. Своју активну улогу у регулисању економских односа држава ће имати кроз систем регулаторних мера у остваривању своје алокативне, редистрибутивне и стабилизационе улоге у регулисању тржишта роба и услуга, капитала и радне снаге, као и нову улогу у области економских односа са иностранством са циљем интеграције српске привреде у привреде ЕУ и света.

Држава овим треба да обезбеди:

- Макроекономску стабилност,

- социјалну сигурност и социјалну заштиту грађанима,
- заштиту од монопола,
- заштиту животне средине,
- прерасподелу доходака и
- да преузме улогу тржишта у областима у којима оно није ефикасно, као што су наука, култура, образовање, здравство и др.

б) Одговорно управљање јавним финансијама и развојно коришћење новца пореских обвезника.

Неодговорно и лако јавно задуживање како Србије, тако и многих других држава у свету, показало је разорне последице по економске и политичке системе резултирајући у економску кризу. Сва светска искуства иду у прилог теорији да се може трошити само зарађено, и да је економска стабилност условљена уравнотеженим јавним приходима и расходима.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће водити политику стабилности, равнотеже, улагања у капиталне и инфраструктурне инвестиције и социјалне прерасподеле која неће угрожавати стандард будућих генерација високим кредитним обавезама.

Постојање одговорности за управљање новцем пореских обвезника. Буџетски дефицит, редистрибуција приоритета и ефикасност инвестиционе потрошње државе у постојећем систему власти, спадају у домен политичке одговорности без материјалне и кривичне одговорности. Ова чињеница политичку моћ подстиче на бахатост, корупцију и криминал.

Законодавна регулатива коју ће успоставити и спровести СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА обезбедиће пуну кривичну одговорност за неодговорно управљање новцем пореских обвезника.

Одговорно управљање јавним дугом. Досадашња задуженост земље представља велики терет будућим генерацијама које ће ове дугове враћати. Нарочито са становишта ангажованих кредита који су отишли у потрошњу и непродуктивне инвестиције. Успостављени систем партијског капитализма није водио рачуна о продуктивности инвестиција, већ једино о очувању партијске структуре и останку

на власти.

Пред СРПСКОМ НАПРЕДНОМ СТРАНКОМ при преузимању власти појавиће се велика одговорност да државну штету од неекономског задуживања смањи, редовно сервисира дугове као и нове развојне кредите пре свега приватних поверилаца.

У овом тренутку најважнији задатак СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ је да спречи нова неекономска задуживања којима ће се куповати социјални мир и опстанак постојеће коалиције на власати.

ц) Социјална сигурност, равноправност и солидарност, основне вредности социјалне државе.

Српска Напредна Странка залажући се за изградњу цивилног друштва, пуне јавности у раду и демократског начина одлучивања у институцијама државне власти, изграђује тржишни систем у којем држава и њене институције чине јаку, моћну и социјално одговорну управу. Социјална држава за СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ није партијска држава феудалног типа. У центру креирања свих вредносних система за СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ је човек појединац, човек без дискриминације, пуне полне и верске равноправности.

Развијајући хуманост, солидарност и етичност СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА жели да гради друштво које истовремено развија материјалне и духовне вредности човека и различитих друштвених група. У том смислу, полазна и основна претпоставка социјалне сигурности је запослење и зарада којим се може пристојно живети.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА не прихвата објашњења власти која се односе на повећање броја незапослених и затварање радних места. Светска криза је изговор који и да је тачан не значи ништа. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да се овај проблем може решавати успешном комбинацијом различитих мера, као што су:

- пораст домаће штедње и домаћих инвестиција,
- динамичније стране приватне инвестиције,

- поједностављење процедура за отварање нових радних места,
- директни и индиректни подстицаји државе у сектору индустрије, нарочито извозне,
- Смањење трошкова рада и промене у политици пореза и доприноса на исплаћене зараде,
- праведнија политика опорезивања имовине и др.

Постојећи фискални систем се руководи сигурним приходима и лакшом наплатом пореза чиме се више опорезује сиромашни слој грађана и друштва.

Владајућа коалиција не жели да било шта уради у повећању стопе запослености због тога што јој је стало да грађане и раднике држи у сталном страху од социјалног и моралног слома. Задатак СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ је да врати поверење грађана у државу и покаже да политика може бити частан и морално одговоран посао.

Друштво не може себе назвати демократским уколико није развијена индустријска демократија. Индустријска демократија подразумева развијене облике институционалне организованости државе, послодаваца и синдиката. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће подстицати социјалне партнере да успостављају различите облике партнерске сарадње на нивоу предузећа, локалне самоуправе, и државе. Такође, створиће системске услове да држава као партнер у социјалном дијалогу поштује и штити институт друштвеног договора и колективног уговора који закључе социјални партнери.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће понудити запосленима и грађанима нови Закон о раду који ће одстранити многе понижавајуће норме које су супротне Међународним конвенцијама и Европској социјалној повељи. Поред измене радног и социјалног законодавства, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће јачањем поверења у уговоре и споразуме социјалних партнера стварати услове за ефикасно функционисање целовитог тржишта рада и побољшање положаја запослених.

Пензије и пензиони систем данас су најрањивији део економског система у Србији и ЕУ.

Чине се различити покушаји у санацији овог проблема. Све до сада предузете мере су краткорочног карактера. Све досадашње владе су ово питање померале за будућа времена. Механизам прикупљања пара за исплату пензија нико није ни покушао да мења. Прерасподела буџета и кредитна задужења користе се као начин за одржавање постојећег стања. Пензије су реално и номинално смањене. Реформа пензионог система је испит зрелости државе и способности да се очува социјални и морални смисао живота. За СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ пензиони систем је у директној зависности од развоја индустрије и запослености.

До спровођења целовитих реформи ПИО система, мора се очувати достигнути ниво стандарда пензионера и сиромашни пензионери заштитити посебним социјалним мерама.

д) Смањење корупције и борба против привредног криминала

Корупција поприма легитимитет на свим нивоима. Званичници се све више заклињу како ће корупцију елиминисати а она све више постаје системског карактера. Транзиција у основи носи клицу корупције која се тешко може отклонити правном и законодавном регулативом. Корупција је посебно развијена у земљама које су успоставиле партијски капитализам. Партије су експроприсале државну и друштвену имовину, успоставиле своју контролу над пословном политиком и понашају се као легитимни послодавци. По индексу корупције који износи 3,5 Србија је у врху корумпираних земаља света, а испод нас су претежно земље Африке и оне у којима су грађански ратови, или ратни сукоби. Лошије од нас у региону су само Албанија и Босна и Херцеговина. Србија има све карактеристике тзв. „заробљене државе“ од стране утицајних корупционашких лобија, а у јавности се шири апатија, јер се хапсе ситни играчи, док истински моћници остају у сенци и недодирљиви.

Србију карактерише: неефикасна и претежно корумпирана администрација; корупција у полицији, судству, управи јавних прихода, царини, здравству,

образовању; корупција у врховима власти и владајућих странака, клијентелизам код јавних набавки, на тржишту и у медијима; злоупотреба државних субвенција и међународних донација (претежно од стране ЕУ); непотизам у државним структурама и форсирање страначких кадрова; огроман губитак новца који смањује средства за привредни раст, инвестиције и пораст запослености.

Борба против корупције за СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ је борба против политичке употребе и злоупотребе јавних предузећа, јачање аутономије и самосталности државних институција, ослобађање судова од партијске моћи, непотизма и владавину права. У том контексту СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је већ израдила нови Закон о јавним набавкама као пример конкретног деловања којим се постиже ефикасна употреба јавних средстава, обезбеђује конкурентност, и ефикасна борба против корупције и сукоба интереса.

Одлучност СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ да се избори са корупцијом показана је на овом примеру јасним правилима којима се (у највећој могућој мери) елиминишу могућности злоупотребе, поступцима који превентивно укључују јавност и надлежне органе за контролу, пре свега Државну ревизорску институцију, као и специфичне казнене мере у којима се искључује могућност „откупа кривице“ за злоупотребу јавних средстава.

Кључни приоритети у борби против корупције су: независно и ефикасно судство и надзор над правосуђем, поштена и добро плаћена јавна управа, смањење монополске моћи и доминанатних играча на тржишту и пораст конкурентности, јавност у раду, слобода информисања и слобода медија, јавност у финансирању партија, стриктно спречавање отвореног, или прикривеног сукоба интереса, развој и јачање превентивне политике, јачање свести, савести и одговорности у чему је лични пример изузетно важан, поштовање међународних конвенција и стандарда у борби против корупције (правила УН, ЕУ итд.), примена добре праксе некорумпирних земаља какве су Шведска, Нови Зеланд, Хонг Конг, Кина.

Такође, изузетан значај имаће: потпуна равноправност грађана (образовање, здравство, судски поступци, право на рад, третман код царинских и пореских органа), ефикасна заштита својинских права, јачање одговорности државе као сервиса грађана, ефикасна регулаторна тела, јавност у раду, слободни избори.

е) Равномерни регионални развој и раст животног стандарда грађана

Начело равномерног регионалног развоја је услов економског развоја Србије. Разлике у степену развијености достигле су тако висок ниво да постају сметња сваком концепту и стратегији развоја Србије. Транзиција и њене разарајуће последице видљиве су на сваком делу републике у облику девастираних подручја. Да би се отклонила штета и покренуо развој тих подручја неопходно је појединачно за свако подручје и локалну самоуправу одредити компаративне предности и у складу са тим дефинисати стратегије развоја истих.

Улагања у инфраструктуру сваког региона посебно представљају услов инвестиционих улагања приватног капитала. Регионална инфраструктура мора бити плански укључена у националну и по динамици и вредности улагања пажљиво координирана.

Развој енергетике и обновљивих извора енергије у складу са потенцијалима локалних регија може допринети убрзаном регионалном развоју и значајно ангажовати приватни капитал у капиталне и инфраструктурне инвестиције. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће покренути израду посебних студија и истраживања која ће се бавити изворима енергије и ефикасним искоришћавањем истих.

Економска криза која је обележје времена у којем данас живимо, доноси много недоумица и велике ризике. Она је последица екстерних догађаја и унутрашње неспособности власти да економски и друштвени систем учини флексибилнијим и успешнијим. Рецесије су стална стања у економији и оне су саставни део друштва. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је свесна те чињенице, криза јој није алиби већ изазов. Због тога преузимањем одговорности за управљање државом и њеним институцијама, спремни смо да у првом мандату своје власти, створимо услове за раст друштвеног производа и стандарда грађана као и за дугорочни привредни развој Србије.

Србија је деиндустријализована држава у процесу транзиционих реформи. Уништена је постојећа привредна структура и није формирана нова. Поступак формирања нове привредне структуре одвија се стихијно и споро. Економске и

социјалне последице због тога су велике.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА остварујући свој програм деловања, убрзани економски развој види у индустријализацији и убрзаном запошљавању грађана, нарочито младих. Програм индустријског развоја одвијаће се кроз техничко-технолошку модернизацију привреде Србије, трансфер технологије, развој модерних привредних грана као што су: информатика, телекомуникације, биотехнологија, микроелектроника, трансфер знања и ноу-хау из развијених земаља, подстицај и награђивање иновација у науци, технологији и предузетништву.

Повећати улагања у образовање, науку, истраживачки рад и фундаментална научна истраживања.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће подстицати заштиту и економско валоризовање патената, интелектуалну својину, стандардизацију производње и систем квалитета.

Развој здравствене заштите, афирмација регионалне културе и туристичке понуде.

Брига о човеку у највећој мери се огледа у здрављу и виталности становништва.

Здравствена заштита пре свега мора бити доступна свима, сваком грађанину у Србији. Она мора бити квалитетна и ефикасна. За највећи број грађана, користећи се принципом солидарности, здравствена заштита мора бити бесплатна.

Уважавајући принципе доступности, квалитета и ефикасности, трошкови здравствене заштите морају бити и рационални, да одговарају богатству становништва и државе.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће својом политиком инсистирати на изградњи овако дефинисаног система здравствена заштите.

Регионална културна и историјска баштина у Србији је веома богата. Због тога се може и мора водити политика пуне афирмације регионалне културе, њених различитости и специфичности. Ради се о вредностима на којима се чува национални идентитет. Све те културне вредности могу се користити као видови укупне туристичке понуде Србије.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће урадити посебне програме који ће представљати комбинацију здравствене заштите, развоја културне инфраструктуре,

бањског и историјско-културног туризма.

КЉУЧНИ ЦИЉЕВИ У ОСТВАРИВАЊУ ЕКОНОМСКОГ ПРОГРАМА И ПРИВРЕДНОГ РАЗВОЈА СРБИЈЕ

Полазећи од политичке платформе и основних начела на којима се заснива економски програм СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ као и економског и социјалног стања у коме се налази Србија дефинишу се програмски циљеви чијим се обезбеђењем стварају услови за убрзани економски и социјални развој. Програм СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ садржи следеће циљеве:

Циљеви развојне политике

1. Два најзначајнија циља развојне политике морају бити: 1) значајан пораст запослености; 2) смањење сиромаштва и постепени раст благостања становништва. Уједно, ови циљеви су у складу и са развојним циљевима које су објавиле и ка којима теже Уједињене нације, Европска унија и економски успешне земље света.
2. Изградња система тржишне привреде засноване на конкуренцији, ефикасним регулаторним мерама државе и развијеној економској и индустријској демократији.
3. Оптимално коришћење природних ресурса и изградња и доношење развојно-стратегије привредног развоја. Већи ослонац на сопствене снаге и динамичнији развој индустријске производње. Подстицати развој малих и средњих предузећа која могу да повећају запосленост нове радне снаге.
4. Повећати улагања и обим инвестиција у индустрију пре свега у инфраструктуру (путна, енергетска, комунална) као и технолошку модернизацију

индустрије.

5. Укључење домаће привреде у светске токове и убрзани раст извоза. Јачање конкурентске способности српске привреде на међународном тржишту.
6. Изградња регулаторних функција државе које ће јачати ефикасност тржишта. Истовремено користити снажне подстицајне мере за јачање извозног сектора као кључног привредног сектора, уз умерену заштиту домаћих произвођача, нарочито пољопривредника.
7. Одговорно и ефикасно управљање јавним финансијама у циљу остваривања буџетске равнотеже и смањења јавног дуга.
8. Подстицање развоја предузетништва, пословне етике и корпоративне културе и легализација сиве и црне економије, нарочито рад на црно, при чему запослени постају робови. Обезбедити пуну заштиту привредних субјеката од нелојалне конкуренције и спречити настајање и злоупотребу монополске позиције (било да је реч о домаћем, страном, приватном или државном монополу).
9. Уравнотежење регионалног развоја, обнова девастираних подручја и обнова становништва.
10. Пољопривреда као индустријска грана за СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ је стратешка делатност којој се придаје посебан значај и третман. Грађани у Србији морају јести здраву храну, а произвођачи здраве хране за домаће и страно тржиште побољшати свој животни стандард.
11. Приоритетне привредне гране којима ће се у економској политици пружити подстицај су оне у којима Србија има конкурентске и компаративне предности: пољопривреда, енергетика, сектор услуга, грађевинарство, саобраћај, прерађивачка

индустрија, информатика

12. Улагања у обновљиве изворе енергије и повећање енергетске ефикасности су велика развојна шанса Србије. Подстицаји инвестицијама у овој области биће наш приоритет.

13. Повећање удела и издвајања за науку, истраживања у развој на 2-3% Бруто домаћег производа(БДП-а)у наредних пет година.

14. Стварати ситемске и друге претпоставке које афирмишу штедњу, домаће и стране приватне инвестиције, како би се обезбедио годишњи раст БДП-а од 5% и више.

15. Здравље становништва и очување природних и животних услова као основне претпоставке квалитетног живота, за СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ је свакодневи и трајни задатак.

16. Монетарна, фискална и ценовна стабилност уз елиминисање системске корупције, променама политичкиг и економског система, представља трајни задатак СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ, како би у динамичком смислу градили поуздан и стабилан друштвени и економски систем.

17. Социјална политика и социјална заштита, као развојне функције, оствариваће се у оквиру социјалног партнерства државе, синдиката и послодаваца. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће поштовати како ратификоване, тако и остале конвенције и препоруке Међународне Организације Рада (МОР –а) и Европске социјалне повеље, којима се регулишу социјална и радна права грађана. Социјална политика својим активним мерама мора да обезбеди сигуран живот сваког грађанина. За СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ сигурност живота значи: могућност запослења, сигурност рађања, могућност школовања и образовања, пристојна зарада, породично задовољство и достојанствена старост. Стварање

социјално одговорне државе за СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ је услов за остварење људских појединачних и колективних слобода.

18. Изградња и реформа пензионог система који ће задовољити потребе пензионера и систем пензионих фондова учинити стабилним извором финасирања пензија за СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ је једно од приоритетних питања. Пензиони систем и његови фондови се постепено девастирају. Формирана је предрасуда да о пензијама треба да брину пензионери и да је њихово право и обавеза да управљају пензионим фондовима. Пензиони фонд је пасиван и стерилан, не капитализује себе и своја слободна средства. Учешће пензија у БДП је високо, преко 13% и неопходно је да се тај проценат смањи смањи испод 10% (што је и захтев ММФ-а).

Систем пензионих доприноса се не поштује од стране послодаваца и не плаћају се доприноси. Изостала је адекватна контрола плаћања доприноса и не постоје санкције. Број пензионера и запослених се изједначио па се не остварију довољни приходи за исплату пензија. Пензије се реално и номинално смањују. Све ово потврђује важност и сложеност озбиљних реформи пензионог система. Он може да угрози цео друштвени систем, због тога ће СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА када преузме власт, приступити реформама ПИО система са циљем убрзаног економског развоја и пуне социјалне заштите старих лица.

ОСНОВНА НАЧЕЛА ФИСКАЛНЕ ПОЛИТИКЕ

Фискални систем и фискална политика сваке државе је огледало њене ефикасности и сицијалне праведности. По правилу, фискални систем је веома флексибилан нарочито у земљама које спроводе реформе политичког и економског система. Са друге стране, од стабилности фискалног система зависи сигурност и поузданост дугорочног инвестирања и штедње.

За наше стање привреде битни су следећи циљеви које треба остварити да би се

постигли позитивни развојни резултати:

1. Постепено смањење удела јавне потрошње у друштвеном производу која износи преко 40% (БДП) са потрошњом на локалном нивоу и промена у филозофији расподеле буџетских прихода на потрошњу у корист већих инвестиција. Посебно је важно повећање инвестиција у такозване капиталне инвестиције, инфраструктуру од јавног значаја за коју није заинтересован приватни капитал.
2. Обезбеђење ефикасне наплате пореза и укидање тајности података повлашћених који не плаћају порез.
- 3 Тежити одржању уравнотеженог буџета и макроекономској стабилности. Расходи морају одговарати оствареним фискалним приходима. Изузетно, дефицитарно финансирање се може користити до нивоа ниске инфлације како би се подстицала агрегатна тражња и одржавала запосленост.
- 4 У циљу смањења трошкова рада, припремити анализу позитивних и негативних ефеката на буџет и предузећа, у погледу укидања доприноса за здравствено осигурање и повећање номиналног износа неопорезивог дела зараде при опорезивању зарада. Основну здравствену заштиту финансирати из буџетских прихода.
- 5 Проширити листу подстицајних мера које ће имати директан утицај на раст запослености, страних и домаћих инвестиција, домаће штедње и побољшање међународне конкурентности земље. Пореска политика мора бити у функцији смањења трошкова рада и мањег опорезивања фактора производње, подстицаја за раст извоза и дестимулације увоза, као и већег опорезивања потрошње и богатијих слојева у циљу равномерније расподеле терета кризе и правичнијег опорезивања.
- 6 Смањити стопу ПДВ-а на производе и услуге за бебе и основне прехранбене производе, хлеб, млеко уље и брашно.

7 Увести селективне стопе опорезивања доходака и зарада грађана које ће више опорезивати богате слојеве становништва а смањивати пореска оптерећења на најниже зараде.

8 Порезе на имовину свести на симболични ниво а опорезивати приходе од имовине и финансијске трансакције из којих се имовина финансира.

ЦИЉЕВИ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ

Политиком креирања и поништавања новца и управљања курсом, монетарна политика ствара услове за одржавање ценовне стабилности и одржавање спољне ликвидности земље. У том смислу СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже и залагаће се као политичка снага на власти за :

1. Дугорочно одржавање унутрашње и спољне макроекономске стабилности. У том циљу обезбедити да монетарна политика НБС поред стабилности цена као примарног циља, буде у функцији привредног раста и зацртаних циљева економске политике.
2. Одржавање ниске стопе инфлације до 3% на годишњем нивоу.
3. Смањење референтне каматне стопе и појефтињење комерцијалних кредита у циљу повећања обима инвестиција.
4. Спроводити политику реалног девизног курса у циљу подстицања извозно пропульзивних привредних грана.
5. Појачан надзор над радом банака и финансијског сектора у целини, пре свега у сектору рада са становништвом.
6. Сторити услове за формирање Развојне банке и специјализоване Ааграрне банке које би пословале у складу са постојећим правилима монетарног система али као подршка приоритетним и развојним пројектима. Развојна банка би преузела послове једног дела агенција које послују као квази банкарске институције, чинећи то јавним средствима а без икакве одговорности за ефекте употребе тих средстава. Тиме би се смањили трошкови администрације и уједно преусмерио новац

пореских обвезника у капитална улагања и отварање нових радних места.

7. Изменом монетарне политике омогућити веће ангажовање пословних банака у реалном сектору и сектору становништва без ограничења у погледу нарушавања конкуренције и кретања капитала.

8. Неконтролисано задуживање како јавног тако и приватног сектора полако, али сигурно води ка дужничкој кризи и озбиљној угрожености девизне ликвидности земље. Ако се овакав тренд настави више је него извесно да ће сервисирање дуга у годинама које следе у већем износу оптеретити друштвени производ него што ће бити његов прираст. Узимање кредита, без стратегије и критеријума, само да би се створио привид макроекономске стабилности, која сваког тренутка може да се сруши, лагано али сигурно води ка дужничкој кризи Србије. Једини начин да се то спречи јесу адекватна институционална решења и доношење адекватне стратегију управљања спољним дугом.

9. Неликвидност реалног сектора је нерешива енигма о којој нико у овој држави не води рачуна. Генератор неликвидности привреде је управо држава јер јавни сектор дугује привреди близу милијарду и сто милиона евра. Због тога се СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА залаже за доношење Закона о дужничко-поверилачким обавезама. За решавање проблема неликвидности који посебно угрожавају опстанак малих фирми, неопходно је законски регулисати међусобне обавезе пословних партнера у области наплате потраживања. Рокови наплате се морају смањити на највише 30 дана. Законским решењима се не сме дозволити да велике компаније и предузећа, било јавна, или приватна, користећи доминантан положај на тржишту уцењују мала предузећа.

Српска Напредна Странка подржава политику независности Централне банке и њене кључне улоге у одржавању монетарне стабилности. Та независност подразумева поштовање дугорочно утврђене политике развоја од стране Владе и усвојених регулаторних мера у спровођењу те политике.

РЕФОРМЕ И РАЗВОЈ СТРАТЕШКИХ ПРИВРЕДНИХ ГРАНА

А) ИНДУСТРИЈА

Транзиција и приватизација државне и друштвене имовине променила је привредну структуру у Србији. Разграђена је индустрија, реални сектор привреде је потпуно девастиран и огроман број људи је у кратком року остао без посла. Непостојање плана и веровање свих влада од 2000. године које су спроводиле транзицију да ће тржиште саморегулаторно успоставити нову природну и ефикасну привредну структуру показало се погубним по читаво друштво. Последице су у свим сегментима српске економије, а нарочито привреде и њеног реалног сектора погубне. Пред СРПСКОМ НАПРЕДНОМ СТРАНКОМ и њеним кадровима је велики изазов и огромна одговорност да уништenu индустрију обнови и изгради нову привредну структуру. Изградњу нове привредне структуре СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА жели да оствари на следећим принципима:

1. Најважнији циљ је примена стратегије раста извоза и остварење високих стопа раста извоза (просечно преко 20% годишње), што ће довести до привредног раста, смањења незапослености, побољшања платног биланса земље и смањења међународне задужености. Да би се значајно убрзао раст извоза неопходне су следеће мере: целовит систем подршке извозу у складу са правилима ЕУ и Светске трговинеске организације; подстицаји за прилив страних директних инвестиција које су већ неколико година у паду; подстицајан девизни курс који ће обесхрабрити домаће увозне лобије; финансирање, кредитирање и осигурање извозних послова као стратешки важних за привредни раст ; развој нових инструмената за финансијску подршку извозу; ширење споразума о слободној трговини; развој посебних извозних кластера; систематски наступ на страним тржиштима, сајмови, лобирање, промоције, брендирање Србије и отклањање препрека на иностраним тржиштима; поред традиционалних извозних подручја ширити нова (Русија, Кина, Индија, земље Африке, Казахстан, Турска); побољшање кредитних услова за извознике у погледу камата, рокова, висине подстицајних средстава.

Поштујући тржиште, конкуренцију, предузетничку иницијативу и регионалне

интересе СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће новом динамичном стратегијом и регулаторним мерама Владе створити услове за убрзану реиндустријализацију Српске привреде.

2. Главни ослонац за обнову и изградњу индустрије је сировински потенцијал у области пољопривреде и образован и незапослен људски потенцијал.

3. Финансијски потенцијал за инвестиције је скроман али постоји. Предвидивост пословања је неопходан услов за улагање. Држава мора личним примером охрабрити улагања тако што ће токове и стокове „сопствених“ средства ставити под контролу и улагати их капиталне пројекте са јасним планом и ефектима улагања. Ослонац на страни капитал ће бити значајан и убудуће али трајни задатак одговорне државе мора бити стварање услова за формирање домаће акумулације.

4. Приоритети у инвестиционој политици морају бити добро процењени и предвидиви са становишта будуће краткорочне и дугорочне светске тражње за новим производима и услугама. Актуелна влада је више пута потврдила да не поседује моћ предвиђања због чега су уследиле велике погрешке у планирању економске политике.

5. Регулаторним мерама фискалне политике стимулисаћемо директне стране инвестиције, посебно оне које уводе нове савремене технологије и обезбеђују запошљавање високостручне радне снаге.

6. Развој неразвијених подручја, нарочито оних који су претрпели велику транзициону штету, за СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ представљају приоритет. Због тога ће се мерама фискалне и монетарне политике потстицати сваки рентабилан и радно интезиван инвестициони план регионалних и покрајинских органа.

7. Преиспитати све административне процедуре које успоравају и компликују пословање предузећа. Извршити истинско поједностављење поступака за добијање грађевинских, царинских, саобраћајних и других дозвола и папира и значајно смањити рокове за њихово доношење. Додатно

поједноставити прописе у области пореза и царина, као и процедуре за извозно-увозне дозволе, техничке услове, инспекцијске контроле.

8. У стратешком смислу подржаваће се сви инвестициони програми који нуде супституцију увоза, и производњу компоненти за потребе великих система који послују као државна предузећа у области енергетике, саобраћаја и локалне инфраструктуре

Б.1.) СЕКТОР МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА

Сектор малих и средњих предузећа је најзначајнији фактор у спровођењу привредних реформи. Носилац је иновативности и покретачка снага ревитализације, трансформације и развоја пословне активности привреде. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се руководити основном инструкцијом ЕУ „Прво мисли о малима“. Влада није отклонила бројне препреке за развој овог сектора. То се пре свега односи на сиву економију и црно тржиште, прекомерна фискална и парафискална захватања, дискриминација МСП у приступу јавним набавкама, постојање монопола, неефикасну наплату потраживања, претерано администраирање, селективан приступ пореске администрације, компликоване и скупе административне процедуре. У том смислу СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће:

1. Донети Закон о занатству и занатским коморама и пратећа законска акта (планирати да се део пореза који плаћају занатлије усмери за финансирање рада Коморе). Усвајањем закона створиће се основне институционалне претпоставке за бржи развој предузетништва.
2. Извршити хитно смањење и поједностављење административних процедура и спровести свеобухватну реформу прописа. Смањити бирократију, убрзати и поспешити рад правосудних органа у привредним поступцима; извршити правоснажне пресуде.
3. Смањити трошкове рада кроз смањење доприноса (најмање за 30%) на зараде

за МСП и занатске радње. Најбољи начин за смањење сиве економије и раст запослености је смањење доприноса за запослене, посебно у микро предузећима и занатским радњама. Смањење доприноса се може надокнадити повећањем ПДВ за одређене производе који не спадају у групу животних намирница и базичних животних потребштина.

4. Обезбедити повољне дугорочне кредите за развој микро предузећа и предузетничких јединица. Улагања у развој се не могу реализовати комерцијалним кредитима због високих камата и краткорочности обавеза. У том смислу, активираће се државни извори Развојне банке и плански се усмеравају ка малим фирмама са повољнијим условима кредитирања.

5. Извршити репрограмирање дугова МСП. У складу са планираним репрограмирањем дугова становништва, треба сличан модел применити и за дугове МСП комерцијалним банкама (за део дуга који је повећан због променљивих камата и курсних разлика).

6. Обезбедити учешће МСП у јавним набавкама (позитивна дискриминација). Подржавати партнерство малих и средњих предузећа са великим фирмама кроз заједнички наступ на тендерима и конкурсима кроз обавезу великих фирми које учествују у процесу тендера да у зависности од врсте набавки, у одређеном обиму повере део послова малим фирмама.

7. Омогућити пореске олакшице за новоотворена МСП и предузетничке радње . Нове фирме треба да буду ослобођене плаћања пореза и такси у периоду од 1 до 3 године у зависности од врсте делатности и броја запослених.

8. Обезбедити субвенције и смањење трошкова за коришћење инфраструктуре у одређеним неразвијеним географским регијама. Стимулисати партнерство јавног и

приватног сектора чиме би се ангажовао значајан обим нових инвестиција.

9. Стимулисати законским растерећењима увоз нових технологија и осавремењавање производних капацитета. Подићи ниво еколошке одговорности МСП.

10. Пореским и другим олакшицама подстицати велика предузећа да шире мреже коопераната.

11. Временски орочити обавезу државе да измири сва своја дуговања према малим и средњим предузећима.

РАЗВОЈ ЕКОНОМСКЕ ДЕМОКРАТИЈЕ И ПРИНЦИПИ СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ

Један од основних програмских циљева Напредњака је успостављање и развој демократског друштва. Тржиште и тржишна привреда не могу се успостављати уколико се не поштују основни принципи економске демократије. Због тога ће се СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА залагати за афирмацију и поштовање индивидуалних и колективних права грађана која се остварују у оквиру цивилног сектора друштва кроз невладине организације, као и индивидуалних и колективних права запослених која се остварују кроз слободу синдикалног организовања. Успешан развој демократског друштва подразумева успостављену парламентарну и економску демократију у оквиру развијених и аутономних државних и грађанских институција.

Српска Напредна Странка ће стварати политичке и системске услове за формирање различитих институција у оквиру којих се одвија партнерска сарадња државе, послодаваца и запослених, као што су: савети запослених у предузећима;

социјално економски савети на локалном, регионалном и националном нивоу, и друга слична тела која се баве радним и социјалним правима запослених.

Дајући предност аутономној над законском регулативом у области политике зарада, радног права, социјалне заштите и др. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА жели да афирмише сагласност воље социјалних партнера и владавину компромиса и сарадње над силом закона.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће афирмисати уговор и сагласност воље и интереса државе, послодаваца и синдиката.

Изградњом институција социјалног партнерства у оквиру којих се одвија социјални дијалог, социјални актери постају основни субјекти економске и индустријске демократије. Институционализација социјалног партнерства је први корак у стварању социјално одговорне државе која ће побољшати права и социјални положај државе.

За СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ социјално одговорна држава је она која у центар своје политике ставља човека, његов однос према капиталу, држави, и моралним и духовним вредностима.

Поред наведених претпоставки за успостављање економске демократије потребно је остварити одговарајући ниво друштвеног производа који ће обезбедити довољан ниво социјалних права, који ће живот и рад човека учинити хуманим, достојанственим и сигурним у старости. Социјална одговорност државе и развијеност економске демократије представљају основна мерила успостављености економских и људских слобода и права.

Социјална политика, социјална права и социјална заштита по правилу одражавају карактер друштвеног система и његову економску снагу. У земљама ЕУ можемо наћи различите системе социјалних права са различитим издацима за социјално осигурање.

За скоро све скандинавске земље чланице ЕУ је карактеристика да имају највиши ниво социјалних права и издатака. Различитост система социјалних права не зависи од политичких и идеолошких карактеристика партија на власти. До скоро је владало веровање да „леве партије“ инсистирају на вишим социјалним правима од

„десних“ и да смењивање „левице“ и „деснице“ одржава стабилност економских система.

Усвајањем Европске социјалне повеље и изградњом универзалних социјалних стандарда све земље чланице ЕУ и друге ван заједнице, у обавези су да те стандарде примењују, поштују у изградњи свог социјалног законодавства без обзира које партије и коалиције врше власт, условно речено по некој теоријској подели „леве“ или „десне“.

Српска Напредна Странка ће доследно поштовати и уважавати стандарде и повеље и при измени законодавне регулативе у Србији, водити рачуна о њима.

У спровођењу социјалне политике СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се посебно руководити принципима:

1. Свако мора имати прилику да заради за живот обављањем посла који је слободно изабрао.
2. Сви радници имају право на правичну накнаду која је довољна за пристојан животни стандард за њих и њихове породице.
3. Сви радници имају право на пензију по испуњењу законских услова за стицање тог права. Новчани износ пензије треба да обезбеди пристојан животни стандард пензионера.
4. Сви радници и послодавци имају право на слободу удруживања у националне и међународне организације ради заштите својих економских и социјалних интереса.
5. Сви радници и послодавци имају право на колективно преговарање.
6. Свако без одговарајућих средстава има право на социјално осигурање и медицинску помоћ.
7. Хендикепиране особе имају право на независност, социјалну интеграцију и на учешће у животу заједнице.
8. Породица, деца и омладина имају право на одговарајућу социјалну, законску и економску заштиту.
9. Свако старо лице има право на друштвену заштиту, пре свега здравствену, туђу негу и помоћ у случају болести и трајне инвалидности.

10. Свако има право на заштиту од сиромаштва и друштвеног искључивања.

11. Свако има право на смештај и живот под кровом.

Руководећи се поменутиим принципима и достигнутим степеном социјалних права у Србији, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће изграђивати систем социјалних права који ће подстицати економски развој, гарантовати личну социјалну сигурност и развијати нове облике солидарности и хуманости.

Економска криза, промашаји у економској политици и висока незапосленост као последица погрешно спроведене транзиције, захтевају хитне и посебне мере у спречавању и смањењу броја гладних грађана који тумарају у беспућу успостављене власти. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће са посебном пажњом изградити систем мера које ће спровести држава у циљу спашавања гладних, болесних и старих, као и оних на које је држава заборавила.

2. ПРИВЛАЧЕЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА – УСЛОВ ПРИВРЕДНОГ РАСТА

Кључни елемент за развој српске економије јесте стварање повољног амбијента за привлачење инвестиција у секторе производње и извоза, и подизање конкурентности приоритетних сектора. У Србији мора доћи до промене структуре инвестиција са становишта врсте улагања.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће створити стабилан пословни амбијент, који у исто време мора бити стимулативан за све економске учеснике.

Инвестиције су неопходне у секторе енергетике, инфраструктуре, индустрије и дела пољопривреде, јер су то области које суштински покрећу привреду и развој, и доприносе расту запослености, а не само трговина и некретнине, што је до сада било доминантно.

Домаће и стране инвестиције ће имати једнак третман и директно ће утицати на отварање нових радних места и раст стопе привредног развоја, уз истовремено смањење задужености земље. На тај начин могуће је јачање укупне конкурентности земље и уравнотежење економских односа са Европском унијом, и свим западним и источним земљама.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће у потпуности поједноставити административне процедуре и додатно скратити рокове за регистрацију фирми, и добијање дозвола за градњу, од локалног до републичког нивоа.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се залагати за доношење нове земљишне политике унутар јавног сектора, којом ће се уредити управљање градским и грађевинским земљиштем, спуштањем послова до нивоа локалних самоуправа. На тај начин ће се инвестициони фронт раширити по целој територији земље.

Предуслов за привлачење инвестиција (посебно тзв. Brown и Green Field) јесте свеобухватна реформа државне управе. У том смислу Српска напредна странка се бори и радиће на стварању услова да се драстично смањи тзв. политички ризик земље, елиминисањем корупције (кроз реформу јавног сектора) и извора ризика достизањем монетарне, фискалне и спољнотрговинске стабилности. Србија ће бити

земља отворене економије, са јасно дефинисаном стратегијом развоја што ће омогућити инвестициони замајац.

Искоришћење предности већ постигнутих Споразума о слободној трговини, којима Србија има проходност робе до скоро 800 милиона потрошача: ЦЕФТА (Босна и Херцеговина, Албанија, Македонија, Црна Гора, Молдавија и Хрватска), ЕФТА (Швајцарска, Норвешка, Лихтенштајн, Исланд), прелазни трговински споразум са Европском унијом, Споразум са Руском Федерацијом, Белорусијом, Казахстаном, Турском, бесцарински режим за 4500 производа са Сједињеним Америчким Државама, као и поспешивање потписивања нових споразума.

Реформа институција и правног оквира је једини начин да се превазиђе економска криза, галомирајући јавни дуг и конфузија у вођењу јавних финансија.

Подизање ефикасности јавног сектора (чије је учешће у друштвеном бруто производу 40%), који директно утиче на раст трошкова у приватном сектору, односно његову конкурентност, било кроз цене јавних добара, било кроз раст пореског оптерећења.

Реформа државне управе јесте услов за прилив инвестиција. Уређивањем државне структуре створиће се услови за јасну дефиницију обавеза државе према својим грађанима, оптималну примену државне својине, осамостаљивање јавних предузећа, јавних и обавезних социјалних фондова од дневнополитичког утицаја. Додатно ће се растеретити државни буџет, и омогућити стварање изворних прихода осамостаљеним предузећима и установама. На тај начин ће се створити законски, тржишни и административни услови неопходни за даље међународне интеграције. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће у потпуности поједноставити и скратити процедуре за регистрацију фирми, и покретање инвестиција, тако што ће формирати “One Stop Agency” – “Канцеларију за брзи одговор”.

Канцеларија ће припремити детаљан План потребних инвестиција, разврстаних према приоритетима, од чега ће и зависити проходност неке инвестиције и могуће субвенције Владе. Планови ће бити на рок од 5 до 10 година. Потенцијални инвеститор неће морати више да „обија прагове“ разних шалтера, од локалних до републичких. Он ће се са својим захтевом обратити канцеларији, која ће пружити

детаљне информације како и на који начин најбрже да дође до реализације инвестиције.

Канцеларија ће захтев проследити свим потребним субјектима, од локалног, градског до републичког нивоа. У року од 30 дана биће у обавези да пружи информације потенцијалном инвеститору.

Данас у Србији нема инвестиција, нити потенцијалних инвеститора. Висока корупција и сива економија су главни фактори који одвраћају инвеститоре. Подаци говоре да кроз сиву економију годишње у Србији нестане близу 10 мрлд евра. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће повести борбу против сиве економије која нелојално конкурише домаћим и страним привредним субјектима, истискујући их тако са тржишта и блокирајући при том све будуће инвестиције. Мере борбе против сиве економије које ће СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА предузети:

- међусобно усклађивање мера и активности из области привредног система и економске политике, уз комбинацију одређених метода којима ће се утицати на узроке и механизме који генеришу стварање сиве економије;
- примена оних мера које ће директно утицати на реалне узроке и механизме који доприносе њеном развоју, а то значи смањити претеране пореске терете, прејаку регулацију економског живота и слабости у функционисању државних органа;
- Смањење обима сиве економије је немогуће без истовременог пуног привредног развоја земље. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће покренути привредни развој земље и на тај начин омогућити административно рушење сиве економије, односно прелазак у реалне токове оних који су данас у сивој економији.

Сива економија годишње односи десет нових електрана које би се могле изградити, због чега ће нова Влада посебно ојачати административне способности државе, радити на унапређењу рада, бољој организацији и већој одговорности државних институција и инспекцијских и пореских служби како би се повећала ефикасност у раду правосудних органа и скратили рокови за решавање предмета који се односе на кривична дела из привреде, појачала казнена политика и скратили рокови у управним и прекршајним поступцима и обезбедила ефикасна сарадња свих инспекцијских и других надлежених органа. Предузећемо мере којима ће се подићи ниво разумевања код продаваца, као и код купаца, односно потрошача о

оправданости јавних прихода и већег поштовања пореског права. Мере за побољшање сервисирања пореских обвезника од стране надлежних органа и служби (обавештавање и упозавање са новим прописима и правилима, итд.), повећање сада слабог пореског морала код привредника и других пореских обвезника, а у циљу елиминисања или смањења негативних појава код плаћања пореза, као и мере за веће поштовање пореског права.

Да би Србија постала атрактивна за прилив инвестиција, монетарна политика мора бити стабилна са јасним циљевима.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће стимулисати фискалним олакшицама стране директне инвестиције, посебно оне које су базиране на инсталирању модерне технологије и оне које се остварују у девастираним подручјима и областима уз пуно поштовање Члана 73, става 3 ССП-а.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће поново оживети српско финансијско тржиште, које је било угашено затварањем највећих српских банака. Уместо садашњег монополистичког система у банкарском сектору, успоставиће се владавина слободних тржишних односа. То ће утицати на банке да промене досадашњу негативну кредитну и каматну политику према нашој привреди и грађанима. Банке треба да одобравају краткорочне и дугорочне кредите и грађанима и привреди, са повољним каматама и условима отплате и да спречавају презадуженост како грађана, тако и привреде.

Неповољна задуживања ће бити заустављена, односно узимање скупих нових кредита, који представљају омчу која се стеже око врата сваком грађанину.

Већ одливен капитал из Србије, који је на незаконит начин стечен, држава ће одузети и вратити у земљу и ставити га на располагање државном буџету и фондовима. Та средства ће бити ангажована, осим за спровођење социјалне политике, и за развојне пројекте у привреди.

Како спровести даљу приватизацију?

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА има чврсту и јасну стратегију даље приватизације, чији је основни циљ раст производње, запослености и извоза, односно убрзана промена привредне структуре и повећање њених ефеката. Започета приватизација ће бити завршена уз поштовање основних начела економске оправданости и социјалне правде. Приликом спровођења приватизације држава ће поштовати обавезе према грађанима и бившим власницима. Приходи од приватизације ће бити пласирани искључиво у инвестиције, односно развојне пројекте, о чему ће се сачињавати периодични извештаји о трошењу тих средстава. Извршиће се испитивање и ревизија досадашњих сумњивих приватизација и спречити даље злоупотребе које су се дешавале у досадашњем процесу приватизације.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће омогућити формирање државне или посебне скупштинске комисије, као дела механизма заштите државне имовине у процесу транзиције. Комисија би вршила континуирани и крајње доследан надзор и контролу свих фаза приватизације српске привреде.

3. КОСОВО И МЕТОХИЈА – део Србије

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА реално сагледава тежину, озбиљност и неопходност изналажења трајног и одрживог решења за проблем који већ вековима постоји између српског и албанског народа на простору Косова и Метохије.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА увиђа и све негативне импликације које изостанак споразумног, трајног и одрживог решења овог најважнијег државног питања може имати на међународни положај Србије, њен унутрашњи развој, као и на мир и стабилност на Балкану.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА, као државотворна политичка снага, свесна тежине ситуације у којој се наша држава данас налази након десетине година вођења неосмишљене, неискрене и недоследне политике по питању Косова и Метохије од стране међународне заједнице, али и свих владајућих гарнитура у Србији, намерава да уложи сву своју енергију у изналажење договорног решења за овај проблем који оптерећује не само прошлост и садашњост, већ и будућност српског и албанског народа.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА **не може и неће да призна независност Косова.** СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА неће прихватити ниједно решење које газди достојанство грађана Србије и не узима у обзир минимум националних интереса државе Србије и српског народа. Неприхватљив је сваки договор који негира чињеницу да је Косово и Метохија српско, бар исто онолико колико је и албанско. Полазећи од претходно наведеног става, затим положаја Косова и Метохије дефинисаног Резолуцијом 1244 Савета безбедности УН, тренутног стања на терену, отвореног неслагања и од односа снага у међународној заједници по овом питању, као и несумњиве потребе албанског и српског народа да превазиђу ситуацију тренутног свеопштег друштвеног и економског заостајања у условима перманентне нестабилности, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је уз добру вољу, међународно посредовање и, вероватно веома непријатне обостране уступке, могуће доћи до одрживог решења прихватљивог за обе стране. Као странка која своју политику гради на општеприхваћеним европским вредностима, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је сваки договор који признаје искључиво

реалност на терену створену систематским и континуираним протеривањем и етничким чишћењем српског и другог неалбанског становништва са Косова и Метохије неприхватљив.

Сматрамо да свако будуће решење мора да подразумева и право на повратак протераног неалбанског становништва, као и стварање услова за његов одржив повратак. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да примена силе у циљу стварања нове и другачије реалности на терену никада неће и не може представљати добру алтернативу споразумном решењу, обострано прихваћеном од стране српског и албанског народа.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА инсистира на неопходности отпочињања преговора о статусу јужне српске покрајине, свесна чињенице да је трајно и одрживо решење могуће постићи само уз болне уступке обе стране. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже, и увек ће се залагати, за то да се у преговоре о најважнијим државним питањима никада не улази без претходно постигнутог консензуса свих најважнијих политичких чинилаца у држави о томе шта је оно што представља минимум државних и националних интереса.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће инсистирати и на томе да најважније одлуке и споразуми који одређују будућност државе и нације, морају бити потврђени од стране грађана на референдуму.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА намерава да блиско сарађује са Српском православном црквом у циљу заштите, очувања и обнове српског културног наслеђа на Косову и Метохији. Неприхватљиво је укидање српских институција на северу Косова и Метохије, јер оне представљају једину гаранцију опстанка и заштите српског становништва од дискриминације.

Одговоран однос према државним и националним интересима заснованим на широком консензусу најважнијих политичких чинилаца у земљи, јединство власти и народа, јединство државе и најважнијих недржавних институција, одговоран и искрен однос према најважнијим партнерима у међународној заједници, као и флексибилан приступ у изналажењу трајних а не привремених решења, свакако ће бити у наредном периоду суштина деловања СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ када је у питању Косово и Метохија.

4. Србија у Европи и сарадња са светом

Стални и динамичан развој међународне сарадње и комуникације у свим областима друштвених односа, праћен технолошким напретком и растућом међузависношћу савремених држава у области политике, безбедности и привреде, представља једно од основних обележја света у коме живимо.

Од односа са другим државама и међународним организацијама данас непосредно зависи успех борбе за остваривање наших виталних државних и националних интереса на готово свим пољима. Ово изискује и као нужност намеће формулисање и спровођење озбиљне и национално одговорне спољне политике.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА бори се за Србију која је спремна да одговори изазовима времена, градећи мостове сарадње и пријатељства са државама широм света. Србија за коју се залажемо своје деловање у међународној заједници засниваће искључиво на важећим и општеприхваћеним начелима међународног права, истовремено се снажно залажући за очување принципа равноправности међу државама.

Кључни инструмент за остваривање национално одговорне спољне политике мора да буде добро организована и високо професионализована дипломатска служба која ће бити најбољи гарант остваривања наших интереса на сваком кораку.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за национално одговорну, мирољубиву спољну политику која ће се заснивати на следећим основама:

- Чланство Србије у Европској унији
- Војна неутралност
- Интензивирање сарадње са Руском федерацијом, НР Кином и Јапаном
- Најбољи могући односи са САД
- Јачање и продубљивање односа са свим државама из корпуса земаља у развоју

- Поштовање и пуна имплементација Дејтонског и свих других међународних споразума и резолуција, као кључ стабилног и несметаног регионалног развоја
- Константно залагање и ангажовање у циљу унапређења положаја српског народа у суседним државама (пре свега државама бивше Југославије)

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се бори за Србију која ће се позитивним променама изборити за статус пуноправне чланице Европске Уније. Српска напредна странка се залаже да фокус политичког и сваког другог деловања не буде на брзини европских интеграција у формалном смислу, већ на достизању највиших стандарда функционисања и уређења модерне државе по угледу пре свега на најразвијеније европске демократије.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да би коначни циљ свих реформи требало да буде стварање модерне, функционалне, уређене, према својим грађанима одговорне, духовно и национално освешћене државе Србије која се развија у миру. Српска напредна странка дакле подржава процес европских интеграција у циљу институционалног и економског јачања Србије, верујући да то чини у најбољем, дугорочном интересу свих наших грађана.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за војну неутралност. Обавеза је сваког одговорног човека да учини све што је у његовој моћи да до рата, жртава и страдања не дође, уколико је то могуће. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА, као одговорна политичка организација, у свом деловању се води максимом да је људски надати се најбољем, али да свакако треба бити спреман и на најгоре. Имајући ово у виду, нема сумње да је Србији као и свакој другој држави потребна оружана сила која је у стању да се одупре потенцијалној агресији споља и да заштити и промовише државне интересе у сарадњи са оружаним снагама других држава, или самостално, када се за то укаже потреба.

Утисак је да малобројна професионализована војска, какву Србија данас има, није у стању да адекватно одговори на горе поменуте задатке и обавезе, а посебно имајући у виду војну неутралност као прокламовано начело државне политике. Технолошки заостала и малобројна војска, у етнички хетерогеној држави без

поузданих савезника, тешко да може да одговори и мање сложеним изазовима. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да би држава Србија, како би себе учинила колико толико респективнијом оружаном силом, морала да поред садашње професионалне војске омогући остатку војно способног становништва интензивну пешадијску обуку и на тај начин припреми државу и становништво да у изнуђеној ситуацији адекватно реагују.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за интензивирање сарадње са Русијом, НР Кином и Јапаном, имајући у виду огроман простор и потребу за унапређењем тренутног нивоа билатералне сарадње. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да постоје значајне могућности за унапређење сарадње са овим нама пријатељским државама у областима политике, економије, безбедности, културе, образовања и науке. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да изградња гасовода “Јужни ток” на територији Србије мора бити један од апсолутних приоритета сваке наредне национално одговорне владе.

У сфери културне сарадње са Русијом, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да би требало посебно усмерити пажњу на заједнички интерес у очувању и промоцији православља и словенског идентитета.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже и за достизање најбољих, у датим околностима, могућих, односа са Сједињеним америчким државама и да би, уколико већ не постоји могућност да се обезбеди подршка Америке за све стратешке циљеве и опредељења српске политике, онда свакако требало учинити максималан напор како би се избегло директно и отворено супротстављање или ублажило противљење званичног Вашингтона остварењу најважнијих националних интереса српског народа.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА схвата важност константног рада на унапређењу економских односа са САД и да је привлачење америчких инвестиција у секторима попут информационах технологија, телекомуникација, обновљивих извора енергије или развоја софтвера у најбољем интересу државе Србије и свих њених грађана.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је јачање и продубљивање односа са свим пријатељским државама из корпуса земаља у развоју од огромне важности за Србију, како из политичких тако и из економских разлога. Успешна Србија је она

која је спремна да одговори изазовима времена, градећи мостове сарадње и пријатељства са државама широм света. Србија за коју се залажемо имаће пријатеље на свим странама света.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за то да Србија своје деловање у међународној заједници заснива искључиво на важећим и општеприхваћеним начелима међународног права. Циљ оваквог деловања требало би да буде очување и јачање мира и разумевања међу државама и народима, као и поправљање међународног положаја и угледа Републике Србије у свету.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се посебно залагати за јачање положаја српског народа у суседним државама. Никада нећемо одустати од инсистирања на поштовању права која су Дејтонским мировним уговором гарантована српском народу у Републици Српској и Босни и Херцеговини. Такође, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА инсистира на поштовању свих људских и мањинских права Срба у Хрватској. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је тренутни дискриминаторски однос према Србима у Хрватској неприхватљив и да као такав не доприноси регионалној сарадњи и унапређењу односа две државе. Истовремено, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за ближе односе са Црном Гором и Македонијом, јер ћемо тиме обезбедити и већа права за припаднике српског народа који живе у тим државама.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је једино овакав спољнополитички концепт примерен тренутним политичким, економским и безбедносним приликама, као и међународном окружењу у коме се Србија данас налази.

5. Начела политике заштите права националних мањина

Наш мото: - Раме уз раме за бољу Србију -

Борба за очување идентитета, језика, писма, културног и историјског наслеђа народа који у Србији живе саставни је део националне политике СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ. Поносни на етничку разноликост Србије, на небројена искушења подељена у прошлости и на сачувану веру у бољу, заједничку будућност, нашу политику заснивамо на активном залагању за пуну афирмацију свих, домаћим и међународним стандардима утврђених индивидуалних и колективних права националних мањина. За СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ припадници мањинских националних заједница јесу снага и богатство Србије, а Србија за какву се залажемо, мора припадати подједнако свим њеним грађанима.

Деценијама дуга економска и политичка криза, грађански ратови, миграције становништва и турбулентне промене у међународним односима, као и немар и неодговорност носилаца власти, допринели су стварању амбијента у коме су доведени у питање традиционално добри међуетнички односи у многим деловима земље. Губитак поверења у институције, заједнички за велику већину грађана Србије, без обзира на националност, ишао је на руку онима који су у нарушавању међунационалних односа видели свој политички па и државни интерес.

За СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ свако угрожавање уставом, законима и међународним споразумима зајемчених колективних и индивидуалних права припадника мањинских националних заједница, истовремено представља директан удар на виталне државне и националне интересе Србије.

У руковођењу радом државних органа представници СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ дужни су да се руководе овим принципом.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА - странка националних мањина

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је политичка организација која осим припадника већинског српског народа окупља припаднике више десетина етничких заједница које живе на територији Републике Србије, и одлучно се бори за то да припадници мањинских националних заједница буду непосредно укључени у одлучивање о свим друштвеним и државним питањима, на свим нивоима власти.

Државни органи Републике Србије под вођством представника Српске напредне странке биће обавезани да се безкомпромисно и у доброј вери, у складу са Уставом, законима и ратификованим међународним споразумима, и у непосредној сарадњи са саветима националних мањина, усредсреде на стварање услова за остваривање зајемчених права припадника мањинских националних заједница, **забрањујући и строго санкционишући сваки облик дискриминације.**

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се бори за очување посебности свих народа који у Србији живе и у том смислу за пуну примену Уставом и законима јемчено право националних мањина:

- на изражавање, чување, неговање, развијање и јавно испољавање националне и етничке, културне и верске посебности;
- на употребу националних симбола на јавним местима;
- на слободну употребу свог језика и писма;
- да у срединама са значајном мањинском популацијом државни органи воде поступак и на језику националне мањине која чини значајни део популације;
- на школовање на свом језику у државним установама;
- на оснивање приватних образовних установа на свим нивоима;
- да сопствено име и презиме користе на свом језику;
- да у срединама са значајном мањинском популацијом традиционални локални називи, имена улица и насеља, као и топографске ознаке буду исписани на језику мањине;
- на одговарајућу заступљеност у јавним службама, органима државне власти и локалне самоуправе;

- на потпуно и непристрасно информисање на свом језику, укључујући право на изражавање, примање, слање и размену информација и идеја,
- на оснивање сопствених средстава јавног информисања.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће у намери да активно допринесе остваривању колективних права националних мањина пружити пуну политичку, а у срединама у којима је то неопходно, и логистичку и материјалну подршку оснивању просветних и културних организација и удружења националних мањина.

Државни органи Републике Србије морају створити све претпоставке за пуно остваривање свих законом утврђених надлежности националних савета мањинских етничких заједница.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА подржава право националних мањина да остварују несметане везе и да сарађују са својим сународницима који су ван територије Републике Србије.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће, где год је то потребно, иницирати и подржати доношење мера за унапређење пуне и ефективне равноправности између припадника националне мањине и оних који припадају већини, у свим областима економског, социјалног, политичког и културног живота.

Сви чланови и функционери СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ дужни су да својим радом активно допринесе остварењу права припадника мањинских националних заједница, да промовишу дух заједништва, толеранције, узајамног поштовања, разумевања и сарадње међу припадницима свих националних заједница који живе на подручју Републике Србије.

Да бисмо имали државу на коју ће бити поносни сви народи који у њој живе, морамо створити државу која ће подједнако уважавати све своје грађане, и старати се са подједнаком бригом о националним и верским правима свих. Само таквим односом, етничка разноликост Србије, као њена предност и недовољно препознат и искоришћен друштвени потенцијал, може да се у пуној мери искористи за снажење привредних, политичких и културних веза са земљама региона и Европе.

6. ЦЕЛОВИТА И ДЕЦЕНТРАЛИЗОВАНА СРБИЈА

Као странка која је настала на принципима државотворности, одговорности и доследности према грађанима Србије, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се обавезује да ће водити политику којој су императиви:

- очување територијалне целовитости Републике Србије заједно са Аутономном покрајином Косово и Метохија као њеним нераскидивим делом;
- борба за право на живот, сопствену имовину и повратак на своја огњишта Срба избеглих из Републике Хрватске;
- политичко приближавање и интензиван развој економских веза са Републиком Српском;
- равномеран развој свих крајева државе, како би се свим грађанима обезбедиле једнаке шансе за успех и напредак у сваком делу Србије; Миграциони притисак на релацији регионални центри – главни центри (попут Београда, Новог Сада) због осећаја незадовољства и бесперспективности, могу се решити дефинисаним националним интересима, уз јасну политику равномерног регионалног развоја, а кроз посебну помоћ оним локалним самоуправама које имају јасне, оствариве и реалне планове развоја. Свака локална самоуправа се издваја по одређеним компаративним предностима у односу на друге. На основу тих предности ће и држава усмеравати потенцијалне инвестиције, и потребне субвенције. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће равномерност у регионалном развоју обезбедити развојем саобраћајне мреже, пољопривреде, туризма, телекомуникација и правилног располагања природним ресурсима;
- повећање обима регионалне и прекограничне сарадње;
- децентрализација власти кроз јачање локалних самоуправа и враћање изворних надлежности општинама.

7. ПОЉОПРИВРЕДА КАО ШАНСА СРБИЈЕ

Стање пољопривреде у Републици Србији

Србија располаже са 5,1 милион ха пољопривредне површине, односно 0,6 ха по становнику од чега 4,2 милиона ха су обрадиве пољопривредне површине што чини 0,5 ха по становнику. Власничка структура обрадивих површина је таква да близу 90% чини приватно власништво, док је остатак државно власништво. Однос шумских и пољопривредних површина износи 39% према 61% што је у Републици Србији повољније у односу на многе европске земље. Највећи део обрадивог пољопривредног земљишта је плодан, али са проблемима који су резултат недовољног образовања пољопривредника и лошег коришћења земљишта, тако да у централним подручјима Србије, стално постоји проблем закишељавања, а у северним деловима проблем заслањивања земљишта, што утиче на висину приноса и трошкове производње. Кроз систем праћења плодности земљишта, који се и даље мора наставити, процењује се, да код једне трећине пољопривредни површина, морају се предузимати мере побољшања физичко-хемијских и биолошких особина земљишта.

Републику Србију одликује умерено континентална клима, са просечном количином падавина од 550 до 750 мм. у равничарским пределима и до 1200 мм на планинама. Под утицајем климе и различитих геолошких супстрата настала су разнолика, али већином плодна земљишта.

Без обзира на веома велике водне потенцијале тек 1,5% од укупно обрадивих површина се наводњава што Србију сврстава у земље са најнижом стопом наводњаваног земљишта у Европи.

Просечно остварени приноси у Србији значајно су нижи од пољопривредно развијених земаља Европске уније са тенденцијом стагнације или пада. То је резултанта недовољне примене минералних ђубрива, заштитних средстава, декларисаног сортног семена и чињенице да је пољопривредна техника застарела и амортизована.

У Републици Србији обим гајења стоке по хектару обрадивог земљишта је низак, износи свега 0,3 условна грла а у земљама Европске уније то је значајно више и креће се од 0,5 до 0,8 условних грла.

У Републици Србији има око 600-700 хиљада пољопривредних газдинстава, што чини 15-17% пољопривредног становништва у структури укупног становништва. У руралним областима живи око 40% од чега се трећина бави пољопривредом. Пољопривредна популација значајно стари уз низак ниво образованости пољопривредних произвођача. Данас у Србији млади и образовани ретко налазе интерес у бављењу пољопривредом. Велики део пољопривредне популације бави се пољопривредом али не као основном делатношћу, већ им она представља додатни извор прихода.

И поред лошег социо-економског стања становништва удео примарне пољопривреде у БДП износи између 10-15%, док у извозу пољопривреда са прехранбеном индустријом, чини нешто преко 40% БДП. Удео пољопривреде у БДП у развијеним земљама креће се у интервалу од 1,5 до 5%. Укупна вредност пољопривредне производње у Републици Србији износи око пет милијарди долара. Нето остварена вредност пољопривреде износи преко четири милијарде долара. Учешће сточарске производње у укупном приходу пољопривреде је веома ниско, износи свега 30% док је у развијеним земљама око 60%. Учешће примарне пољопривредне производње у структури укупног извоза износи 21%, а прерађивачке индустрије око 20%. Вредност извоза на нивоу је од око две милијарде долара. Извоз по хектару обрадивог земљишта у Србији међу најнижим је у Европи, износи око 400 долара по становнику, док у земљама Централне и Источне Европе према истом параметру износи преко 1.200 долара.

Учешће аграрног буџета у структури укупног буџета износи 2,45% што је несразмерно мало у односу на укупно учешће пољопривреде у БДП. Буџетски подстицаји за пољопривреду у земљама Европске уније износе 130 долара по пољопривреднику, док је у Србији 29 долара.

**На бази наведеног стања у пољопривреди СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА
предлаже следеће мере и активности:**

Економско и политичко опредељење је да пољопривреда треба да буде стратешка привредна грана.

Аграрни буџет ће се значајно повећати и његово висина треба да износи минимално 5% укупног буџета у 2012. години, са минималним повећањем од један посто у свакој наредној години.

Земљиште и биљна производња

У што краћем времену уредити политику наслеђивања земљишта да би се дугорочно увећао посед. Дугорочним кредитима (10, 15 и више година) омогућити пољопривредницима да купе пољопривредно земљиште од оних који се не баве пољопривредом, од старачких домаћинстава, али и државе. Уредити јединствено систем закупа државног пољопривредног земљишта и спречити даље уско локално организовање (на нивоу катастарске општине и/или појединог насељеног места) закупа државног пољопривредног земљишта.

Доследно спроводити законе о заштити, уређењу и коришћењу пољопривредног земљишта (контрола плодности, забрана паљења жетвених остатака, претварање пољопривредног земљишта у непољопривредно и др.).

Одржати садашњи ниво субвенција по јединици површине за биљну производњу, али је везати за референтни принос у појединој производњи.

Субвенционисати искључиво регистрована пољопривредна газдинства до 100 ха у ратарско-повртарској производњи, до 30 ха у воћарско-виноградарској производњи и пет хектара производње у заштићеном простору. Услов за остварење субвенција је и да, носиоци регистрованих пољопривредних газдинстава, сваке године прођу прописани минимум образовања (едукације).

Извршити рејонизацију воћарско-виноградарске производње и за утврђене рејоне давати субвенције, за подизање засада и за реализацију воћарско-виноградарске производње.

Власници регистрованих пољопривредних газдинства који не остварују социјално и пензионо из пољопривредне делатности немају право на субвенције по хектару, али имају право на кредитне подстицаје преко развојне аграрне банке као и право на премије у сточарској производњи.

Увести обавезно образовање (едукацију) носиоца пољопривредних газдинстава, у свим видовима пољопривредне производње, као услов за добијање субвенција и других подстицаја на терет државе. Едукација би се спроводила преко саветодавне стручне службе, пољопривредних Института и Факултета..

Објединити научне потенцијале пољопривредних института Србије из области ратарске, повртарске и воћарско-виноградарске селекције, семенарства и расадничарства у јединствени „Национални пољопривредни институт - Српску Семенску Компанију“ са циљем заштите домаће науке, семенско-расадничарске производње и стварања независности српске пољопривреде од семенских кућа из иностранства.

Максимално подржати подизање заштићених простора (пластеника, стакленика, тунела и др.) уз истовремено стварање кластера произвођача ради заједничког наступа на домаћем тржишту и у извозу.

Сточарство

Сточарска производња у протеклим годинама, а и данас поред свих природних ресурса (земљиште, ливаде, пашњаци, крмно биље, житарице) не успева да оствари међународну конкурентност и то пре свега због неефикасности домаћег тржишта

живе стоке и меса, али и других бројни проблема везаних за увођење стандарда квалитета, застарелих технологија прераде, усклађивања ветеринарско - санитарних прописа са међународним захтевима итд.

Наша примарна обавеза ће бити да зауставимо стагнацију сточарске производње која се у последњих 10 година креће између 1-2,5% годишње.

У циљу омасовљења сточарске производње ићи ћемо на додељивање у вишегодишњи закуп, или на бесплатно коришћење постојећих објекта за сточарску производњу који се у ту сврху не користе, а који су у државном, задружном или неком другом власништву (уз одговарајуће компензације власницима), и то пре свега заинтересованим младим људима који су без запослења или немају услова за отпочињање производње.

Едуковаћемо сточаре за примену савремених поступака у циљу повећања плодности домаћих животиња, развој технологија вештачког осемењавања и дубоког хлађења сперме и ембриона и ембриотрансфера, код врста где се сада ове методе не примењују, или се не постижу задовољавајући резултати, примењиваће се МОЕТ технологије код унипарних животињских врста итд.

Уводиће се примена савремених метода одгајивања домаћих животиња у циљу максималног искоришћавања генетског потенцијала животиња и повећања меснатости, производње млека и јаја увођење нових раса, примена адекватних метода селекције и укрштања постојећих раса итд.

Увођење савремених метода за производњу и припрему сточне хране, култивацију пашњака и ливада, исхрану преживара зеленим конвејером, као и савремени поступци за производњу силаже и сенаже у оним регионима где се традиционално не користи, као и екструдирање и експандирање и други савремени поступци у погледу припреме хранива итд.

Стабилизovati број млечни грла и повећати број товне јунади. Задржати премије у производњи млека до 100 музних грла у регистрованом пољопривредном

газдинству и премије везати за производњу млека и квалитет млека и подручје гајења.

Субвенционисаће се производња приплодних грла и висина субвенција везати и за порекло и генетски потенцијал приплодног грла. Премираће се предтов и тов јунади.

Што пре основати Националну лабораторију за утврђивање квалитета млека, по основу чијих испитивања ће се плаћати млеко код откупа од произвођача.

У циљу што већег обима коришћења испаше као начина исхране животиња, омогућити остваривања права на социјалну заштиту и по могућности и бенефицираног радног стажа за пастире (чобане) у складу са тежином природних услова (посебно имати у виду неповољне услове у брдско-планинском региону).

Неопходно је унапредити и значајно повећати рибањачарску производњу слатководне рибе и то шарана и пастрмке, а почети користити и термалне изворе воде за гајење тилапије и афричког сома.

У циљу повећања приноса ратарских и воћарских култура и веће производње меда и других пчелињих производа, субвенционираће се производња пчела и меда.

Ветеринарство

Ветеринарство има веома велику улогу и значај у унапређењу сточарске производње, а она се огледа у обезбеђењу здравља животиња, производњи здравствено безбедних анималних производа, контроли у производњи, промету, извозу и увозу животиња и производа, сировина и отпадака животињског порека, хране за животиње, лекова и биолошких средстава, превентиви, сузбијању и

искорењивању опасних заразних болести животиња и зооноза тј . болести животиња и људи.

У циљу унапређења ветеринарске струке СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА предлаже следећи програм:

Примена савремених и највиших стандарда у заштити здравља и добробити животиња и спречавање појављивања и преношења заразних и узгојних болести животиња, што ће омогућити да правилном исхраном и здравствено безбедном храном за животиње се повећа производност и продуктивност животиња.

Годишње редовно спровођење програма мера здравствене заштите животиња о трошку буџета Р. Србије, као и стална контрола, спречавање појављивања, ширења и брзо искорењивање егзотичних болести са Листе нарочито опасних заразних болести, као што су: афричка куга свиња, авијарна инфлуенца (птичији грип), болест плавог језика, куга говеда, слинавка и шап, везикуларни стоматитис, богиње оваца и коза итд.

Ерадикација тј. искорењивање класичне куге свиња из свих запата свиња у нашој земљи, што подразумева престанак вакцинације свиња и омогућавање у догледно време извоза свежег свињског меса и термички необрађених производа од свињског меса.

Такође, спровођење ердикације сиватичног беснила код лисица оралном вакцинацијом.

Да би се обезбедио извозни статус Србији производа животињског порекла, о трошку буџета Р. Србије мора се сваке године, спроводити програм систематског праћења резидуа лековитих средстава, хормона, пестицида, токсичних метала и других штетних материја у живим животињама, примарним производима животињског порекла, храни животињског порекла, води за напајање животиња и храни за животиње.

У циљу решавања проблема кланичних отпадака и очувања и заштите животне средине и спречавања ширења заразних болести животиња, мора се оспособити

потребан број кафилерија и финансијски помоћи у прикупљању кланичних конфиската и лешева угинулих животиња и њиховом спаљивању.

У буџету Р. Србије обезбедити довољно средстава за накнаду штете настале услед убијања животиња, или принудног клања, а услед спречавања ширења, сузбијања и искорењивања заразних болести животиња, као и средства за спровођење дезинфекције, дератизације, дезинсекције и ангажовања мобилних ветеринарских екипа.

Обавезно спровођење обележавања говеда, коња, оваца, коза, свиња и паса и уношење свих релевантних података у Централну базу.

У циљу унапређења квалитета млека субвенционисати редовну контролу болести вимена крава, а у циљу повећања производње и квалитета меда и пчелињих друштава субвенционисати редовну годишњу контролу паразитарних и заразних болести пчела.

Повећати број ветеринарских инспектора, увести обавезну едукацију ветеринарских инспектора, технички и материјално опремити ветеринарску инспекцију, повећати месечне зараде ветеринарских инспектора.

Кроз измене Закона о ветеринарству и подзаконских аката, унапредити организацију и ефикасност рада оперативне ветеринарске службе.

Реорганизовати јавну ветеринарску специјалистичку службу у специјалистичким и научним институтима у Р. Србији и уз помоћ средстава приступних фондова омогућити савремено опремање и остручавање кадрова у референтним лабораторијама у земљама ЕУ.

У заједничком ангажовању Министарства просвете и науке и Министарства пољопривреде, унапредити образовни процес, на студијама ветеринарске медицине у Београду и Новом Саду, и то, пре свега, обезбеђењем адекватне наставне базе, за извођење практичне наставе студената, а да би се обезбедила валидна евалуација и међународна акредитација студија ветеринарске медицине у Р. Србији.

Органска пољопривредна производња

Заложимо се да се значајно повећа обим органске производње и то биљне, воћарско-виноградске и анималне тј. животињске, јер наша земља има огромну шансу у овој производњи, јер су нам земљиште, вода и ваздух, значајно мање загађени него у Европској унији и другим развијеним земљама света.

У овој производњи субвенционисаћемо поступак конверзије земљишта, гајење семена и садног материјала, као и приплодних животиња за органску производњу, сертификацију производње и производа органске пољопривреде и промоцију и извоз производа органске пољопривреде.

Регресираћемо производњу органских биолошких ђубрива и биолошких средстава за заштиту у органској пољопривреди, као и производњу машина за редуковану обраду земљишта у органској производњи.

Предложићемо увођење органски произведене хране у болнице, кухиње дечијих вртића и школских установа основног и средњег образовања, као и у посебне ресторане са менијем органски произведене хране у руралним и урбаним туристичким центрима.

Ради што већег промовисања органске пољопривреде треба у наставне програме основних и средњих школа увести наставне јединице о органској храни.

Рурална пољопривреда

У Србији се око 70% територије може подвести под рурално подручје, где се земљиште превасходно користи за пољопривредну производњу и шумарство. У тим подручјима живи око 43% од укупног становништва и у њима је сконцентрисана већина природних ресурса са богатим екосистемом и биодиверзитетом и значајним културним наслеђем.

Руралне области у нашој земљи се разликују по социјалним демографским и економским карактеристикама, али свуда су присутни проблеми миграције становништва, висока стопа незапослености, низак БДП по становнику, неразвијена инфраструктура, незагађена животна средина и екстензивна пољопривредна производња.

У свим руралним срединама масовно је присутна девастација села, велики број старачких домаћинстава и велике површине необрађеног пољопривредног земљишта.

Да би се ово стање поправило и да би млади људи почели да остају на селу и баве се пољопривредном производњом, као и да се незапослени из урбаних средина почну враћати на породична газдинства, предлажемо да средствима локалне самоуправе и Аграрног буџета и повољним кредитним постицајима:

У руралним срединама се обнови и изгради путна инфраструктура, обезбеди квалитетна снабдевеност електричном енергијом и водом, добре телефонске и друге електронске комуникације и остала комунална инфраструктура.

Омогући адекватна здравствена и социјална заштита, образовање и задовољење културних, забавних и спортских потреба сеоског становништва путем обнове и изградње амбуланти, домова здравља, предшколских и школских установа, домова културе и спортских објеката, сразмерно насељености појединих подручја.

Подстиче отварање нових радних места првенствено у оним делатностима које могу да помогну и оснаже бављење примарном пољопривредном производњом (пољопривредне задруге, апотеке, ветеринарске станице, занатске делатности везане за одржавање пољопривредне механизације и опреме, складишни и прерађивачки погони за прераду воћа и поврћа, хладњаче, силоси, млинови, млекаре, кланице итд.)

Развијати сеоски и салашарски туризам, традиционалне занате, организовати производњу поврћа, јагодичастог воћа, цвећа у отвореном простору и стакленицима и пластеницима.

Пољопривредне производе из домаће радиности брендирати и заштити њихово географско порекло.

Субвенционисати коришћење алтернативних видова енергије, биомасе, термалних вода, биогаза, ветропаркова, малих хидроцентрали итд.

Водопривреда

Са аспекта водоснабдевања може се констатовати да и данас велики број становника Србије нема решено питање водоснабдевања или пије воду лошег квалитета. Садашња потрошња воде за пиће износи око милијарду кубних метара годишње, за наредних 20 година она ће износити око 2 милијарде м³.

Залагаћемо се да заједничким улагањем локалних самоуправа и буџетских средстава се изграђују нова подземна и површинска изворишта воде уз повећање испоруке и побољшање квалитета испоручене воде.

Као последица глобалног загревања у пољопривредној производњи ће морати у све већем обиму да се користи вода за наводњавање пољопривредних култура. Данас је то коришћење минорно и у Србији се залива испод 100 хиљада хектара или 1-1,5% укупног пољопривредног земљишта.

Да би се у већем обиму користили изграђени канали они се морају очистити од муља, а цена коришћења воде и из канала и водотокова, као и разни доприноси, морају се ускладити са реалном економском моћи пољопривредни произвођача.

Повољном кредитном политиком и повољним каматама постицаће се куповина савремених система за наводњавање и заливање.

У складу са планом, средствима буџета и јавних водопривредни предузећа, морају се ревитализовати одбрамбени насипи и чистити одводни канали, да би се спречиле поплаве од унутрашњих и спољних вода.

Шумарство и ловство

Шумарство као пољопривредна и привредна грана, са веома дугом традицијом и развијеном структуром и потенцијалима, представља веома значајан чинилац одрживог развоја руралних подручја Републике Србије.

Наше шумарство карактерише знатно учешће шума лошег квалитета и недовољно учешће високо квалитетних и вредних природних шума.

Наш циљ је унапређење стања, обнова, нега и заштита постојећих шума и повећање површина под шумама, пошумљавањем планинских голети и непродуктивног и нископродуктивног пољопривредног земљишта.

Заштита биолошке разноврсности шумских екосистема, развој туризма и рекреације и унапређење система надзора у газдовању шумама и заштити од пожара.

У области ловства циљ је побољшање станишта, исхране и гајења дивљачи, очување и унапређење генетског потенцијала, бројности и квалитета популација дивљачи и то применом савремених и одговарајућих мера контроле, газдовања и планирања.

Стратешки циљеви пољопривреде Републике Србије

У складу са постојећим условима, потребно је дефинисати основне циљеве и принципе аграрне политике Републике Србије, што подразумева редефинисану аграрну политику, која ће бити у функцији развоја модерне тржишне привреде компатибилне са аграрном политиком Европске уније.

Основни циљеви биће следећи:

Осигурати задовољавајући ниво дохотка за пољопривредне произвођаче – то значи повећање економске мотивисаности пољопривредних произвођача. Ово треба да буде основни макроекономски циљ редефинисане аграрне политике у пољопривреди Републике Србије. Без испуњења овога циља, дугорочно посматрано, нема стабилизације и повећања пољопривредне производње, као и повећања продуктивности рада у пољопривреди. То не значи да сви примарни пољопривредни произвођачи треба да имају исти ниво дохотка, јер постоје значајне регионалне и агроеколошке разлике у производњи на целом подручју Републике Србије.

Осигурати прехрамбену сигурност Републике Србије – постићи довољну производњу квалитетне хране, пре свега, за домаће тржиште.

Повећање продуктивности рада у пољопривредној производњи – на тај начин повећава се укупна пољопривредна производња на виши ниво.

Конципирати одговарајуће и ефикасне мере у домену аграрног интервенционизма. Основни циљ јесте висока и стабилна домаћа производња, повећање извоза, и ефикасна одбрана од високосубвенциониране производње економски развијених земаља. На тај начин домаћи пољопривредни произвођачи у великој мери су заштићени од конкуренције из иностранства.

Очување животне средине од утицаја негативних ефеката пољопривредне производње. Примарни циљ треба да буде одрживи развој, док је заштита околине главна одредница будућег развоја пољопривредне производње. Одрживи развој и уважавање социјалних и еколошких аспеката у производњи треба да буде не само циљ еко

произвођача пољопривредне и прехранбене производње, него детерминанта свих релевантних фактора друштва. Основне мере у домену органске производње хране су: Производња уз поштовање еколошких стандарда и заштита човекове околине. Ограничена употреба ресурса, уз веће коришћење алтернативних извора енергије. Законодавним мерама утицати на повећање органске производње,

Развој мултифункционалне пољопривреде.

Очување и ревитализација села.

Равномеран регионални развој пољопривреде у Републици Србији,

Припрема аграрног сектора за интеграцијске процесе - у Европску Унију и прикључење Републике Србије Светској Трговинској Организацији (СТО). Агроиндустрија Републике Србије на самом је почетку припрема за европске интеграције. Неопходно је модернизовати пољопривреду и прехранбену индустрију, променити понашања и схватања свих привредних субјеката у правцу тржишне економије. Неминовно је прилагођавање нормама и стандардима Европске уније у овој области. Техничко-технолошко и економско повезивање са земљама ЕУ представља *conditio sine qua non* нашег развоја и ефикасног укључивања у међународне интеграционе процесе.

Повећање извоза пољопривредно-прехранбених производа и остварење позитивног биланса спољно-трговинске размене пољопривредно-прехранбених производа.

Пољопривреда у процесу европских интеграција

Предвидивост и континуитет пољопривредне политике треба обезбедити доношењем дугорочне Стратегије развоја пољопривреде и руралног развоја са прецизним планом активности и пратећим програмима за пољопривреду и рурални

развој. Правни оквир, којим су регулисани превасходно трговински односи пољопривредним и прехрамбеним производима између Србије и ЕУ, одређен је Споразумом о стабилизацији и придруживању.

Политици квалитета и тржишним стандардима за пољопривредне и прехрамбене производе треба поклонити већу пажњу, пре свега кроз институционална решења унутар надлежних државних органа, кроз доношење прописа, креирање мера, унапређење људских капацитета у надлежним институцијама, као и кроз унапређење сарадње и успостављање партнерског односа са произвођачима пољопривредних и прехрамбених производа. Неопходно је хитно усвајање програма за унапређење објеката за производњу хране односно модернизацију прерађивачке индустрије.

Систем безбедности није у потпуности успостављен, односно оперативан, а самим тим ни довољно препознат и признат од стране ЕУ.

Потребно је успостављање ефикасније и квалитетније сарадње надлежних органа (интеринституционална сарадња, или не постоји, или је недовољна, чак и унутар исте организације, са непрецизним надлежностима и недовољно обученим кадровима); обучити кадрове и успоставити примену начела анализе ризика у циљу унапређења инспекцијске контроле; константно образовати запослене у стручним службама и тако подићи капацитете; успоставити оперативан систем брзог обавештавања и узбуњивања за храну и храну за животиње; (евентуално) усвојити измене и допуне постојећег закона, како би се отклониле недоречености и донети подзаконска акта која би омогућила ефикасну примену закона.

Изградња институционалне инфраструктуре способне да креира и спроводи аграрну политику компатибилну са релевантним политикама ЕУ је кључ успеха у реализацији интереса у процесу европских интеграција.

Поред институција надлежних за ИПАРД програмирање неопходно је и успостављање оперативних структура за спровођење и пласирање претприступне помоћи, што захтева пажљиву институционалну реформу, која ће довести до

акредитације и сертификације тих тела од стране ЕУ за коришћење претприступних фондова.

Неопходно је извршити промену организационе структуре Министарства пољопривреде и спровести одређене реформске захвате како би оно постало компатибилно са релевантним структурама на нивоу ЕУ и на тај начин омогућила адекватна примена Заједничке пољопривредне политике ЕУ и прилагођавање пре свега, политици заједничке организације тржишта пољопривредним производима. То захтева и помоћ државе у формирању модерних организација произвођача.

Неопходно је инвестирање у нову опрему и технологије производње. Без увођења нових производа нема напретка привредних субјеката.

У што краћем року извршити израду и праћење биланса производње и потрошње пољопривредних производа у Републици Србији у циљу снабдевености тржишта и могућег извоза – тиме утврдити у ком правцу дефинисати мере аграрне политике како би се обезбедила прехранбена сигурност потрошача и максимално увећао извоз.

Кроз законску регулативу неопходно је утицати на благовремено плаћање од стране трговинских ланаца за преузете пољопривредне производе (данас је то плаћање са непримерено дугим роковима), што утиче на ликвидност примарних пољопривредних произвођача.

Залагати се за успостављање коректних паритета цена пољопривредних производа, који ће бити стимулативни за пољопривредне произвођаче.

Прилагодити кредитно монетарну политику потребама пољопривреде и уважити спори обрт капитала у пољопривреди. Омогућити добијање наменских кредита са минималном каматном стопом.

Устројити систем робних резерви у пољопривреди које ће бити у функцији стабилизације и снабдевања тржишта. Успостављање система већих капацитета Јавних складишта свих врста производа примарне пољопривреде.

Субвенционисати извоз одређених пољопривредно-прехранбених производа у циљу веће конкурентности на међународном тржишту.

Субвенционисање премија осигурања свих видова пољопривредне производње.

Максимална заштита животне средине од штетних ефеката и утицаја пољопривредне производње.

Кроз разне видове удруживања и асоцијација произвођача подизати савремене капацитете за чување и прераду пољопривредних производа у којима ће произвођачи бити акционари.

Преиспитати лоше приватизације пољопривредних предузећа, задружне својине и прерађивачке индустрије и убрзати решавање њиховог статуса у складу са законским прописима.

Јачати улогу локалне самоуправе у развоју пољопривреде и села и формирање аграрног буџета на нивоу градова и општина.

Друштвени активизам интелектуалних потенцијала Републике Србије (5 факултета, 10 института, 34 пољопривредне станице, 30 хиљада агронима, 700.000 земљорадника), прелазак на економију засновану на знању као најконкурентнију економију у 21 веку. ЕУ је прешла на ову економију 2010 године. Знање научно, практично, искуствено је најважнији ресурс српске пољопривреде. Оно једино може да боље фаворизује физичке ресурсе и да увећа финансијске ресурсе.

Осмишљено запошљавање младих стручних кадрова у руралним срединама. Залагање за врхунско знање, образовани стручњаци и савремена опрема и технологија производње према захтевима тржишта.

8. РАЗВОЈ ЕНЕРГЕТИКЕ И РУДАРСТВА ЈЕ ПЕРСПЕКТИВА СРБИЈЕ

Раст потрошње енергије и одсуство улагања у енергетски и рударски сектор преко двадесет година са једне стране, и системска корупција са друге, довели су Србију у економску и енергетску кризу. Енергетски и рударски сектор од запушеног ће постати одржив сектор, који ће служити генерацијама које долазе.

Србија нема довољно енергије и енергената. Потрошња енергије расте по просечној стопи од 1.6% годишње, а увозна зависност расте и данас износи 40%. Србија расипа енергију. По потрошњи енергије по јединици друштвеног производа смо на зачељу колоне у Европи, а по потрошњи енергије по становнику - међу првима.

Српски енергетски сектор је данас уско грло развоја региона. Корупција га је заробила, због чега је постао критична тачка развоја земље. За претходних десет година у овом сектору је нестало близу 50 млрд евра: 20 млрд евра од 2001.године до данас се слило у енергетски сектор (донације, меки кредити, кредити), цене електричне енергије су порасле за 628%, гаса за преко 450%, деривата за 520%, а приход који је изгубљен због неизграђених енергетских објеката, пре свега електрана мери се са 1.5 млрд евра на годишњем нивоу. На увоз енергије и енергената се годишње издваја просечно 3 млрд евра, што је, на пример, инвестициона вредност три електране или 15% укупног дуга земље.

Последице овакве коруптивне политике у енергетском и рударском сектору су:

- Србија је од земље која је извозила преко 20% своје производње, постала увозник, са пројекцијом дефицита од преко 40% до 2020. године;
- од директног контакта и набавке гаса од руског Газпрома, Србија је увела трговца - посредника којег годишње плаћа 5% од вредности Уговора, или око 30 милиона евра више;
- добијамо најнеквалитетније деривате у региону, а са највишим ценама, иако у Србији имамо две рафинерије, за које је држава издвајала годишње близу 300 милиона евра, односно за 8 година око 2 млрд евра;
- дезинтестираност, јер ниједан објекат није изграђен већ 20 година, иако потрошња енергије расте из годину у годину;

- некада развијено рударство, постало је кочница развоја региона, јер већ десет година није отворено ниједно рудно поље, због чега ће Србија за рад сопствених термоелектрана доћи у ситуацију да мора да увози угаљ, и тиме додатно оптерети буџет са најмање 1 млрд евра;
- Од јавних предузећа која су била узор европским компанија, она су постала легла корупције, са веома неповољним економским и енергетским показатељима

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је дефинисала главне циљеве енергетске политике:

- енергетска безбедност – обезбеђење довољних количина енергије и енергената за задовољавање стално растуће тражње по реалним ценама;
- реалне цене енергената и дефинисање њихових паритета (цене које ће, са једне стране моћи да плати сиромашни слој становништва, и цене које ће омогућити покривање трошкова рада и одржавања енергетске инфраструктуре),
- борба против системске корупције у овом сектору;
- развој енергетских делатности и услуга (као модификатора покретача економског развоја).

Енергетски и рударски сектор Србије ће постати друштвено одговоран, тржишно оријентисан и профитабилан, конкурентан на европском тржишту и са значајним утицајем у региону земаља Југоисточне Европе.

Циљ СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ јесте да енергетски и рударски сектор Србије буде препознат као партнер домаћим и међународним компанијама.

Иако је Србија енергетски сиромашна, са највећим домаћим доступним налазиштима угља у Колубари и Костолцу, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће настојати да се овај природни ресурс рационално троши. Изградња сваког новог објекта биће могућа уз поштовање стандарда ЕУ, и уз употребу тзв „чистих технологија угља“ (clean coal technology).

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће покренути поступак регулација и решавања енергетско - економских односа на Косову и Метохији, имајући у виду да су тамо

концентрисана највећа налазишта угља у Европи, као и да је вредност објеката ЕПС-а процењена на 3 млрд евра.

Компаративна предност Србије, њен геостратешки положај, омогућиће да наша земља буде транзитни коридор за нафту, нафтне деривате, гас, течни нафтни гас и електричну енергију, и складиште за енергенте.

Обезбедиће се довољност енергије и енергената примарно за потребе Србије, а тек потом региона. Остваривање тог циља је главни задатак Енергетског програма Српске напредне странке.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за промену начина управљања и подизање ефикасности и вредности јавних предузећа у овом сектору, а не њихову приватизацију.

- ЈП ЕПС – циљ је подизање укупне вредности ЕПС-а на 10 млрд евра, у периоду од 4 године, а кроз програм потпуног реструктурирања ЕПС-а. Он подразумева са једне стране отварање нових рудних поља и изградњу електроенергетских објеката, а са друге, искорењивање корупције у пословању, смањење трошкова за 20%, смањење губитака у дистрибуцијама на ниво просечних европских, нове организационе шеме у складу са важећим Законом о енергетици, повећањем продуктивности рада по јединици произведеног киловат-часа, као и побољшања безбедности на раду, увођењем нових технологија у пословању.
- ЈП Србијагас – циљ је подизање укупне вредности на 7 млрд евра, у периоду од 4 године кроз програм реструктурирања. Програм, у складу са стратешким циљевима гасне политике Србије, подразумева: улагање у дистрибутивну гасну мрежу, изградњу складишта гаса, потпуно нову организациону структуру у складу са европским директивама, решавање питања споредних делатности, искорењивање корупције и криминала, смањење трошкова у преносу гаса, излазак ЈП на европско и руско тржиште, набавку гаса без посредника.

Свесна константне енергетске кризе и високе енергетске зависности, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је дефинисала нову енергетску стратегију Србије. Приоритети нове енергетске политике су:

- ЕНЕРГЕТСКА БЕЗБЕДНОСТ СРБИЈЕ (производити довољне количине енергије и енергената по одрживим ценама за потребе Србије) кроз:
- - инвестирање у енергетски сектор Србије, чиме се развија сектор али покрећу и остале индустрије од машиноградње, саобраћаја, грађевинарства и др, односно генеришу нова радна места (изградња једне термоелектране веже директно и индиректно око 15 000 радних места; изградња 1000MW обновљивих извора отвара 4000 радних места), а у складу са стандардима ЕУ, и Уговором о енергетици земаља Југоисточне Европе,
- производњу довољне количине енергије и енергената за потребе Србије, а по одрживим ценама, оним ценама које може да плати просечно платежно способно домаћинство. Довољна количина енергије на кратак рок ће се обезбедити кроз:
  - а) отварање нових рудних поља (поље Е, поље Радљево и друга);
  - б) истаживање и експлоатација уљних шкриљаца, ради производње синтетичке нафте и задовољења потреба Србије
  - в) раст енергетске ефикасности, чиме је могуће смањити потрошњу енергије по јединици друштвеног производа за 30-45%;
  - г) дефинисање јасне политике цена и ценовних паритета;
  - д) завршетак започетих и изградња нових енергетских објеката (ТЕ ТО Колубара Б, ТЕНТ БЗ, ТЕ Костолац, ХЕ Морава, ХЕ на Горњој Дрини, РХЕ Бистрица) и
  - ђ) улагање у искоришћење обновљивих извора енергије (мале хидроелектране, електране на биомасу и ветар)
- подизање ефикасности рада и реорганизацију јавних предузећа у овом сектору - Електропривреде Србије, Електромреже Србије, Србијагаса и Транснафте.
- употребу обновљивих извора енергије у когенеративним постројењима односно за производњу електричне и топлотне енергије;
- развој и подизање ефикасности комуналне енергетике, кроз производњу и топлотне и електричне енергије у топланама и постепену замену еколошки штетних енергената попут мазута и угља, обновљивим изворима, пре свега биомасом.

- раст енергетске ефикасности по просечној стопи од 1% годишње, чиме је могуће смањити потрошњу енергије за 20-35%, у периоду од 4 године;
- стварање стратешких резерви нафте, нафтних деривата, и гаса за ситуације несташица и криза;
- улагање у развој подземне и површинске експлоатације угља, кроз отварање нових рудних поља у Колубари и Костолцу, као и спровођење Програма реструктурирања ЈП Подземна експлоатација угља Ресавица

МЕРЕ ЗА СНАБДЕВАЊЕ РЕГИОНА ЕНЕРГИЈОМ И ЕНЕРГЕНТИМА

- производња електричне енергије за извоз, инвестирањем и отпочињањем пројекта изградње велике реверзибилне ХЕ Ђердап 3, чијом годишњом производњом од 7 млрд kWh електричне енергије, Србија добија значајно место у енергетици Европе;
- развијање Србије као транзитне руте за енергију и енергенте, будући да се налази у центру Балкана и представља најкраћи и најекономичнији пут за кретање енергената од истока ка западу, и обрнуто, инвестирањем и изградњом другог правца дотока гаса (Јужни ток, Набуко), улагање у електроенергетске конекције са суседима, и учешће у изградњи Паневропског нафтовода, изградња гасовода Ниш – Димитровград, изградња Паневропског нафтовода од Констанце, преко Панчева до Трста;
- развијање Србије као складишта за енергију и енергенте, завршетком подземног складишта гаса у Банатском Двору и других складишта гаса, и улагање у терминале течног нафтног гаса.
- успостављање и развој тржишта енергије и енергената, а према стандардима Европске уније – електричне енергије, гаса, нафтних деривата, течног нафтног гаса.

СТВАРАЊЕ ЕКОНОМСКО ЕНЕРГЕТСКЕ БАЛКАНСКЕ(РЕГИОНАЛНЕ) УНИЈЕ

Начин да се повољан положај Србије искористи на најбољи могући начин:

- а) јачање позиције Србије и околних земаља региона, које имају енергетске дефиците;
- б) повезивање енергетских мрежа, посебно у региону, у области гаса, нафтних деривата и струје;
- в) боља преговарачка позиција са ЕУ, са Руском Федерацијом и НР Кином
- г) доношење заједничких стратешких одлука везаних за инвестиције и управљање потрошњом региона, чиме ће регион Балкана постати економски и енергетски исплатив;
- д) јачање енергетске безбедности региона.

У прве 4 године у енергетском и рударском сектору могуће је реализовати следеће:

1. Институционално успостављање јединствене законске и подзаконске инфраструктуре (постојање једног јединственог Министарства рударства и енергетике, измене Закона о енергетици, Закона о рударству, усвајање Закона о геолошким истраживањима, укидање Агенције за енергетску ефикасност и њено припајање Министарству рударства и енергетике, усвајање Закона о тржишту електричне енергије и гаса и усвајање Закона о енергетској ефикасности, дефинисање Програма подизања енергетске ефикасности Србије);

2. подизање енергетске ефикасности и рационална употреба енергије (когенеративни системи којима се у исто време производи топлотна и електрична енергија, на нивоу од просечно 1% годишње, а у складу са Програмом подизања енергетске ефикасности),

3. отварање нових рудних поља (басен Колубаре и Костолца, за потребе рада постојећих ТЕ, као и нових),

4. искоришћеност свих ОИЕ (са посебним акцентом на изградњу малих хидроелектрана које могу да имају инсталисану снагу од 450 мегавата и да произведу 1,5 милијарди киловат часова, а њихова изградња траје до 3 године; упрошћавање процедуре добијања дозвола, са данашњих 18 и просечним временом од 2 године, на њихово добијање на једном месту (Канцеларија за брзи одговор) и максимум од 4 до 6 месеци од када се поднесе захтев, унапред дефинисање Уговора о преузимању електричне енергије од стране ЕПСа и искоришћење биомасе у комуналној енергетици),

5. отварање тржишта електричне енергије и гаса (доношење закона, правилника и процедура, отварање тржишта према стандардима ЕУ, и могућност да потрошачи бирају свог испоручиоца енергије),

6. отклањање препрека за прилив инвестиција (формирање Канцеларије за брзи одговор у којој потенцијални инвеститор добија све потребне информације и дозволе, ревизија потписаних Уговора у енергетском и рударском сектору, као и поновна анализа оправданости потписаних Меморандума и споразума).

Инструменти који ће се користити у овом периоду су фискална растерећења оних који улажу у обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност, а оптерећење оних који користе фосилне изворе; контрола примене Закона и подзаконских аката; спровођење Стратегије развоја Србије до 2030. године са пројекцијом до 2050, реализација Програма приоритета, Национална стратегија подизања енергетске ефикасности и Акциони план.

Резултати које ће СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА постићи новом енергетском политиком у периоду од четири године су:

- Повећање енергетске ефикасности за 30- 45%
- Смањење увозне зависности од 5% до 10%
- Подигнута вредност ЈП ЕПС на 10 млрд евра, а ЈП Србијагаса на 7 млрд евра

- Задовољење сопствених потреба за електричном енергијом домаћом производњом
- Стварање услова за прилив квалитетних инвестиција
- Смањење загађења – еколошки трошкови
- Нижи трошкови кућног буџета за енергију за минимум 5-10%
- Повећање ефикасности прераде и смањење удела трошкова енергије у цени коштања крајњег производа
- Појава и функционисање тржишта – реално ниже цене, бољи квалитет

На дуги рок, у периоду до 15 година извршиће се улагање у изградњу капиталних инфраструктурних објеката у области електроенергетике, нафте и гаса, са употребом најсавременијих технологија.

Инструменти који ће се користити су инструменти фискалне политике и реализација економске политике Владе, а кроз дефинисање приоритета и стратешких праваца и критеријума за успостављање стратешких партнерстава у енергетици.

Резултати у енергетском и рударском сектору након петнаест година

- На мрежи ТЕ ТО Колубара Б (700 MW),
- На мрежи ТЕНТ БЗ (700 MW),
- Завршена ХЕ Ђердап 3, и на мрежи,
- Изградња ХЕ на Дрини ,
- Пуштен у рад гасовод Ниш – Димитровград,
- Завршено Подземно складиште Банатски Двор,
- Завршена прва фаза новог подземног складишта гаса,
- Завршен гасовод Јужни ток и Паневропски нафтовод,
- Гасификација Војводине 100% , Централне Србије 100%,
- Повезивање у преносну мрежу електричне енергије и гаса са

земљама региона – улагање у мрежу

Српски енергетски и рударски сектор ће након 15 година имати удео у друштвеном бруто производу - најмање 35%.

ЕНЕРГЕТИКА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

- Покренути разговоре о питању власништва над енергетским објектима и права експлоатације рудног и минералног богатства, посредством међународне заједнице,
- Покренути одвојене разговоре о изградњи објеката на КиМ, кроз заједничко предузеће Конзорцијум Србија – страни партнери (Русија, Еу, Кина...) – EULEX (КиМ)

9. САОБРАЋАЈ И ИНФРАСТРУКТУРА И ТУРИЗАМ – УСЛОВ РАЗВОЈА ОСТАЛИХ ПРИВРЕДНИХ И ИНДУСТРИЈСКИХ ГРАНА

Саобраћај и саобраћајна инфраструктура су, уз енергетику, генератор оживљавања реалног сектора (производње), инвестирања, отварања радних места и повећања буџетских прилива. Саобраћај, транспорт и саобраћајна инфраструктура заостају за земљама у региону и представљају константан и велики буџетски терет, а због неадекватног законодавства, недовољног улагања у инфраструктуру, ниског нивоа квалитета изграђене инфраструктуре, као и најскупљег одржавања изграђене инфраструктуре у Европи.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се залагати да се на руководеће функције јавних предузећа у области транспорта доведу стручни, ефикасни људи, који ће бити у функцији пре свега борбе за профитабилан статус предузећа и професионалан однос према обавезама ка држави и пословним партнерима.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће у процесу ревитализације јавних предузећа пружити низ пореских олакшица у одређеном временском периоду које ће бити потребне да се негативан тренд у пословању сведе на најмању меру.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће омогућити транспарентан приступ корисницима свих услуга у области транспорта кроз отворен дијалог путем савремених видова комуникација (кол сервиси, и сл).

Србија има неефикасне саобраћајне и транспортне системе, неразвијену саобраћајну инфраструктуру и огроман неискоришћен потенцијал. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће увођењем система ППП у транспортни сектор, уз поштовање свих принципа здраве конкуренције, омогућити прилив свежег капитала у све видове саобраћаја, чиме ће омогућити да Србија у пуној мери искористи свој добар геостратешки положај у Европи. .

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће створити правни оквир за покретање значајних инвестиција, јефтинију градњу уз примену нових технологија, дужу

трајност инфраструктуре и мање улагање у одржавање. Биће иновирани читав сет закона у овој области, као што је Закон о планирању и изградњи, Закон о ваздушном саобраћају, као и нормативи у изградњи саобраћајне инфраструктуре.

Србија се налази на путу свих главних европских коридора, због чега Српска напредна странка као приоритет свог деловања ставља валоризовање доброг геостратешког положаја.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће почети реализацију пројекта "Реком до Егејског мора", повезивање аеродрома "Никола Тесла" са железничком инфраструктуром, изградњу железничких мостова преко Дунава код Београда и између Смедерева и Ковина, довршиће Коридор 7 са притокама (очишћена корита, системи за пречишћавање отпадних вода у функцији) и Коридор 10 са прикључним путевима и као и железничком инфраструктуром на њему, са прикључним пругама које су модернизоване и опремљене савременим системима регулисања саобраћаја.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће, у складу са препорукама Европске уније, започети реализацију пројекта одређивања и изградње аеродрома „Никола Тесла“ као регионалног центра за превоз робе. Циљ ће бити да Београд постане „матича“ (cargo hub) за пријем и отпрему терета преко установљене мреже оспособљених малих аеродрома широм Србије, до којих ће се допремати и отпремати терет према свим центрима у региону.

Подизање квалитета саобраћаја и саобраћајне инфраструктуре директно ће утицати на развој машиноградње, индустрије грађевинског материјала, енергетску ефикасност, заштиту животне средине, као и цену производа у малопродајној мрежи (у развијеним земљама учешће транспорта у цени производа је око 3%, док је у Србији чак 15%).

Нестручност и корупција ће бити оштро санкционисани, јер је то једин начин да се системом саобраћаја и саобраћајне инфраструктуре ефикасно и профитабилно управља.

Циљеви СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ у области саобраћаја су:

- ефикасност саобраћајних и транспортних система – претпоставка доласка Србије на место најпожељнијег транзитног коридора и довођење туристичке понуде Србије на висок ниво доступности;

- претпоставка развоја региона и демографске равномерности;
- реално финансирање буџетских јавних предузећа (покриће реалних а не фабрикованих трошкова, што ће консеквентно водити ефикаснијем и квалитетнијем раду и пружању услуга);
- борба против системске корупције у овом сектору.

Главне тачке саобраћајне политике тичу се:

а) развоја саобраћајних подсистема, кроз законодавно и системско унапређење друмског, железничког, интермодалног, речног и ваздушног саобраћаја,

б) позиционирања Србије као најповољније и напожељније транзитне, трансферне и туристичке дестинације, а кроз повећање ефикасности услуга у лукама и пристаништима (речним и ваздушним), на граничним прелазима, у логистичко-сервисним центрима и у робно-транспортним центрима,

в) подизања нивоа конкурентности тржишта и организационе структуре транспортног сектора у целини.

У периоду од четири године у овом сектору могуће је:

- Институционално успостављање комплетне усаглашености законске и подзаконске регулативе у области транспортне инфраструктуре (посебно у области међународног транспорта робе и путника, строга контрола издавања дозвола за превоз терета, усаглашавање редова вожње, укидање монополског положаја превозника који онемогућавају равномерну тржишну утакмицу, ради смањења цене транспорта, усаглашавање са европским листама које се тичу превоза опасног терета и др.);
- Реално финансирање железнице сходно модерним и ефикасним бизнис плановима
- Електрификација пруга по регионима којом би се успоставио задовољавајући ниво пружања услуга привредним субјектима који користе железничку инфраструктуру
- Изградња инфраструктурних објеката, уређивање приобаља, пловних речних токова ,

- Осопособљавање мреже малих аеродрома за брзи прихват и отпрему робе,
- Реформисање домаћег авио превозника, као конкурентог и ефикасног привредног субјекта у региону у ваздушном саобраћају
- Убрзано развити привредну авијацију због унутрашњих потреба, као и доброг извозног потенцијала

Инструменти који ће се користити су: суфинансирање Република - Локална самоуправа, закон о концесијама и јавно-приватном партнерству, стратегија развоја саобраћаја Србије до 2020.г, као и Програм њеног остварења.

Очекивани резултати су:

- повећање транзитних токова у превозу путника за 50-60%
- повећање транзитних токова у превозу робе 60-70%
- ефикасно коришћење свих транспортних услуга и повећање индекса путнички км и робни км
- стварање услова за прилив квалитетних инвестиција
- подизање конкурентности у сектору транспорта – реалне ниже цене, бољи квалитет.

У периоду до десет година у области саобраћаја биће јасни резултати:

- Реализован пројекат Реком до Егејског мора (средства ће се обезбедити већим делом из фондова ЕУ, јер је ЕУ заинтересована за што ефикасније унапређење речног саобраћаја, као јефтиног и незагађујућег вида транспорта)
- Железнички мостови преко Дунава, код Београда и између Смедерева и Ковина
- Аеродром „Никола Тесла“ као регионални робно - путнички центар
- Коридор 10 са прикључним путевима и Коридор 7 са притокама у пуној функцији (очишћена корита, системи за пречишћавање отпадних вода у функцији) као реализација пројекта средствима које Европска унија опредељује земљама

чланицама за реализацију пројеката са земљама кандидатима за чланство (INTERREG) у области железничког саобраћаја – модернизација електро инсталација железничких тунела на прузи Београд – Бар.

- Ревитализована и модернизована железничка инфраструктура на Коридору 10 са прикључним регионалним пругама, опремљена савременим системима регулисања саобраћаја, којим ће се омогућити превоз контејнерског превоза (лука , железница).
- Завршетак Обилазнице око Београда у пуном аутопутном профилу, у дужини од 47 км, на потезу од Батајнице до Бубањ Потока, укључујући нови мост преко Саве код Остружнице и комплетирање свих петљи (Батајница, Добановци, Остружница, Орловача, Бубањ Поток),
- Продужетак Обилазнице Београда од Бубањ Потока до Винче, односно Панчева укључујући нови друмско железнички мост преко Дунава код Винче.
- Реконструкција пруге Београд Бар, (процена српског дела је 2/3 од 350 млрд. евра), кроз модел увођења приватног капитала (ППП).
- Изградња аутопута Појате-Крушевац-Краљево-Чачак (извор ППП, концесија)
- Изградња аутопута E763 – Темишвар-Вршац-Београд-Бар (извор ППП, концесија)
- Ревизија безбедности саобраћаја на свим државним путевима, нарочито на оним где је пласиран капитал Европске инвестиционе банке (ЕИБ), и Европске банке за обнову и развој (ЕБРД) у складу са ЕУ директивама (испитивање црних тачака, броја несрећа, утврђивање индекса безбедности)
- Израда пројекта за повећање безбедности у саобраћају.

- Мост Земун – Борча
- Метро у Београду

Туризам

Досадашњом политиком развоја туризма, Србија је постала земља у којој је приход од туризма сведен на ниво статистичке грешке, са свим другим поразним показатељима - од опадања броја запослених и фирми, до прогресивног опадања броја долазака и ноћења туриста од 2007. године до данас.

Просечна посета туриста у Србији траје 2,2 до 2,3 дана, а најзначајнији број страних туриста у Србију долази из бивших југословенских република. Удео гостију из Европе своди се на госте који, углавном, долазе индивидуално.

Државна средства из буџета Републике Србије су потрошена на израду мегаломанских мастер планова, уместо да су уложена у складан развој малих и средњих предузећа која су основ туристичке активности у Европи и свету. Милиони евра су уложени у развој елитних сезонских капацитета са сумњивом исплативошћу, док су основни смештајни капацитети у Србији у веома лошем стању.

У Србији туризам као индустрија има негативан биланс, јер се због непостојања адекватне понуде унутар Србије, велика средства одливају у иностранство, на тај начин помажући развој туђих економија. Српски туристи за путовања годишње потроше око 900 милиона евра, док је укупан приход од туризма у Србији далеко мањи.

Туризам је највећа индустрија на свету, а уједно је и индустрија са најбржим растом од 7,4% годишње. Потражња за туристичким путовањима у свету генерално расте међу свим старосним и социјалним групама.

Србија ће на туристичком тржишту понудити производе базиране на својим природним лепотама, као и историјском и културном наслеђу, истичући при том њихову аутентичност, значај и лепоту. Ревитализација аутентичних сеоских зона и обнова историјских и културних споменика мора захваљујући туризму да доведе до бржег локалног развоја, смањења сиромаштва и незапослености.

Туристичка индустрија ће бити добро организована, јер само тако може да обезбеди посао за око 50 000 квалификованих младих људи у Србији.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће развити нову туристичку политику, којом планира да у периоду 2012-2016.године туризам чини 4,5% БНД-а (данас је тај удео на нивоу 2% БНД-а).

Основне смернице програма за развој туризма СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ су:

1. Децентрализација одлучивања о развоју и расподели средстава у туризму, кроз структурирање туристичких организација у Србији које ће прећи из политичке у оперативну сферу;

2. Побољшање туристичких производа, у виду подршке у организовању туристичких производа на локалном нивоу, по целој Србији, са циљем да се допринесе уједначавању развоја свих делова Републике;

3. Иницијатива за путовања по Србији, кроз јачање интереса домаћег становништва да путује по својој земљи и да је на тај начин упозна и помогне њен развој. Такође, радиће се на активирању омладинских путовања и тзв. путовања трећег доба;

4. Иницијатива за путовања у Србију, кроз промоцију Србије у земљама које су главни емисари за сегменте туризма које Србија може да понуди. Нарочита шанса Србије је привлачење више туриста из земаља централне Европе;

5. Укључивање Србије у Европску стратегију за развој туризма до 2020;

6. Укључивање Србије у Европски програм за Дунав;

7. Укључивање Србије у Европску стратегију развоја лука;

8. Обезбеђење статуса извозне активности за туристичке агенције које доводе стране туристе;

9. Приватизација јавних предузећа везаних за туризам и услуге туристима, кроз промовисање и подстицање сарадње јавног и приватног сектора.

10. БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ И КРИМИНАЛА

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је, од самог оснивања, дефинисала борбу против свих видова корупције и криминала као један од основних принципа и главних циљева свог политичког деловања.

Грађани Србије суочени су са чињеницом да су најопасније и најсложеније врсте криминала присутне на готово сваком кораку, и да годинама нагризају темељне вредности и интересе нашег друштва. На појединачном нивоу, организовани корупција криминал и лишавају нас Уставом и међународним конвенцијама гарантованих људских права, личне и имовинске сигурности, и чине нам свакодневни живот тешким и неизвесним.

Корупција је спона власти и организованог криминала која паралише економске и привредне токове у нашој земљи, и наноси све сиромашнијој држави штету која се, према свим показатељима, мери милијардама евра на годишњем нивоу. Све веће сиромаштво заузврат генерише пораст организованог криминала и повећава укупну склоност ка корупцији. Тиме се ствара зачарани круг који може да буде пресечен само уз снажну и бескомпромисну политичку вољу да се борба против корупције и организованог криминала води комбинованим правним, економским и политичким мерама.

Непостојање правне државе и недостатак политичке воље показује и чињеница да је, на пример, на читавом подручју Окружног Суда у Београду за период од 2000. до 2005. године (време највећих афера) за кривично дело злоупотребе службеног положаја правоснажно осуђено само ЈЕДНО (1) лице.

Српска напредна странка ће се беспошtedно борити против корупције, злоупотребе политичког положаја и стварања монопола.

Организован и системски приступ борби против свих видова општег и организованог криминала је предуслов делотворне борбе за искорењивање ове појаве, чије штетне последице увелико осећа читаво друштво. Јавна перцепција нивоа корупције је погоршана, и у Србији она расте из дана у дан.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА неће дозволити толерисање ни „велике“ системске, ни тзв. „мале“ корупције, нити ће се икада више десити да многе оптужбе за системску корупцију остану неистражене, а да коруптивно понашање пролази некажњено. Нећемо дозволити да многи случајеви, који се медијски прате (након чега долази и до хапшења), убрзо нестану из видокруга јавности, а никада и не дође до судског решења.

Проблеми са којима смо суочени захтевају истинску и ничим ограничену политичку вољу да се ангажовањем најширих друштвених потенцијала преокрене стање због кога сви испаштамо.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће иницирати и бити стуб јаког савеза са струком, јавношћу и грађанима, и кроз реформу јавне управе, законодавства и правосуђа, победићемо корупцију и организовани криминал.

Поштење, стручност и морал су основне водиле успешне борбе против корупције.

Уз превентивне активности, правосуђе је важан елемент сузбијања корупције и организованог криминала. Од резултата и ефикасности рада правосуђа зависи решавање животних проблема грађана, судбине породица и различитих друштвених група. Због тога само најморалнији и најстручнији могу бити судије.

Брза и доступна правда, нулта толеранција према корупцији и криминалу, јесу основе програмских циљева СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ:

- Србија ће бити безбедна кућа не само за све наше грађане, који у њој, без бојазни за личну и имовинску сигурност себе и своје деце, живе, привређују, образују се и напредују, већ и за све странце који по било ком основу бораве у Србији, а поштују домаће законе и понашају се у складу са њима;
- бескомпромисан одговор државе у борби против корупције и криминала - давање зеленог светла професионалцима који и данас постоје у правосуђу, полицији и службама безбедности;
- редефинисање законских прописа и јачање казнене политике као инструмената борбе против системске корупције која је „заробила државу“;

- залагање за јавност у раду, јасни и прегледни законски и подзаконски прописи, спровођење закона и контрола спроведеног;
- јачање независности рада органа који се баве борбом против корупције, како материјално тако и кадровски, јер је то начин да се реши проблем криминалом паралисаних економских и привредних токова;
- залагање за преиспитивање и ревизију приватизације у оним случајевима где је било кршења уговора о приватизацији уз извршење кривичног дела. Приватизација треба да донесе боље управљање предузећима, извеснији приступ изворима капитала, пораст прихода државе и праведност;
- организована и трајна борба против високотехнолошког криминала („Сајбер криминал“), хакерских напада, софтверске пиратерије, злоупотребе платних и кредитних картица, пиратерије носача слике и звука, порнографске индустрије.

Контролом финансирања политичких странака и политичара, борбом против сукоба интереса, јачањем независности и стручности правосуђа, полиције и државне управе, јасном и прегледном политиком рада државне и локалне самоуправе, строгим мерама против криминала, Србија ће постати земља у којој ће се грађани осећати сигурно и поново имати поверење у институције.

У складу са међународним конвенцијама, трајно ће се одузимати имовина од криминалних организација као један од метода ефикасне борбе против криминала. Одузета имовина биће враћена држави у фондове и користити се за социјалне и друге намене. Разуме се, одузимање имовине не сме да буде ни политичка освета, нити такви поступци могу произићи из арбитарног понашања власти према политичким неистомишљеницима.

Успоставићемо механизме контроле извршне власти и трошења средстава пореских обвезника, рада јавних фондова и јавних финансија, јавних предузећа и процедура јавних набавки, порекла новца који кроз приватизацију улази у привредне токове земље. Утврдиће се одговорност за све оне носиоце државних и јавних функција,

који су донетим и спроведеним одлукама нанели велику штету држави и грађанима.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је Платформом за борбу против корупције и криминала дефинисала пет циљева:

- елиминисање коруптивног односа између криминално стеченог и тајкунског капитала и политике;
- Србија више не сме да буде на мапи транзитних рута за трговину наркотицима, а у њој ће производња и промет опојних дрога бити сведени на најмању могућу меру;
- У борби против корупције, Србија ће да буде пример у региону са резултатима јасно видљивим грађанима, привреди и страним инвеститорима;
- Србија ће имати декриминализовану и професионалну државну управу;
- Србија ће бити држава у којој је створен стабилан и безбедан амбијент безбедности као резултат синхронизованог деловања свих сегмената система – извршне власти, локалних самоуправа, полиције и служби безбедности, заједно са правосудним органима.

Посебне мере које ће такву борбу омогућити су: политика нулте толеранције према свим облицима криминала и корупције, заједничко деловање грађана и државних органа, партнерство са другима у свету који раде на истом послу, транспарентност у раду, политика одрешених руку и помоћи професионалцима.

Пет реформи у борби против корупције и криминала које ће СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА спровести су: реформа правосуђа, реформа законске регулативе, реформа органа и служби безбедности, реформа система јавних набавки, реформа и стварање професионалне државне управе.

Пет вредности за које се залажемо су: интегритет, посвећеност, одлучност, бескомпромисност и стручна оспособљеност.

Пет метода којима се претходно поменуто постиже су: изградња институционалних капацитета, улагање у материјалне ресурсе, одузимање имовине стечене

извршењем кривичних дела, јачање сарадње на државном и међународном нивоу и зелено светло за спровођење постојећих стратегија за борбу против појединачних грана организованог криминала, као и доношење нових.

Реформа законске регулативе коју ће у том погледу спровести Српска напредна странка, концентрисаће се на побољшање прописа о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција, доношење новог Закона о финансирању политичких странака и јачање надзорне улоге Народне Скупштине.

Српска напредна странка спровешће промене Законика о кривичном поступку са циљем ефикаснијег откривања и процесуирања кривичних дела са елементима корупције. Ревизији ће се приступити поступно и у складу са европским стандардима. У циљу повећања ефикасности, ревизији ће бити подвргнути и бројни други закони у овој области, као што су Кривични законик, Закон о полицији, Закон о Безбедносно-информативној агенцији, Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Закон о спречавању прања новца, Закон о извршењу кривичних санкција, Закон о програму заштите учесника кривичног поступка, Закон о државним службеницима, итд.

Стоп дроги

Трговина дрогом и пораст њених корисника је опасна појава која се попут црне сенке надвила над модерно српско друштво. Општа криминализација друштва допринела је стварању неповољног амбијента у коме је Србија понела неславни епитет једне од главних светских раскрсница за дистрибуцију дроге.

Наркоманија, као нуспродукт нездравих друштвених односа, лоше економске ситуације и разградње државе и система вредности у претходним годинама, закуцала је на врата школа, игралишта и домова широм Србије. У условима све нижег природног прираштаја - беле куге и непрекинутог одлива младе популације у иностранство у потрази за бољим животом, Србија мора организовано, ангажовањем свих институционалних и друштвених потенцијала тежити ка томе да ниједан млад живот не буде осакаћен или изгубљен због дроге.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је одлучна у намери да објави потпуни рат дроги и свима онима који је производе и стављају у промет, и за ту борбу тражи подршку свих грађана Србије.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће, по добијању подршке грађана на изборима, предузети све мере поштравања и осавремењивања правне регулативе у овој области, али и организационог, стручног и материјалног оснаживања и умрежавања органа и служби које су укључене у борбу против дроге.

Да би борба против дроге била заиста успешна, осим бескомпромисног супротстављања производњи и стављању у промет опојних дрога, морамо одлучно радити на постепеном уклањању наше земље са мапа већих транзитних рута светских трговаца дрогом.

У овој области Србија ће заузети место регионалног лидера и бити иницијатор и промотер тесне међународне сарадње, без обзира на евентуална неслагања око других питања. Осим очигледне користи на унутрашњем плану, ово је још једна од могућности да наша земља на најбољи начин демонстрира суштински конструктивну улогу у оквиру међународне заједнице.

11. ЗДРАВСТВЕНА ПОЛИТИКА

Грађани Србије морају брзо осетити благодети нове напредњачке здравствене политике усмерене ка побољшању положаја и проширењу права, као и адекватнијем положају у остваривању здравствене заштите. Лекари и остали запослени у здравству радиће у бољим условима рада и имаће примања достојна за ову, врло одговорну професију. Ова здравствена политика је базирана на Уставу и законима Србије, заједничким циљевима земаља Европске уније у тој области, и сагласна је са политиком коју заступају водеће европске народне партије. Она је утемељена на дугој традицији српског националног схватања солидарности: солидарност здравих са болеснима, богатих са сиромашнима и младих са старијима. Брига за здравље и бољи квалитет живота свих грађана уградиће се у све државне политике Републике Србије као обавеза свих институција и појединаца под мотом: сви за здравље, здравље за све, здравље важније од свега !

Здрави грађани су основ развоја и просперитета сваке земље, јер само здрави могу у пуној мери да допринесу социјалном и економском развоју. У том контексту, систем здравствене заштите није облик потрошње, већ врста инвестиције у остваривању свеукупног развоја друштва. Здравље има кључни утицај на способност људи за свакодневни живот и њихов допринос друштвеном и економском напретку, односно општем успеху земље. Зато на здравље треба гледати као на највећи национални ресурс, који заслужује континуирано старање и стратешки заснован развој. Право на здравље и здравствену заштиту јесте једно од основних људских права и сви треба да уживају у најбољем здрављу и квалитету живота – свако у напредној, будућој Србији треба да има прилику на избор здравих начина живота и живот у окружењу које даје подршку здрављу.

Стање у здравству

Овај документ политике здравствене заштите долази након краха и колапса који је доживела политика здравствене заштите утврђена од стране Владе Републике Србије 2002. године, с обзиром да за 10 година готово ниједан од тада постављених циљева није остварен. Крах је резултат неиспуњених обећања, непланског импровизаторског развоја, намерних обмана и међустраничких кадровских комбинаторика, као и тешке корупције, која је усађена у систем здравствене заштите и, нажалост, постала водећи погубни фактор уређивања односа у истом. Та погубна политика створила је дубок јаз између здравствених радника и грађана, а лекаре безразложно извела на стуб срама, као најкорумпираније службенике, иако 99% њих живи скромно и од своје зараде и не учествује ни у каквој корупцији. Стога је враћање достојанства медицинској струци и успостављање новог поверења и међусобног уважавања здравствених радника и грађана важан циљ ове политике. У Србији живи 7.3 мил. становника, а 18,5% је старије од 65 година (у европском региону 15,1%) , што производи специфичну слику здравствених потреба. Стопа живорођења је у 2010. години износила 9,4 на 1000 становника, а стопа смртности 14 на 1000 становника, што је условило негативну стопу природног прираштаја од 4,6 на 1000 становника. Србија је у депопулацији, становништво се смањује, а земља нема популациону политику. Просечан животни век је 71,1 за мушкарце, а 76,2 за жене, што је знатно краће него у европском региону. Смртност одојчади од 6.7 на 1000 живорођених, знатно је виша од земаља европског региона (4,5 на 1000 живорођених). Стопа незапослености је 22%, и даље је значајно виша од просека ЕУ (7,2%) и већине земаља у окружењу (Хрватска 9,6%, Словенија 7,7%, Бугарска 6,9%), а просечне реалне зараде су испод 400 евра. Србија је сиромашна, а БДП по становнику, изражен путем паритета куповне моћи, у 2008. г био је међу најнижим у Европи и износио свега 35 индексних поена просека ЕУ. На здравствено стање становништва утичу, поред старења популације, и негативна социјално-економска кретања.

Хроничне незаразне болести водећи су узроци обољевања, инвалидности и превременог (пре 65. године) умирања становника Републике Србије.

Исхемијске болести срца, цереброваскуларне болести, рак плућа, афективни поремећаји - депресија и шећерна болест, представљају хроничне незаразне болести које су одговорне за скоро две трећине укупног оптерећења болешћу.

Хроничне незаразне болести у 2010. години чиниле су преко 85% свих узрока смрти. У структури смртности, болести срца и крвних судова чиниле су више од половине узрока свих смртних исхода (55,8%), а свака пета умрла особа (20%) била је жртва малигног тумора. Од укупног броја умрлих, за 3,6% разлог умирања биле су повреде и тровања, за 3% хронична опструктивна болест плућа или астма, а за 2,6% компликације дијабетеса.

Ништа, или готово ништа, није урађено на превенцији болести, изузев иначе скромних резултата у борби против пушења. Недовољно је урађено на раном откривању болести, а маркетиншке агенције су наплатиле баснословне износе буџетских пара за кампање против рака, против грипа, против других хроничних болести, без стварних утицаја на промене здравствених схватања и навика и разумевања становништва о њима, као и могућностима превенције болести. Ниво здравствене културе и писмености је нажалост веома низак, нема популарних публикација о здрављу и његовој заштити, а у медијима се третирају само неке болести и неке медицинске методе, које осим лукративних разлога њихових извођача не доносе ништа добро народу и здравственом систему. Отворено се пропагира и упражњава надрилекарство и некажњено обмањивање грађана, и што је најгоре, тешких болесника.

Многа системска решења Закона о здравственој заштити из 2005. године допринела су краху система, нпр. допунског рада који је потпуно неадекватно уређен. Коморе, попут лекарске, ни у чему нису испуниле очекивања, осим у харачу наметнутом лекарима за чланарину, лиценце, наводна стручна усавршавања, која се огледају у присуству скуповима, а за које нема ни интереса ни стварне потребе. Милиони евра су у тој комори утрошени без знања и мимо интереса чланства.

Директори здравствених установа су постављени и заштићени од странака кроз коалиционе нагодбе, а да многи од њих нису имали никакав концепт развоја, ни елементарно познавање установе којом треба да руководе. Многи су се упустили у бројне незаконите радње и криминал, који мора бити истражен и процесуиран исто

онако ревносно и брзо као што је истражено узимање мита од 300 евра од стране једног доктора, коме је потом одузета и лиценца за рад. Подигнути су бројни кредити за реконструкције објеката, које су урађене стихијски и на брзину, тако да на неким местима већ сада може да почне реконструкција из почетка. Дугови су велики, а нико тачно не зна укупан износ. Карактеристичан је пример задужења на име развоја информационог система у висини од 60 милиона евра. Клинички центри на основу кредитног задужења од 250 милиона евра још нису почели да се граде, а не зна се када ће, иако је то било једно од низа неиспуњених изборних обећања коалиције на власти.

Републички Завод за здравствено осигурање волшебно је променио зграду изградњом нове на Дедињу, као и назив, али не и навике у раду. Њиме не управљају осигураници, како је у предизборном периоду обећано, већ Управни одбор који од 2000. године није мењан, а хапшење бивше директорке у вези набавке вакцина само је индикатор стања и бројних проблема у функционисању. Није промењен систем финансирања здравствених установа, чак још увек нису извршене адекватне припреме за његову промену. Транспарентност трошења буџетских и осигураничких средстава је скоро никаква, а многе установе отворено скривају са својих сајтова дневна плаћања, иако су у обавези да их учине доступним сваком потенцијалном интересенту.

Међу погрешним системским решењима је и институт заштитника права пацијената – нажалост, запослен у установи против које мора да предузима мере због кршења права пацијената. Пацијенту су уместо стварних права понуђени флајери под мотом „Имате право“ и таблете попут „правадола“, али им то ни за трен није осигурало бољу здравствену заштиту.

Терапија

Ово је стручно-политички документ на основу кога ће будућа Влада Републике Србије донети посебан документ и усмеравати развој здравственог система у складу са укупним развојем друштва. Овај документ представља полазну основу за даљи развој система здравствене заштите и промене које треба да обележе наредни период, у смислу унапређења и успостављања равнотеже између ефикасности и

ефективности, квалитета и безбедности здравствене заштите на свим нивоима система, уважавајући околности везане за друштвена кретања, демографске промене, ниво образовних и културолошких достигнућа становништва, здравствено стање становништва, као и низ других фактора који могу утицати на одрживи развој здравствене заштите.

Предстоји ревизија докумената везаних за дефинисање и спровођење Здравствене политике Србије из 2002. г., као што су: Стратегија за смањење сиромаштва, Стратегија развоја здравља младих, стратегије о старењу и контроли дувана, развоја и заштите менталног здравља, стратегије одрживог развоја и стратегије за борбу против дрога и за превенцију и контролу хроничних незаразних болести, стратегије за унапређење положаја Рома и Стратегије јавног здравља. То није производ жеље да се по сваку цену све мења, као ни констатације да у њима нема никаквог стручног и политичког квалитета, већ пре свега резултат дијагнозе о неодрживости и неутемељености такве здравствене политике, која је доживела крах због одсуства одрживог развојног плана и потпуне импровизације на дневно-политичкој бази, преовлађивањем страначких уместо националних и државних интереса у овој области.

Предстоји ревизија многих правилника и уредби којима је уређиван систем до сада. Предстоји укидање Агенције за акредитацију здравствених институција, која није ни независна, ни довољно стручна, нити има неки резултат у раду. Вероватно неће преживети критику јавности Управа за биомедицину и Управа за скрининг у Министарству здравља. Коморама здравствених радника предстоји озбиљна трансформација.

Напредњачка здравствена политика засниваће се на основним принципима и вредностима садржаним у међународним документима донетим под окриљем Светске здравствене организације, а посебно у: Декларацији из Алма Ате из 1978 г.; Повељи из Отаве о промоцији здравља из 1986. г.; Декларацији из Цакарте за увођење промоције здравља у 21. век из 1997. г.; Политичком оквиру за европски регион „Здравље за све” из 2005. г.; Европској стратегији за здравље и развој деце и младих „Од Резолуције до акције 2005-2008” из 2005. г.; Декларацији „Здравље у свим политикама” из 2007. г.; Повељи из Талина „Здравствени системи за здравље

и благостање” из 2008 г. и другим међународно релевантним документима, као што су: Конвенција Уједињених нација о правима детета из 1989 г.; Ревидирана европска социјална повеља из 1996 г.; Европска повеља о правима пацијената из 2002 г., као и документима донетим у оквиру Европске уније: Лисабонска стратегија из 2000 г.; Европски Акциони план за животну средину и здравље 2004-2010, из 2004 г.; Бели папир, „Заједно за здравље”, Стратешки приступ 2008-2013 из 2007 г. и др.

Циљеви здравствене политике Србије за период до 2020 године су:

1. Обновљање становништва и стимулација свим инструментима државне и здравствене политике рађања здравог потомства, јер без обнове становништва немају смисла ни држава, ни закони, ни здравствена политика. ***Због недостатка адекватне популационе политике, изостанка уграђивања циљева и мера у све друге, па и здравствену политику, као и немара с тим у вези, Србија у последњој деценији живи најтежу депопулациону драму;***

2. Очување и унапређење здравственог стања становништва Србије и јачање здравственог потенцијала нације кроз стално и систематско развијање здравих стилова и унапређења квалитета живота сваког појединог грађанина, породица и заједница;

3. Једнак и правичан приступ здравственој заштити свих грађана Србије за исте потребе, као и стално унапређење здравствене заштите посебно осељивих популационих група;

4. Постављање пацијента у центар система здравствене заштите, кроз јасно дефинисање његових права у здравственом осигурању, кроз заштиту људских права у коришћењу здравствене заштите и уважавање воље пацијената и обезбеђење сагласности за све поступке везане за његово здравље и здравствену заштиту;

5. Одрживост здравственог система, на основу јасно дефинисане макро и микроекономске политике здравства, планирање развоја и рада, обезбеђење максималне транспарентности ради сузбијања корупције и обмана, селективна децентрализација у области управљања ресурсима, и ширење извора и начина финансирања;

6. Побољшање функционисања, ефикасности и квалитета здравственог система уз дефинисање посебних државних програма у области превенције болести, раног откривања и ефикасног лечења кроз дефинисање мреже институција у државној и приватној својини, технологија и медицинског снабдевања;

7. Дефинисање улоге и функција приватног сектора у пружању здравствених услуга целокупном становништву, а све на основу студије економске одрживости и комплементарности организације здравствене службе;

8. Унапређење људских ресурса здравствене заштите, кроз одржив систем едукације будућих здравствених радника, као и континуирану едукацију и сталну проверу знања и вештина запослених. За организовање и спровођење одрживог система континуиране едукације здравствених радника и сарадника биће задужен Институт за јавно здравље „Батут“ и Медицински факултет у Београду, а за запослене у приватној здравственој делатности коморе здравствених радника.

У здравственом систему Србије је већ достигнут завидан ниво развијености мреже институција и обезбеђености становништва здравственим радницима, посебно у примарној здравственој заштити, али је неопходно њихово стално праћење и прилагођавање, узимајући у обзир непрекидне промене друштвеног и економског окружења и здравствених потреба. Концепт изабраног лекара примарне здравствене заштите треба реализовати увођењем економских инструмената награђивања лекара за бољи и квалитетнији рад, уместо паролa и претњи укидањем права у здравственом осигурању. То се такође односи на унапређење квалитета здравствене заштите, који се мора осигурати континуираном едукацијом, сталним и планским улагањима у побољшање услова рада, награђивању вишег квалитета и економском кажњавању оних који својим незнањем и нерадом смањују квалитет и урушавају поверење грађана у здравствени систем. То ће се такође осигурати сталном контролом и провером вештина и знања здравствених радника и спровођења утврђених процедура, као и спровођења правила службе утврђених водичима добре клиничке праксе.

Као предуслов одрживости система, Србији је неопходна суштинска децентрализација и научно утемељена нова регионална организација здравства са планирањем на регионалном и институционалном нивоу. Последњих 10 година карактерише хаотичан, неплански развој и антипланска кампања, чији је резултат стварање хаотичног и неодрживог система. Сада у многим местима имамо скенере и магнетне резонанце, као и друге високо софистициране технологије, али нема радиолога који би могли да интерпретирају налазе, тако да је искоришћеност технологија недозвољиво ниска. Конкретним економско-финансијским инструментима треба мобилисати увођење приватног капитала у инвестиције у здравствену делатност, што значи и стимулације отварања капацитета примарне, секундарне, и чак терцијерне заштите у складу са планом мреже. Оне ће се директно финансирати кроз откуп спектра и обима услуга од стране националног система обавезног здравственог осигурања, као и осигуравајућих компанија које ће се формирати у систему допунског здравственог осигурања. Закони којима се уређује јавно-приватно партнерство неопходан су предуслов оваквом развоју.

Главни циљ ове здравствене политике јесте очување и унапређење здравља и квалитета живота становништва Србије и социјално-економска одрживост система здравствене заштите. То се може постићи обезбеђењем солидарности и једнакости између здравих и болесних, сиромашних и богатих, старих и младих, као и кроз стварну родну равноправност, са акцентом на посебно осетљиве групације становништва, уважавање права и указивање на обавезе грађана према сопственом здрављу. Здравствени систем треба да осигура физички, географски и економски доступну и приступачну здравствену заштиту интегрисану кроз вертикалну повезаност примарног, секундарног, терцијарног нивоа, а и хоризонталну повезаност у систему у односу на локалне заједнице. Квалитетна здравствена заштита, могућа је кроз стално унапређење квалитета заштите и право корисника на избор лекара и информисаност са правом на самоодлучивање пацијената. Правдање светском економском кризом за проблеме и крах здравственог система Србије немају основа, јер то указује на неодрживост система у економском погледу и потрошњу која превазилази економски дозвољене границе.

Фактори ризика бројних хроничних незаразних болести као што су: пушење, хипертензија, хиперхолестеролемија, гојазност, неправилна исхрана, физичка неактивност, ризици присутни у животној средини, злоупотреба алкохола и психоактивних супстанци, имају све већу улогу. У Србији је 2005. године пушило 33,6% одраслог становништва и 15,5% младих узраста 15–19 година, а 46,5% одраслог становништва имало је хипертензију или је потенцијално могло да оболи од повишеног крвног притиска; 18,3% одраслих и 6,4% деце и омладине узраста 7–19 година било је гојазно, 74,3% одраслих становника било је физички неактивно, док је 40,3% одраслих свакодневно или повремено конзумирало алкохол. Забрињавају и подаци о употреби алкохола међу младима, јер је навику опијања бар једном месечно имало 5,5% младих у Србији, док се свако четврто дете, односно адолесцент узраста 12–19 година, (25,5%) напило бар једном у животу. То је сваки трећи дечак и свака пета девојчица. Превентивни програми морају се оријентисати на смањење учесталости фактора ризика и усвајање адекватних животних навика и понашања.

План мреже здравствених установа Србије обухвата 375 здравствених установа у државној својини и то: 167 домова здравља, 41 апотеку, 16 завода на примарном нивоу, 5 здравствених центара, 40 општих болница, 40 специјалних болница за акутна и хронична стања и рехабилитацију, 5 клиничко-болничких центара, 6 клиника, 13 института, Војно-медицинска академија, 4 клиничка центра, 37 института и завода који обављају делатност на више нивоа. Укупан број постеља утврђен Планом мреже износи 38.590, чиме је постигнута обезбеђеност од 525 постеља на 100.000 ст., што је нешто мање од просека ЕУ (570 на 100.000 ст.), а значајно мање од просека европског региона СЗО који износи 668 постеља на 100.000 ст. У здравственим установама из Плана мреже 2010. године било је укупно 114.317 запослених. У Србији је, у односу на број запослених у здравственим установама из Плана мреже, постигнута обезбеђеност од 281 лекара на 100.000 ст., док је у ЕУ тај број нешто већи – 321 лекар на 100.000 ст.. У примарној здравственој заштити постигнута је обезбеђеност од 81 лекара на 100.000 ст., односно једног лекара на 1.228 становника. Здравствена заштита која се

пружа у установама стационарног типа и даље ангажује највећи број лекара, око половине од укупног броја.

Ако се посматра обезбеђеност становништва лекарима у односу на укупан број лиценцираних лекара у Републици Србији (28.413 према подацима Лекарске коморе Србије), она износи 387 лекара на 100.000 ст.. Број медицинских сестара-техничара у Србији је 572, док је у ЕУ тај број већи за једну трећину и износи 745 на 100.000 становника. Међутим, ако узмемо у обзир укупан број лиценцираних медицинских сестара и здравствених техничара (50.801 према подацима Коморе медицинских сестара и здравствених техничара Србије), онда је обезбеђеност становништва медицинским сестрама ближа просеку ЕУ и износи 721 медицинска сестра на 100.000 становника. Удео административно-техничких радника у укупном броју запослених, мада континуирано смањиван, и даље је висок и у 2008. години износио је 25,5%.

Број незапослених лекара, стоматолога и фармацеута од 2000. године показује тренд раста, са највећим вредностима забележеним 2005. и 2006. године, да би у 2010. години износио укупно 3.500. Пораст незапослених здравствених високообразованих кадрова највећим делом је последица недостатка националне политике планирања уписа и школовања, запошљавања и сталног усавршавања здравствених радника и сарадника. Школовање једног лекара траје најмање 6 година, а цена износи бар 100.000 евра. У Србији се улаже у обнављање и набавку медицинске опреме, посебно опреме високе технолошке вредности, тако здравствене установе располажу са: два апарата за позитрон емисиону томографију, 38 апарата за магнетну резонанцу, 90 апарата за компјутеризовану томографију, 14 линеарних акцелератора и 75 мамографа од којих су два покретни дигитални мамографи. Коришћење ових уређаја је неадекватно у државном сектору здравства. И док пацијенти чекају на дугим листама, неки уређаји раде само пар сати, што се објашњава недостатком лекара радилога.

У Србији се здравствене услуге становништву пружају, у здравственим установама у државној својини, и у здравственим установама у приватној својини. Почетком 2009. године у Републици Србији било је регистровано преко 5.000 јединица здравствене службе у приватној својини, од чега су 7 домови здравља, 72 болнице,

136 поликлиника, око 1.200 лекарских ординација, 2.000 стоматолошких ординација, 1.400 апотека и 200 различитих лабораторија и дијагностичких ординација. Читав овај систем институција и здравствених радника у њима стално очекује нормативно уређивање њиховог положаја, права, обавеза и одговорности, очекује организовану и ефикасну државну управу која им помаже у остваривању њихових задатака, а добија половична решења и сталну неизвесност.

Коришћење здравствене службе има стабилан ток годинама, а просечан број посета службама домова здравља у 2010. години износио је 8,4 посете по становнику, што је знатно више од просека у ЕУ (6,8). Приметна је територијална неуједначеност у коришћењу примарне здравствене заштите, а резултати Студије о животном стандарду показују мање коришћење здравствених услуга међу сиромашним и социјално осетљивим групама становништва (здравствено неосигурани, Роми, избегла и расељена лица, незапослени). У Србији је регистровано 1,12 милиона болнички лечених у 2010. години. Просечна дужина лечења је у протеклих 10 година смањена за 3,6 дана и у 2010. години износила је 9,5 дана, што је веома близу просечне вредности у ЕУ (9 дана). Просечна дневна заузетост постеља у стационарним здравственим установама за краткотрајну хоспитализацију у Србији износила је 69,8%, што је мање како од просека у ЕУ (76,3%), тако и од европског просека (79,1%). Низак ниво заузетости постеља не може се тумачити само као резултат вишка постелних капацитета, већ као резултат деловања више фактора као што су неодговарајућа дистрибуција постеља у односу на актуелне потребе и традиционални начин финансирања капацитета здравствених установа.

Животна средина са физичким, биолошким, хемијским, друштвеним и психосоцијалним факторима има значајан утицај на здравље људи, иако се њихово дејство на здравље може приметити након много година. Према експертским мишљењима, око трећина здравствених проблема може бити директно повезана са факторима животне и радне средине. Деца, труднице и стари су нарочито осетљиви на утицај фактора ризика из животне средине. У Србији прикључак за воду у кући, односно стану, има 95%, а безбедне изворе воде за пиће, према националној статистици, наводно, користи 99% популације. Овако висок проценат прикључености на систем водоснабдевања и доступност воде за пиће сврстава

нашу земљу у групу развијених земаља. Квалитет воде за пиће разликује се од округа до округа и зависи од самог порекла воде, састава земљишта и техничко-технолошког третмана прераде воде.

У последњих десет година уочен је тренд побољшања микробиолошке исправности и физичко-хемијског квалитета воде за пиће. Утицај загађења ваздуха доприноси развоју хроничних болести дисајних органа. Главни извори загађења ваздуха у Србији припадају енергетском сектору (термо-електране), рафинеријама нафте, локалним топланама, кућним ложиштима на течна и чврста фосилна горива, саобраћају, као и несанитарним депонијама чврстог отпада. Узроци аерозагађења су: сагоревање неквалитетног лигнита, нерационално и неефикасно трошење енергије, неефикасне технологије сагоревања фосилних горива, као и неадекватно одржавање индустријских постројења. Међу највеће загађиваче ваздуха спадају: рафинерије нафте у Панчеву и Новом Саду, цементаре у Беочину, Косјерићу и Поповцу и хемијски комбинати у Панчеву, Крушевцу, Шапцу и Смедереву. У све већем броју насеља обавља се континуирано мерење основних параметара загађења ваздуха.

У Србији је посебно критична област управљања чврстим и течним отпадним материјама, нарочито медицинским отпадом. Отпад се прикупља неселективно, па се често у комуналном отпаду налазе и поједине категорије индустријског и медицинског отпада. Када је у питању чврсти отпад, највећи проблем је његово неконтролисано одлагање и стварање „дивљих” депонија. У циљу отклањања и умањења утицаја ризичних фактора на здравље становништва последњих година интензивира се мултисекторски приступ.

Предстоје бројне и суштинске промене дефинисане 21 тачком које су неопходне и могуће:

1. Неопходно је утврдити чињенично стање у вези са развојем здравствене заштите од 2002 године када је утврђена здравствена политика Владе Републике Србије, до краја 2011. Неопходна је комплетна финансијска и стручна ревизија стања у здравственом систему чиме ће се бавити две посебне, а међусобно повезане експертске комисије за финансије и за анализу система здравствене

заштите. Треба утврдити разлоге промашаја у вођењу здравствене политике и одговорност за исто;

2. Неопходно је одмах приступити доношењу „Пакета антикорупцијских мера“ у друштву, држави, а посебно у здравствено-заштитној области. Обезбедити јавност рада у процени стања истицањем на сајту свих докумената о досадашњем раду министарства здравља и Републичког завода за здравствено осигурање, као и свих здравствених установа од интереса за јавност;

3. Утврдити здравствену политику кроз документ Владе Републике Србије "Основи политике здравствене заштите у Србији до 2020 године" који, као документ сачињен у експертском облику чека разматрање, односно усвајање.

4. Предложити будућој Народној Скупштини комплетан пакет закона како би се одједном, без вакума у систему, променила политика и регулатива коју је предложио претходни Министар здравља из Г 17 +, а законе донете у то време суспендовати - дисконтинуитет са том политиком је неопходан предуслов промена на боље. Спреман је пакет прописа састављен од 21 закона - 11 сасвим нових и 10 старих, измењених и допуњених. На томе се радило савесно, тимски и стручно последњих 5 година. По свом карактеру, законске одредбе нису нове креације, али јесу креативне компилације европских прописа уз социокултурну и економску адаптацију за нашу средину. О сваком од њих отвара се расправа у парламенту и могућност да буду унапређени стручним иницијативама и научно заснованим ставовима по принципима здравствене заштите засноване на доказима;

5. Закон о лекарима се бави категоријом која броји 28.000 људи. Лекари очекују да овим Законом добијају правни акт који регулише њихова права и дужности. Овај Закон их уводи у категорију заштићених службених лица која не могу бити нападана, вређана и понижавана без последица. Обавезе лекара су савесно и одговорно поступање, лечење у складу са највишим захтевима струке и науке исказаним у водичима добре клиничке праксе који ће брзо бити сачињени и који ће постати саставни део законоправила о раду лекара. Закон о стоматолозима за око 4.000 особа; Закон о апотекарима 4.000 особа и др. истоветно регулишу

позиције и орговорности ових двеју важних категорија. Коморски прописи, односно правила, не могу бити адекватна замена за законе, а промене у организацији и функцијама као и надлежностима комора битно ће се променити;

6. Закон о медицинским сестрама бави се дефинисањем обавеза и одговорности, као и заштитом права медицинских сестара и техничара, групације од око 51.000 вредних радних и поштених здравствених прегаца, који овим први пут добијају државни акт усмерен ка томе да их заштити као самосталне здравствене раднике, по истом принципу као и лекаре;

7. Закон о заштити права пацијената утврђује систем јасног одређења права пацијената на најбољим европским традицијама и вредностима и бољу и ефикаснију заштиту људских и грађанских права у систему здравствене заштите. Утврђује се и одговорност за кршење права пацијената. Заштитници права пацијената у будућности ће бити запослени у Републичком заводу за здравствено осигурање и Министарству здравља, а не као до сада у самим здравственим установама, што је озбиљно хендикепирало њихову заштитну улогу. Они ће истовремено бити контролори здравственог осигурања и испуњавања уговорних обавеза од стране здравствене установе;

8. Постојеће коморе здравствених радника ће бити битно трансформисане, а нове ће се формирати од здравствених радника који раде у приватној делатности, било као стално запослени или ангажовани у допунском раду. Није требало много времена да се покаже како је лоша поставка система произвела лош резултат – овакве коморе нису испуниле очекивања. Коморе које саопштавају да ће против неког здравственог радника предузети дисциплинске мере тек након правоснажне судске одлуке, а држе своје судове части, нису никоме неопходне. Чланарину неће плаћати они који остају да раде само у државном сектору тј. здравственим установама, јер се о њима мора старати оснивач тј. држава, а остали ће се учлањивати у коморе обавезно. Министарство здравља ће поштовати аутономију комора, али ће спроводити ефикаснију контролу законитости њиховог рада;

9. Постојећи систем Континуиране медицинске едукације је одмах показао како лоше замишљен систем не може да функционише. Гомила

непотребних и комерцијализованих програма оптеретила је ионако мале плате здравствених радника и фондове здравствених установа без резултата у пракси, сем за оне који од тих програма имају материјалне користи. Обезбедиће се нови систем континуиране едукације: функционалан, ефикасан и јефтин, уз коришћење интернета и телекомуникационих технологија;

10. Постојећи информациони систем здравства је потпуно депласиран, од њега немају користи ни пацијенти ни здравствени радници иако је на њега потрошено или је у току трошење 60 мил. евра европских кредита. Бар половина здравствених радника још увек нема контакт, а ни знање о рачунарима, интернет технологијама, а то је, благо речено, недозвољиво. Планом развоја предвиђа се набавка рачунара за сваког доктора по један и за сваку групу сестара у радном процесу такође, а цена ове набавке ће се плаћати месечним кредитом подношљивим за Републички фонд за здравствено осигурање. Резултат ове набавке ће бити брзи технолошки скок чији је циљ достизање европских земаља у којима је едукација коришћењем интернет технологија и књига увелико одомаћена, а трагање за доказима у оквиру медицине и здравствене заштите засноване на доказима готово искључиво базирано на рачунарским и комуникационим технологијама. Чак и да нема никаквог софтвера, а може се направити бар електронска историја болести за сваког грађанина Србије (уз све мере чувања лекарских тајни), здравствени радници користе интернет и Српски здравствени интранет, усавршаваће се преко интернета и полагаати испите у оквиру континуиране обнове медицинских знања;

11. Медицина заснована на доказима и здравствена заштита заснована на доказима, постаће у наредних 5 година неизбежан и уобичајен начин доношења одлука у лечењу и дијагностици пацијената, као и доношењу управљачких одлука у систему здравствене заштите. Сви водичи добре клиничке праксе, сви уџбеници и приручници за дијагностику и лечење постаће доступни сваком лекару доносиоцу одлука. Сваки лекар ће у наредних 5 година добити могућност да помоћу мобилног телефона или рачунара обави директну консултацију око лека, дозе, најбољег места за упућивање пацијента, а сваки пацијент могућност да коришћењем ових технологија заказује посете у

здравственим установама, као и да добије резултате претрага и прегледа у здравственим установама;

12. Сви лекари ће бити повезани са Републичким фондом обавезног здравственог осигурања, Министарством здравља, Медицинским факултетима, међусобно, и коначно са апотекама. Само путем електронских рецепата и пуне контроле потрошње, могу се направити уштеде које оправдавају набавку рачунара. Редуковаће се потрошња рендген филмова, лабораторијски резултати ће циркулисати електронски итд. Сви лекари ће добити сетове уџбеника у електронском облику, аудиовизуелних предавања најбољих наставника. Сви лекари ће бити дужни да уписују све податке и чињенице о својим пацијентима. О извршеном раду треба да извештавају руководства установа, здравствено осигурање и Министарство здравља;

13. Све државне болнице ће бити у надлежности државе, а домови здравља у надлежности локалне самоуправе тј. општине. Показало се неадекватним да болнице оснива локална самоуправа. Држава мора да сачини јасан План развоја болница и свакој обезбеди капацитете према могућностима тј. дефинисаним критеријумима потреба. Болнице су институције у којима се троши око 60% здравствених средстава и отуда завређују пуну пажњу, као и дугорочне планове и програме развоја;

14. Војно-медицинска Академија ће постати цивилна здравствена установа доступна свим грађанима, у којој ће Војска Србије имати свој дефинисани капацитет према утврђеним потребама. Зваће се Клинички центар ВМА, јер баштини дугу традицију војног санитета Србије. Уместо директора имаће начелника, и Управни одбор уместо патроната Министарства одбране. Објединиће се војно-здравствено осигурање са цивилним и изједначити права свих грађана да користе здравствену заштиту под једнаким условима;

15. Сви грађани ће морати да буду осигурани под једнаким условима у складу са новим Законом о обавезном здравственом осигурању. Они који нису у могућности да сами плаћају здравствено осигурање, биће осигурани преко државних фондова. Нови Закон о добровољном здравственом осигурању

обезбедиће онима који то желе могућност да се допунски здравствено осигурају у вези већег комфора, ослобађања од партиципација и томе слично;

16. Нова популациона иницијатива Србије је први документ озбиљне популационе политике усмерен ка женама и породицама, ка обнављању становништва. Рађање и очување деце је императив сваке политике и услов опстанка нације и државе. Уговор државе са женама је политички акт којим се Влада обавезује да ће за жене труднице, породиље и мајке са малом децом учинити све оно што је и до сада требало, а није учинила. Уговором ће се држава обавезати да за рађање деце обезбеди услове и такву финансијску подршку која потпуно стимулише рађање и чување деце;

17. Нова институционална форма државне заштите здравља је специјализована Здравствена полиција, састављена од санитарних и здравствених инспектора и др. стручних људи, којима се у задатак ставља обавеза да спрече угрожавање здравља људи храном, водом, илегалним лековима, дрогом, заразним болестима исл. Полиција ће санкционисати грешке и незнање лекара и других здравствених радника, јер постојећа полиција није ни стручна, ни оспособљена да се ухвати у коштац са изазовима напада на здравље од њиве, пијаце, кухиње, водовода до ординације и болнице;

18. Закон о заштити од дроге утврдиће нове, знатно строжије санкције за сваког ко поседује, дистрибуира или увози дрогу. Вероватно ће се након његовог доношења радикализовати борба против производње и дистрибуције опојних дрога, а ретко ко ће се оглушити на предвиђене казне, поготову када буду изречене и спроведене прве санкције по основу примене тог Закона;

19. Дефинисаће се државна политика у области производње и дистрибуције лекова и санитетских средстава. Фармацеутска индустрија Србије има велике потенцијале и, без обзира на чињеницу да није под контролом државе, мерама стимулације може постати значајан фактор задовољења потреба за лековима у земљи, али и извозна грана. Планским актима ће се утврдити потребе за вакцинама и начин њиховог обезбеђења, прво кроз сопствену производњу у Институту Торлак, а тек онда када то није могуће, увозом. Агенција за храну и

лекове постаће централно место испитивања и контроле хране и лекова у Србији пре њиховог стављања у производњу и промет;

20. Стимулисаће се производња медицинских уређаја у Србији, па се може очекивати да велики произвођачи посебно јапански, корејски, кинески и сл, као и европски, на основу обезбеђених бенефиција отворе производне погоне и тиме Србији осигурају бољи статус у међународној подели рада у високим технологијама медицине;

21. Утврдиће се одговорност за хаос, казниће се носиоци и изазивачи хаоса! Угушиће се систем корупције и крађе заснован на злоупотребама поступака јавних набавки. Одговорни и озбиљни здравствени радници немају од чега да стрепе у примени нове здравствене политике - биће им много боље у новом здравственом систему.

22. НОВИ ЗАКони У ЗДРАВСТВУ

- ЗАКОН О ЗДРАВСТВЕНОЈ ЗАШТИТИ
- ЗАКОН О ЗДРАВСТВЕНОЈ СЛУЖБИ
- ЗАКОН О ОБАВЕЗНОМ ЗДРАВСТВЕНОМ ОСИГУРАЊУ
- ЗАКОН О ДОБРОВОЉНОМ ЗДРАВСТВЕНОМ

ОСИГУРАЊУ

- ЗАКОН О ЗДРАВСТВЕНОЈ ПОЛИЦИЈИ-ИНСПЕКЦИЈИ
- ЗАКОН О ЗАШТИТИ ПРАВА ПАЦИЈЕНАТА
- ЗАКОН О ЛЕКОВИМА И МЕДИЦИНСКИМ СРЕДСТВИМА
- ЗАКОН О ЛЕКАРИМА
- ЗАКОН О СТОМАТОЛОЗИМА
- ЗАКОН О АПОТЕКАРИМА
- ЗАКОН О МЕДИЦИНСКИМ СЕСТРАМА/ТЕХНИЧАРИМА
- ЗАКОН О ЛАБОРАНТИМА И ЛАБОРАТОРИЈАМА
- ЗАКОН О ТРАНСФУЗИЈСКОЈ ДЕЛАТНОСТИ
- ЗАКОН О ТРАНСПЛАНТАЦИЈИ ЋЕЛИЈА, ТКИВА И

ОРГАНА

- ЗАКОН О ЗАШТИТИ СТАНОВНИШТВА ОД ЗАРАЗНИХ БОЛЕСТИ

- ЗАКОН О ЗАШТИТИ НАМИРНИЦА
- ЗАКОН О САНИТАРНОМ НАДЗОРУ
- ЗАКОН О ПОТПОМОГНУТОЈ ОПЛОДЊИ
- ЗАКОН О ЗАБРАНИ ПУШЕЊА
- ЗАКОН О ТРАДИЦИОНАЛНОЈ МЕДИЦИНИ
- ЗАКОН О СПРЕЧАВАЊУ ЗЛОУПОТРЕБЕ ДРОГЕ !!!

Експерти МЕДИЦИНСКОГ АКАДЕМСКОГ ФОРУМА сачинили су и ставили на располагање СРПСКОЈ НАПРЕДНОЈ СТРАНЦИ читав комплет законских текстова, а у међувремену је ово Удружење лекара академске провенијенције потписало споразум о предизборној сарадњи у остваривању политичких промена и колективном приступању Српској напредној странци.

У току је рад на изради низа програма, планова, стратегија и др. којима се уређују стратегије развоја у областима:

Национални програм превенције и контроле хроничних незаразних болести; Програма превенције и контроле кардиоваскуларних болести у Србији; Програм превенције и контроле цереброваскуларних болести; Програм за смањење оболевања и превременог умирања од малигних болести; Национални програм за превенцију и рано откривање рака дојке; Национални програм за превенцију рака грлића материце; Национални програм за превенцију колоректалног карцинома; Национални Програм за превенцију повређивања; Стратегија развоја здравља младих у Србији; Програм за смањење оболевања и превременог умирања од шећерне болести; Национални програм за унапређење исхране становништва; Национални програм за унапређење менталног здравља; Стратегија за борбу против дрога у Србији; Стратегија за борбу против злоупотребе алкохола и алкохолизма; Превенција и контрола заразних болести; Смањење оболевања и умирања од ХИВ/АИДС-а; смањење оболевања и умирања од туберкулозе; спровођење препорука у области јавног здравља СЗО; здравствена заштита осетљивих групација становништва; унапређење здравља жена у репродуктивном

добу; стратегија за подстицања рађања; национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности; унапређење здравља одојчади и мале деце, школске деце и омладине; национални програм здравствене заштите жена, деце и омладине; национални програм стоматолошке здравствене заштите; национални План за животну средину; национални Програм унапређења здравља старих лица; национални програм за палијативно збрињавање и др.

12. СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА И СОЦИЈАЛНА ПРАВДА

Социјална заштита темељи се на стручном социјалном раду, добровољном социјалном раду и правном поретку. Ове основе претпостављају не само сублимат идејно-политичког виђења државе, друштвене заједнице и грађана, већ представљају меру општег цивилизацијског постигнућа, заједништва и човекољубља.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за Србију као **државу социјалне правде**. Својом економском политиком и реформама у свим сферама друштвеног живота, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће обезбедити услове за нормалан живот најугроженијих слојева друштва - од деце и лица са посебним потребама, до пензионера. Социјална политика ће бити јасно плански дефинисана и никако зависна од „добре воље“ било које Владе. Нови Закон о социјалној заштити, иако је унео многе новине, због низа недостатака биће предмет измена и допуна.

Нове групације корисника система социјалне заштите су запослени који због малих зарада не могу да задовоље основне животне потребе за себе и своју породицу, привремено незапослени који добијају недовољне накнаде и пензионери са малим пензијама. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће да повећа и ојача систем социјалне заштите са једне стране, а са друге да обезбеди услове како би сами грађани могли да преузму већу одговорност за своју социјалну сигурност и сигурност сопствене породице.

Принципи за које се СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА залаже базирају се на борби за социјалну сигурност и право на социјалне услуге. На тај начин могуће је свим грађанима омогућити достојан живот, запослење, социјалну и здравствену заштиту.

То се постиже следећим мерама:

- Успостављање рационалне државне управе и институција надлежних за социјалну политику, јер социјална помоћ није „милостиња“, већ обавеза друштва, а приступ социјалним накнадама мора бити једнак за све социјално угрожене категорије становништва;
- - Реорганизација и модернизација социјалних служби уз повећање ефикасности (социјалне службе ће бити финансијски и управљачки децентрализоване);

- Стварање услова да сваки грађанин Србије који је радно способан може да има одговарајуће запослење, а да се, у противном, обезбеде мере социјалне сигурности и заштите. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је смањење броја социјално угрожених могуће само уз ангажовање државе на обезбеђењу посла социјално угроженим грађанима.
- Квалитетнији и достојанственији живот старих и болесних је обавеза модерне Србије
- Интегрисаност социјалних услуга уз реалну доступност и бољу финансијску контролу социјалних трошкова, јер се социјални и медицински проблеми могу спречити или брже решити кроз систем координисаних служби.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је свесна да је породица основа здравог друштва. Због тога је брига о породици приоритет у социјалној политици, уз посебну бригу о жени.

Политика подстицања рађања биће активна кроз мере заштите материнства, помоћ при решавању стамбених питања родитеља са више деце, подстицање двохранитељских породица, запошљавање жена, јачање породичних сервиса.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће обезбедити право на лечење сваком, без обзира на материјално стање.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће створити једнаке шансе за свако дете да искаже своје способности, да се школује и усавшава.

Наш циљ је унапређење квалитета живота породице, стварање услова за срећно детињство. Мајке које су родиле више деце треба да уживају посебан углед, статус и привилегије у друштву. Подићи ћемо дечију заштиту на виши ниво, заштитићемо децу од насиља, злостављања, порнографије. Унапредићемо положај деце са посебним потребама, омогућити додатак породици за негу болесног детета. Обезбедићемо стипендије за ђаке и студенте, за натпросечно талентоване, развићемо реалне програме запошљавања младих и побољшања положаја старих.

Социјална политика за коју се залаже СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се темељи на уверењу да преображај друштва и увођење демократског поретка морају бити засновани на начелима социјалне правде. Држава води социјалну политику у

земљи. Неће је препуштати привреди. Држава доноси и спроводи мере политике смањења незапослености и предлаже подстицајне мере.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће израдити програм за хитно и трајно решавање проблема за породице избеглих, киднапованих, несталих и убијених, као и за ратне војне инвалиде.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за континуирано прилагођавање радног законодавства са тржишним условима рада и европским стандардима. Синдикати морају да раде потпуно независно од државе, како би ефикасно пружили економску и социјалну заштиту својим члановима. Кроз стручно усавршавање, преквалификације, обуке, системски решавати један део политике запошљавања, што ће ублажити последице процеса приватизације у Србији.

1. Наталитет

Биолошки опстанак Србије је један од највећих проблема наше земље.

Број деце и омладине нагло се смањује, са 45,4% (1921.г) на данашњих 19% (2011). Додатно, на десеторо млађих од 19 година долази чак девет особа старости преко 60 година.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће образовати Национални савет за популациону политику, тело које ће предложити смернице за деловање и конкретне оперативне планове за афирмацију традиционалних вредности. Борићемо се против свих облика друштвене патологије, извршићемо прерасподелу националног дохотка у корист рађања (повећање дечијег додатка, укидање пореза на дечје потрештине, увећање и редовне исплате надокнада за породилско одсуство, исплата материнског додатка).

Институционалне мере посебне заштите трудница, материнства и родитељства биће редефинисане (потпуно плаћање вештачке оплодње и лечења стерилитета од стране државе, дотирање обданишта, плаћено породилско одсуство и одсуство

због неге детета, гарантовани повратак на исто радно место након одсуства, урачунавање времена тог одсуства у основицу пензијског осигурања и др.).

Дугорочним мерама СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА планира:

- Формирање Министарства за бригу о породици и деци које ће бити одговорно за дефинисање и спровођење Националне стратегије са пронаталитетним циљевима и Акционим планом у циљу заустављања депопулације, а затим и обнове становништва;
- Усмеравање активности на ревитализацију села и деурбанизацију градова;
- Законодавну реформу и измену законске регулативе у циљу вођења пронаталитетне политике, промена односа државе према наталитету и борби против „беле куге“;
- Усклађивање рада и родитељства – јачање улоге предшколских установа ради збрињавања деце за време радних обавеза њихових родитеља и пружања помоћи породици у остваривању њене репродуктивне, заштитне, емоционалне, социјалне, васпитне и економске функције, као и ради задовољавања дечијих развојних потреба;
- Нова здравствена политика у функцији промоције репродукције и живота;
- Реформа пореског система, ослобађање од ПДВ-а хране и гардеробе за бебе и децу предшколског узраста.

2. Породица

Породица има одлучујућу улогу у побољшању демографског процеса, као и у васпитавању младих генерација, враћању традицији и систему вредности. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је свесна да јака породица значи јака Србија и зато ће се залагати за:

- Унапређење квалитета живота у породици и стварање услова за безбедно и срећно детињство;
- Посебан углед, статус и привилегије у друштву мајкама које су родиле више деце;

- Виши ниво заштите за све категорије деце (са посебним потребама, без родитеља, избеглица, из социјално угрожених породица, ромска деца, деца са тешким и ретким болестима).
- Деца у Србији морају да буду заштићена од насиља, злостављања, занемаривања и порнографије.

Само свеобухватна економска и социјална политика СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ ће омогућити здраву породицу и напредну децу.

3. Особе са инвалидитетом у Србији

У Србији данас живи између 350.000 и 500.000 особа са инвалидитетом. Не постоји институција у којој би обавезно било евидентирано свако лице са инвалидитетом, нити међусобна сарадња различитих институција у смислу заједничке базе података.

Доминира социјална изолација која се посебно огледа у усамљености и суочавању са инвалидитетом, осиромашеним социјалним контактима и тешкоћама у покушају укључивања у институционализоване облике друштвеног живота.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА жели да особе са инвалидитетом буду истински део заједнице, због чега ће:

- Ускладити постојеће прописе са међународним документима у области заштите и интеграције у друштвени живот особа са инвалидитетом;
- Створити услове и омогућити оптимално школовање кроз рушење свих баријера како грађевинско-архитектонских, тако законских и друштвених;
- Омогућити особама са инвалидитетом адекватну преквалификацију и доквалификацију у оквиру постојећих психофизичких могућности, које би резултирале запослењем и осамостаљивањем;
- Кроз законска решења, у сарадњи са комуналним, грађевинским и урбанистичким сектором омогућити изградњу стамбених и јавних објеката са специфичностима које омогућавају доступност и задовољење животних потреба особа са инвалидитетом;
- Унапредити саобраћајну инфраструктуру, јавни превоз, као и културу свих учесника у саобраћају у погледу разумевања специфичних потреба инвалидних лица;
- Подстицати већу сарадњу са удружењима, савезима, невладиним сектором у циљу подстицаја и реализације пројеката против изолованости, а у циљу укључивања у друштвену заједницу и друштвене токове и ангажовање њихових потенцијала.

13. РЕСТИТУЦИЈА – модерна Србија

Право на имовину је једно од основних људских права загарантовано чланом 58 Устава Републике Србије, којим се гарантује мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона. Право својине може бити одузето или ограничено само у јавном интересу, на основу закона, уз накнаду.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА у складу са правом слободног уживања приватне својине описане и у Општој декларацији о људским правима УН, има јасну политичку вољу да спроведе Закон о реституцији, као темељни системски закон којим се успоставља континуитет својине.

Само овакав реформски закон може довести до привлачења страних инвестиција, смањења корупције услед демонополизације државе над градским грађевинским земљиштем, јачања средње класе као главног носиоца развоја сваке земље, повратка људи из расејања и укључења дијаспоре у све токове друштва, као и заштите приватне својине на Косову и Метохији.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је потребно спровести процес директног враћања имовине власницима, или у виду новчаног обештећења у новцу и у виду акција, обвезница и других хартија од вредности, где директно враћање није могуће. Мисли се на имовину која је одузета приликом спровођења аграрне реформе, конфискације и секвестрације, колонизације, национализације и експропријације, без адекватне надокнаде.

У процесу реституције неће се извршити повраћај имовине која је стечена као последица вршења кривичног дела, стварања ратног профита, ратним злочинцима и сл.

Одустаће се од устаљене праксе да се будућим програмом о закупу земље обухвата она земља која је предмет реституције.

Нема правне државе, ни економског напретка док се комплетна имовина не врати легитимним власницима без одлагања. Ако се држава представља као гарант физичке, имовинске и правне сигурности у Србији, она ту неправду мора и да исправи.

Обзиром да процес реституције не сме на било који начин да угрози монетарну стабилност и развојни просперитет Србије, приликом планирања и обезбеђивања буџетских средстава за обештећење бивших власника, мора се узети у обзир објективна могућност државе. Велики проблем представља чињеница да не постоје поуздани подаци о обиму и вредности имовине која би била предмет враћања. Ови подаци ће се утврђивати од стране одређеног државног органа.

Извршен повраћај имовине биће морална поука садашњим и будућим генерацијама да треба доследно поштовати сва људска права у која спада и право на личну имовину. Сваку правну државу треба градити на праву и правди. Спроведена реституција би допринела и успостављању поверења у државу и њене институције.

14. СТРАТЕГИЈА ЗА МЛАДЕ - СНАГА ЗА БУДУЋНОСТ

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да су млади у Србији потенцијал, а не проблем. Својом политиком, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за три правца јачања младих као потенцијала:

- Осамостаљивање младих запошљавањем („посао свима“) како би се пружила могућност стицања радног искуства и вештина.
- Млади у политици, јер учешће младих у процесима одлучивања представља темељ развоја модерног и демократског друштва за који се бори СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се заложити за повезивање образовног система и тржишта рада. Стратегијом привредног развоја Србије одређиваће се потребни профили будућих радника. Свесна чињенице да будућност има само она држава у којој млади људи виде свој будући дом, место где ће стварати породицу и градити своју пословну каријеру, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се обавезује да ће одлучно водити политику:

- у којој ће држава пружати свесрдну помоћ и подршку младима у развоју посебности и креативности;
- којом ће младима омогућити ангажовање у политичкој, привредној, научној и свакој другој области, укључити их у изградњу стабилне и сигурне државе, створити услове да живе животом достојним човека;
- која ће стимулисати професионално усавршавање, активно запошљавање, пружање подршке младим брачним паровима за формирање породице и опстанак младих људи у сеоским срединама;
- оснивања наменских фондова за талентоване младе људе, а на бази јасно постављених критеријума за вредновање и награђивање резултата у различитим областима.

Императив политике СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ је заустављање одласка младих људи из Србије и повратак младих из дијаспоре, као и њихово укључивање у све сфере друштвеног живота. Тако ћемо спречити да Србија и даље губи милијарде евра због уступања високообразоване омладине коју је школовала, а потом њихово знање и велики таленат, поклонила земљама широм света.

Питање положаја младих СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће решавати системски. Иако данас постоји Закон о младима, он није побољшао положај младих у Србији, јер нема снагу закона. Он не садржи правне норме, не конкретизује проблеме младих, не нуди решења и не прописује санкције. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да би Закон о младима требало да разматра најбитније проблеме као што су проблеми у области образовања (могућности за школовање, висина школарина и сл.), проблеми запошљавања младих, као и мере за ублажавање ових проблема, мере за спречавање одласка младих у иностранство. У важећем закону нема ни речи о проблемима болести зависности, као ни о криминалу младих и криминалу над младима.

Млади у Србији имају неповољан друштвени статус у поређењу са старијима. Њихов процес осамостаљивања је врло успорен, а отежано запошљавање пролонгира заснивање породице, тако да млади данас брак заснивају у све каснијем животном добу што, опет, покреће други низ проблема. Млади су врло осетљива популација са суптилним проблемима одрастања и стасавања у личност. Њима је, више него било којој другој категорији, потребна подршка и помоћ у превазилажењу основних проблема у друштву и животу уопште.

За СРПСКУ НАПРЕДНУ СТРАНКУ подршка младима и улагање у младе заправо значи улагање у бољу и квалитетну будућност Републике Србије, јер млади ће сутра повести наше друштво напред.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за:

- интензивније учешће у доношењу одлука од интереса за младе, као и у друштвеном животу уопште;
- смањење одласка младих из мањих средина у веће градове, као и одлазак младих стручњака у иностранство због непостојања перспективе;

- постојање једнаких шанси за све младе, за њихову афирмацију, образовање, запошљавање и лечење;
- повећање њихове безбедности (криминал младих и криминал над младима);
- побољшање здравља младих са превенцијом од болести зависности (дрога, алкохол...).

Неопходне мере за организовање младих и обезбеђење услова да млади учествују у доношењу одлука:

- Омогућити коришћење просторија и других непокретности у својини локалних заједница и државе за потребе омладинског рада и уопште за потребе младих;
- Унапређивати и промовисати рад студентских и ученичких парламената и других организација младих у којима они остварују своје интересе;
- Дефинисати стандарде и критеријуме по којима се формирају омладинске организације и то територијалне (локалне, покрајинске и републичке), националне и међународне омладинске организације.

Неопходне мере за активније учешће младих у друштву

- Иницирати организовано упознавање младих са људским правима и обавезама, правима детета, грађанским правима и слободама, а посебно колико је важно да млади активно учествују у друштвеном животу;
- Обезбедити просторне капацитете и услове за отварање омладинских центара, где би се млади окупљали, дружили, отварали креативне радионице и квалитетно проводили слободно време;
- Подстицати активније учешће младих у политичком животу;
- Подстицати активније учешће младих у раду спортских организација и клубова културе;
- Подстицати развој волонтеризма кроз промовисање система вредности и истицање позитивне стране овог друштвено-корисног деловања младих инсистирајући да држава пружи неопходну помоћ

у обезбеђивању минимума средстава за волонтере и организаторе волонтирања.

Неопходне мере за остваривање права на једнаке шансе свих младих

- Обезбедити остваривање права свих младих на адекватно образовање уз осигурање једнаких могућности за учење и развој.
- Усмерити део одговарајућих буџетских средстава намењених образовању за повећање капацитета образовања у неразвијеним подручјима.
- Омогућити осамостаљивање младих људи и заснивање породица кроз: а) закон којим би се уредила област социјалног становања; б) програм изградње општинских станова за издавање под повољним условима; в) државни програм изградње станова за продају по нископрофитним и непрофитним ценама; г) фискално подстицајне инструменте за куповину првог стана за младе породице.
- Повећати доступност неформалног образовања за све младе, посебно за оне из осетљивих група;
- Организовати кампање усмерене на смањење предрасуда према младима из осетљивих група.

Неопходне мере за побољшање информисаности младих:

- Обезбедити правовремено и детаљно информисање младих о могућностима и перспективама младих од локалног до републичког нивоа кроз израду портала који би био централно место за информисање младих;
- Информисање младих би морало бити потпуно, са посебним акцентом на основним проблемима младих - могућностима студирања, запошљавања, путовањима, размене студената, семинарима, такмичењима и др.;
- Упознати младе са њиховим правима у оквиру грађанских права и обавеза.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се посебно залаже за стицање услова за адекватно образовање младих стварањем праведног система формалног и неформалног образовања који мора бити доступан младима, који је у складу са европским и светским системом образовања, а који је истовремено примерен

традицији и образовању Републике Србије. Формирање каталога установа које пружају неформално образовање на свим нивоима, од локалног до републичког нивоа, као и кроз повећање буџетских давања за образовање како би се побољшао образовни систем у Србији на свим нивоима.

Неопходне мере за повећање стопе запослености младих:

- Усклађивање образовног система са потребама тржишта рада, односно са потребама привреде и друштва уопште;
- Стимулисање свих облика запошљавања, самозапошљавања и предузетништва младих кроз ослобађање послодаваца и младих предузетника доприноса за неколико првих година рада;
- Радно ангажовање младих путем радне праксе, приправничког рада, стажирања и волонтирања, зарад стицања неопходног искуства које ће им помоћи при запошљавању;
- Омогућити младима додатно образовање и обуку ради стицања потребних знања и квалификација, како би се превазишао несклад између знања стеченог формалним образовањем и потреба тржишта рада.

15. СТРАТЕГИЈА ЗА ПЕНЗИОНЕРЕ – БРИГА О САДАШЊОСТИ

Данас у Србији живи 1.250.000 пензионера. Они спадају у најугроженију категорију становништва. Масовно су осиромашили, одбачени од друштва, а све већи број, нажалост, одбачен је и од породице. Србија је четврта земља у свету по броју становника старијих од 65 година, трећа у Европи. Процене су и да преко 100.000. старих нема редовна примања, а четвртина живи са примањима нижим од границе сиромаштва .

Стечено право на пензију (као лично право) мора се поштовати.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће учинити све да држава гарантује спровођење тог права. У области пензионог и инвалидског осигурања морају се поштовати ратификоване међународне конвенције, као и акта међународне организације рада.

Држава ће гарантовати исплату пензија, било да су старосне, инвалидске или породичне. Оне морају бити реалне и усклађене са платама и растом цена.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће анализирати токове новца пензионог фонда и бескомпромисно се борити са неправилностима и корупцијом.

Заштита пензионера ће се обезбедити из пензионог фонда (рекреативно - медицинског карактера: бање, море, центри за рехабилитацију и опоравак) и она ће бити независна од пензија.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА обећава да ће држава заштитити старе грађане, омогућити им хуману и достојанствену старост и спречити њихову дискриминацију. Предуслов за мирну и социјално сигурну старост је добро решен пензиони систем, стабилна и материјално обезбеђена породица и добри социјални програми.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да сви морају да имају једнако право на достојанствену старост.

Извршиће се заштита пензија. Било да су старосне, инвалидне или породичне, оне морају имати реалну вредност и бити усклађене са растом плата. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се заложити за радно укључивање и ангажовање старих. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА предлаже усвајање законских оквира кроз које ће

се створити услови да се радно способно старо становништво, сагласно својим годинама и здравственом стању, укључи у: а) пројекте едукације, б) преквалификације, в) радно ангажовање, и г) волонтерски рад.

Сигурно је да уз правилно усмеравање и контролу, наши најстарији грађани могу бити радни и интелектуални потенцијал Србије. Могућности су многе: консултанти при локалним, градским и државним управама (посебно у деловима Србије где недостаје искуство) као и могућност да се многи послови обављају од куће.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће прецизно одредити стимулативне мере за предузетнике, компаније и државне органе. На овај начин били би решени не само практични и рационални, већ и хуманистички захтеви решавања проблема социјалне изолације.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже да Србија има социјалну заштиту универзалног карактера која обухвата целокупну популацију. Њени основни темељи су: социјална сигурност и право на социјалне услуге.

Кроз законски оквир унеће се иновације у сегмент социјалне политике: превенција свих облика социјалне искључености, реформа начина финансирања социјалне помоћи и програма, односно децентрализација и побољшање квалитета и ефикасности социјалних услуга и помоћи.

Побољшаће се друштвени сервиси и изградити модерни геријатријски рехабилитациони центри - То је тренд у савременој светској медицини, то су најмодернији центри за стара лица са свим пратећим садржајима (медицинска рехабилитација, здравствена заштита, рекреација и многе креативне активности).

16. КУЛТУРА, НАУКА, ОБРАЗОВАЊЕ – залог за будућност

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је очување српског културног идентитета један од најважнијих задатака државе, али ће уз развијање аутентичности културе Србије, она бити отворена према свим културама у Европи и свету.

Култура у Србији је народна и национална. Она је основни носилац наше духовне и стваралачке посебности у породици светских народа. Зато ће СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА основати посебан Фонд за очување културне баштине Србије.

Српска наредна странка се залаже за слободу уметничког стваралаштва подршком професионалним установама културе с једне и подстицањем аматеризма с друге стране.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће зауставити пропадање културе у Србији, заштитити затечено стање, сачувати га, унапредити и отворити за јавност институције од националног значаја. У најкраћем року заштитити и унапредити локалитете – Винча, Ромулијанум, Виминацијум, Плочник, Старчево, комплекс краља Петра Првог у Тополи, Спомен костурницу на Виду, Српску кућу на Крфу, довршити обнову манастира Хиландар.

Основне тачке политике културе СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА су:

- Промена кровног Закона о култури и израда новог Закона о култури;
- Доношење Закона о донаторству и меценаству и променити пореску политику у култури, као и законска и подзаконска акта у вези са заштитом културних добара, филмом, позориштем, издаваштвом, који ће за последицу имати стварање тржишта кадрова и идеја;
- Реорганизација и реформа јавних институција из области културе;
- Организовање система заштите и промоције духовне културне баштине;
- Системска борба против корупције - предлагање мера за ефикасну борбу против корупције у култури, као и праћење њиховог спровођења;

- Заштита ћириличног писма и ширење јавне заступљености националног писма. Једно од предложених решења је доношење и примена новог Закона о употреби службеног писма у јавној употреби уз одређене пореске повластице;
- Преиспитати финансирање домаће филмске продукције. Савет ће подржати филмове које сматра делима од националног значаја;
- Активна међународна сарадња на свим нивоима рада институција у култури;
- Реафирмација рада Радио Телевизије Србије и њених програмских опредељења са циљем да буде јавни, а не партијски сервис, тако да у сваком сегменту свог програма промовише културне вредности: култура говора, култура дијалога, култура кадра и сл.

Образовање:

Образовање у Србији је прошло пут многих неуспешних реформи које су резултирале нерационалним располагањем финансијских средстава намењених образовању и науци, неодговарајућој кадровској политици и одсуству жеље да се изврше корените и квалитетне промене које доносе резултат.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће створити образовни систем који ће одражавати хуманистичку традицију и који ће чувати народни идентитет. Образовни систем је најјаче средство друштва за култивисање одговорних чланова друштвене заједнице.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је дефинисала дугорочни план развоја образовања и науке, са јасним развојним циљевима јачања социјалних функција образовања.

У образовној политици једнака пажња ће бити посвећена унапређењу елемента унутрашњег система и социјалним функцијама образовања и науке. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће посебну пажњу посветити унапређивању квалитета образовања и науке, обезбеђивању оптималних средстава за остваривање овог циља, јачању професионалних компетенција наставника, поправљању укупног друштвеног статуса запоалених у овим делатностима. Значајно место у образовној политици СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА заузеће:

- усклађивање тржишта рада и образовног система,
- успостављање рационалног односа између друштва и образовања (средства-циљеви, пракса-вредновање),
- учвршћивање везе између образовног система и националног идентитета,
- успостављање строжег система акредитације.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА се залаже за смишљено и уравнотежено улагање у природне и хуманистичке науке, фундаментална и примењена истраживања.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће установити националне пензије за истакнуте научнике. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће посебну пажњу посветити језику, писму, идентитетским предметима – географији, историји и књижевности.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се снажно залагати да се унапреди очување идентитета делова српског народа у региону, али и у расејању. Да би се тај циљ остварио, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће посебно инсистирати на оснивању образовних установа у државама у којима живе Срби. (Овај посао преузели би заједнички Министарства просвете, дијаспоре и Српска православна црква). Нова геополитичка ситуација захтева од српске државе да поведе бригу и о њиховом правном и идентитетском положају. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће омогућити да држава Србија улаже у своје кадрове високих професионалних компетенција, а да та улагања буду враћена кроз њихов рад у домаћим организацијама и институцијама. Образовна политика заснована на начелима једнаких шанси и такмичарског духа промовише различитост, ефикасност и конкуренцију. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА нуди јасно дефинисану политику образовања у којој ће држава стимулисати оне сегменте образовања за која постоји потреба (циљно образовање), а према дефинисаној стратегији привредног развоја и секторима који ће се приоритетно развијати.

Приоритет Српске напредне странке је улагање у науку и развој модерних технологија. Висина улагања у науку је у директној вези са развојем друштва, односно растом друштвеног бруто производа. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се посебно залагати за оне инвестиционе одлуке које се тичу увођења модерних технологија, како би Србија прешла из групе земаља имитатора у групу земаља које су иноватори.

17. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОЧУВАЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА И БАШТИНЕ – ПУТ КА ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ

У прошлости, развој је често био заснован на искоришћавању природних ресурса са великим последицама по животну средину. Заштита животне средине је, и поред декларативних опредељења и позитивних законских прописа, стално била у подређеном положају. Неодговоран однос према животној средини и непоштовање прописа има за последице угрожавања природних добара и занемаривање учешћа грађана у процесу доношења одлука о животној средини. Због тога, Српска напредна странка сматра да грађани имају право да буду благовремено и објективно информисани о стању животне средине у свом граду, или насељу и да активно учествују и одлучују у процесу доношења планова и програма који имају утицај на животну средину.

Српска напредна странка сматра да је развој Србије једино могућ уз поштовање начела очувања здраве животне средине и бриге о природним ресурсима. Због тога ће се СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА посебно залагати за уравнотежен привредни развој који подразумева рационално коришћење природних ресурса за производњу, а са најамњим могућим количинама отпадних материја и штетних емисија.

Одрживи развој, одрживо коришћење енергије и других ресурса, одржива индустријска активност јесте циљ Српске напредне странке, што ће се остварити следећим активностима:

- Превазилажење и адекватан одговор на све изазове, а кроз мере предострожности, предвиђања и спречавања ризика, новог вредновања животне средине, промене у начину понашања и потрошње;
- Праћење и усаглашавање политике и законодавства ЕУ, кроз усаглашавање преко 300 законских аката и 80 главних директива;

- Институционална организованост у области животне средине и побољшање ефикасности инспекција;
- Подстицаји за инвестирање и стварање могућности за отварање зелених послова, као и формирање Националног тела за спровођење пројекта механизма чистог развоја.

Српска напредна странка сматра да је добробит животиња важно друштвено питање, због чега ће се залагати да се у области пољопривреде, сточарства, ветеринарства, промета, истраживања, заштите животне средине као и у другим областима које се на директан или индиректан начин односе на животиње, посвети пуна пажња заштити и добробити животиња.

Приоритет у овој области јесте изградња система заштите добробити животиња што ће се постићи следећим активностима:

- Усаглашавање закона са прописима у ЕУ;
- Ефикасно спровођење утврђених политика и прописа кроз институционалну изградњу и јачање стручних капацитета лица која су у оквиру свог занимања одговорна за добробит животиња
- Подизање нивоа информисаности и унапређивање јавне свести о значају заштите добробити животиња, односно укључивање васпитања и образовања о добробити животиња у наставне програме.

Одрживи развој, одрживо коришћење природних ресурса, одрживе индустријске активности су циљ Српске напредне странке, као основа за развој будућих генерација.

Српска напредна странка у свом деловању увек ће полазити од потребе и обавезе да као одговорни чланови друштва очувамо, заштитимо и унапредимо животну средину за будуће генерације, да учинимо производњу одрживом, као и да побољшамо квалитет живота у циљу општег благостања. Природни ресурси – минералне сировине, вода, земљиште, ваздух, шуме, биодиверзитет и геодиверзитет, морају бити сачувани за добробит садашњих и будућих генерација.

С тим у вези, приоритет је усвајање, али и доследна примена постојећих закона из области заштите, уређења и унапређења животне средине.

Неопходно је поштовање институционалног оквира за ефикасно управљање заштитом животне средине кроз имплементацију усаглашених начела, интегрисаног приступа и јасне поделе надлежности и одговорности за стање животне средине. Заштита животне средине остварује се подстицањем, а не спречавањем развоја.

Остваривање права на чисту и здраву животну средину је основ за остварење социјалних и економских потреба.

Системска едукација на свим нивоима је основа за успешну и квалитетну заштиту животне средине. Упознавање грађана са проблемима и подизање нивоа свести постићи ће се већим учешћем медија у едукацији, али и увођењем садржаја из области заштите животне средине у редован програм школовања.

Српска напредна странка ће кроз институције омогућити примену најбоље доступних техника, као и финансијске субвенције за примену „зелених“ технологија. Неопходна је редовна контрола као и једнака примена казнене политике за све који угрожавају квалитет животне средине, односно потпуна примена принципа „загађивач плаћа” према моделу развијених земаља ЕУ.

Заштита животне средине мора бити укључена у све секторске програме, програмске политике, стратегије развоја, планове и пројекте. Неопходна је процена утицаја привредних делатности на животну средину, развијање програма који ће обезбедити равномерно усклађен развој привреде, ефикасно очување, заштиту и унапређење животне средине као и испуњавање друштвених потреба.

Наша обавеза је интензивније укључивање у међународне иницијативе и сарадњу у циљу размене искустава, трансфера знања, технологија и инвестиција у животну средину.

Услови за примену најповољнијих привредних, техничких, технолошких, економских и др. мера за одрживи развој и управљање заштитом животне средине захтевају следеће:

- Институционалну реформу (нове предлоге, измене и допуне постојећих законских и подзаконских аката, као и реформу

јавне управе, правосуђа, система безбедности и обуку кадрова који би спроводили реформе) и

- Изградњу инфраструктуре и дефинисање просторног развоја Србије као основ за одрживи привредни раст и развој Србије.
- Квалитетнија заштита и унапређење животне средине и одрживо коришћење природних ресурса је начин да се обезбеди њихова расположивост за будуће генерације, а могућа је кроз:
  - успостављање одрживог коришћења природних ресурса и система заштите животне средине, односно ресурса;
  - јачање узајамног деловања и остварење значајних ефеката између заштите животне средине и економског раста, интегрисање политике животне средине у развојне политике других сектора;
- инвестирање у смањење загађења животне средине и развој чистих технологија;
- ефикаснија, економичнија и сврсисходнија употреба фосилних горива;
- планирање одрживе производње и потрошње и смањење отпада по јединици производа; инвестирање у пројекте управљања отпадом:
- подстицање и инвестирање у пројекте коришћења обновљивих извора енергије;
- израда студија о санацији и рекултивацији депонија;
- са гледишта просторног уређења, ресурсе искористити за привлачење страних инвестиција водећи рачуна да не дође до њихове прекомерне експлоатације. Поштовати одредбе европских Директива које прописује обавезно спровођење и

објављивање процене у којој мери одређени велики пројекти утичу на животну средину;

- заштита и очување биодиверзитета, геодиверзитета и предеоног диверзитета, уз увођење израде предеоних планова.

-

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће поштовати одредбе програма "Natura 2000" и залагати се за стварање мреже заштићених зона, што је погодан оквир за очување биодиверзитета у локалним и регионалним областима.

Српска напредна странка припремила је Програм за одрживо решавање проблема у области заштите животне средине у циљу развоја модерне политике у овој области и просторног планирања у Републици Србији током следеће декаде. Програм омогућава одрживо коришћење природних ресурса, одрживи развој уз очување, заштиту и унапређење животне средине и живота грађана Републике Србије.

18. ОТАЦБИНА И ДИЈАСПОРА - НЕРАЗДВОЈНЕ ЦЕЛИНЕ

Српска напредна странка сматра да држава мора да води рачуна о свим држављанима Србије ма где они живели. Мора се знати њихов број, место где живе, послови којима се баве.

Српска напредна странка сматра да је однос отаџбине и дијаспоре од високог државног и националног интереса. Данас у свету, ван граница Србије, живи преко 3,5 милиона људи који се сматрају српском дијаспором. У односу на број становника, преко 40% Срба живи ван граница Србије.

Србија у претходном периоду није водила рачуна о својој дијаспори, зато ће српски напредњаци учинити све да се нашим људима који живе у иностранству омогући да утичу на збивања у отаџбини, да представљају мостове бољег разумевања и сарадње између наше и других држава, али и да се искористе њихово знање и искуство у циљу економског и социјалног просперитета Србије. Створиће се могућности да сви држављани Србије који живе у иностранству могу да бирају и буду бирани, и да то не морају да учине само у ДКП наше земље, већ и савременим видовима комуникација, посебно путем интернета.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће створити услове за очување, стално јачање и остваривање веза између дијаспоре и матице, јер то је једини начин да припадници дијаспоре буду нераздвојни део Србије.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће унапредити економску сарадњу Србије и дијаспоре, помоћи у обезбеђивању услова за рад Скупштине дијаспоре и Срба, а посебно ће створити услове за употребу, учење, чување и неговање српског језика и ћириличног писма, српског културног, етничког и верског идентитета.

19. СЛОБОДА МЕДИЈА – ОСНОВ И УСЛОВ ДЕМОКРАТИЈЕ

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је данашња медијска слика непримерена европском путу Србије, а демократија и грађанска јавност може да постоји само уз постојање слободних и уређених медија. Слободни медији су услов постојања демократског друштва у Србији,

Српска напредна странка се залаже за слободу медија, институционалну подршку истраживачком новинарству, као и за прегледну власничку структуру медија и извора њиховог финансирања, било да су у питању локални, или регионални медији. СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се залагати за независност медија и новинарства, уз поштовање свих релевантних закона и кодекса понашања, како се не би угрозиле остале демократске вредности попут достојанства и права на приватност.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је потребно размотрити неопходност постојања оволиког броја телевизија са националном фреквенцијом, уз истовремено поспешивање и убрзање процеса дигитализације у српским телевизијама, као и увођење интернет телевизија.

У циљу повећања животног стандарда и независности новинара и медија, као и развоја штампе, СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће се борити за укидање пореза на штампане медије, осим оних које ће независан и стручни орган прогласити „жутом“ штампом.

Сваки облик цензуре и политичког утицаја на медије биће строго санкционисан.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА је издвојила и дефинисала многобројне проблеме у спорту, како у предшколском, школском и студентском спорту, односно бављењу физичком културом, тако и у врхунском спорту где је дошло до кризе резултата као последице кризе у системском организовању спорта.

Код најмлађих се проблеми уочавају у деформитетима услед недовољног бављења спортом због малог броја часова физичког васпитања у школама, а код младих и старијих људи у нарушавању здравља, робовању лошим навикама (цигарете, алкохол, прекомерно седење, некретање и др.), што доводи до озбиљних последица. Спорт је гаранција да наша деца неће кренути странпутицом и негативним изазовима модерног живота (дрога, алкохол, криминал, лоше друштво и сл.) јер вежбају у спортским организацијама које представљају здраву средину за одрастање, уз развијање позитивних амбиција да се деца и омладина такмиче и постижу добре резултате.

ПРИОРИТЕТИ СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ у политици развоја спорта су:

1. Спорт деце и омладине:

- унапређење физичког вежбања у предшколским установама;
- повећање броја часова физичког васпитања у основним и средњим школама;
- враћање обавезног физичког васпитања у високошколске установе
- јачање школског и студентског спорта кроз унапређење организовања школских и студентских такмичења

2. Унапређење врхунског спорта:

- створити адекватне услове за тренинг врхунских спортиста-репрезентативаца;

- обезбедити средства за припреме репрезентација за велика међународна такмичења, а посебно за учешће на Олимпијским играма, светским и европским првенствима;
- стимулисати врхунске спортисте стипендијама, наградама, националним признањима, као и олакшицама приликом студирања и на радном месту;
- организовати велика међународна такмичења у Србији

3. Рекреативни спорт:

- промовисање рекреативног спорта у циљу побољшања психофизичког здравља свих грађана;
- обезбеђивање услова да се сви могу бавити рекреацијом, да спорт буде доступан свима, а не само богатима.

4. Изградња и одржавање спортских објеката:

- попис, категоризација и анализа постојећих спортских објекта;
- изградња нових и реновирање постојећих спортских објеката;
- вратити спортским објектима спортску намену;
- изградити центре за припреме националних репрезентација

5. Финансирање спорта:

- успоставити систем финансирања програма гранских савеза из буџета, по резултатима на међународним такмичењима и по критеријуму масовности;
- увести пореске олакшице за спортске клубове и савезе;
- увести олакшице за спонзоре и донаторе спортских клубова и савеза;
- успоставити систем контроле утрошка буџетских средстава клубова и савеза;
- обезбедити транспарентност финансирања из јавних и приватних извора, транспарентност уговора о трансферима

спортиста и стручњака, као и извештаја о организацији такмичења.

6. Спорт за лица са инвалидитетом :

- побољшати услове за масовније бављење спортом лица са инвалидитетом обезбеђивањем прилаза спортским објектима, бесплатним тренинзима и квалитетним стручним радом који се разликује од рада са осталим спортистима;
- успоставити ефикасно и јединствено функционисање савеза и удружења из области спорта с једне и лица са инвалидитетом с друге стране који морају бити партнери са Министарством омладине и спорта.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА сматра да је неопходно усвојити Националну стратегију развоја спорта у Србији (краткорочну, средњорочну и дугорочну), као и нови предлог Закона о спорту, а потом Закон о приватизацији у спорту који ће онемогућити разне тзв. менаџере, тајкуне и оне са неспортском и криминалном прошлошћу да преузму спортске клубове и објекте, промене им намену и претворе их у тржне центре, стамбене комплексе и сл.

СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ће донети и нови Закон о спречавању допинга у спорту, као и нови Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама са оштрим казним одребама које обавезују правосудне органе на примену.

БЕЛА КЊИГА

ПРОГРАМОМ ДО ПРОМЕНА

*Програмска платформа СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ обухвата
следеће области*

1. Јака економија – услов за модерну и снажну Србију.....стр. 5
2. Привлачење инвестиција – услов привредног раста.....стр.33
3. Косово и Метохија – део Србије стр.38
4. Србија у Европи и сарадња са светом.....стр.40
5. Начела политике заштите права националних мањина.....стр.44
6. Целовита и децентарлизована Србија.....стр.47
7. Пољопривреда као шанса Србије стр.48
8. Развој енергетике и рударства је перспектива Србије стр.65
9. Саобраћај, инфраструктура и туризам – услов развоја осталих
привредних и индустријских грана .....стр. 74
10. Борба против корупције и криминала..... стр. 81
11. Здравствена политика ..... стр. 87
12. Социјална политика и социјална равда.....стр.107
13. Реституција – модерна Србија.....стр.114
14. Стратегија за младе – снага за будућност.....стр.116
15. Стратегија за пензионере – брига о нашој садашњости.....стр.121
16. Култура, наука и образовање –залог за будућност.....стр.123

17.Заштита животне средине и очување природних ресурса и баштине – пут ка одрживом развоју.....	стр.126
18.Отаџбина и дијаспора – нераздвојне целине.....	стр.131
19.Слобода медија – основ и услов демократије.....	стр.132
20.Развој спорта.....	стр.133

ГРАЂАНИ СРБИЈЕ,

Представљена Програмска платформа није довршена, нити може бити довршена. Програмска платформа такође није једном и заувек написана. Ова Програмска платформа је ``жива`` и њени делови ће се мењати са испуњењем циљева, развојем друштва и решавањем нових изазова који ће се појавити пред нашим друштвом.

**СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА ПОЗИВА СВЕ ГРАЂАНЕ СРБИЈЕ –
ПРИДРУЖИТЕ НАМ СЕ ДА ЗАЈЕДНО МЕЊАМО СРБИЈУ!**